

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERISTY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ»

ΚΑΤΕΥΘΥΣΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Το προφίλ των μετακινούμενων προσφυγικών πληθυσμών από την Ελλάδα στις χώρες της Ευρώπης. Το πρόγραμμα μετεγκατάστασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Παλαιολόγος Δημήτριος

(ΑΜ: 0315Μ019)

Αθήνα 2017

Τριμελής επιτροπή

Κωνσταντοπούλου Χριστιάννα, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Καντζάρα Βασιλική, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Παπαρίζος Αντώνης, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Παλαιολόγος Ι. Δημήτριος, 2017

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Συντομογραφίες

- ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
- ΜΚΟ: Μη Κυβερνητικός Οργανισμός
- IOM: International Organization of Migration, (μτφ) Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης – Δ.Ο.Μ
- UNHCR: United Nation High Commissioner for Refugees, (μτφ) Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
- SNC: Special Needs Codes, (μτφ) Κωδικοί Ειδικών Αναγκών ή Ευαλωτότητας
- HRIT: Heighten Risk Identification Tool, (μτφ) Εργαλείο Εκτίμησης Μεγέθους Επικινδυνότητας
- ΕΣΔΑ: Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
- ΟΔΔΑ: Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
- ΔΣΑΠΔ: Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
- ΚΕΣΑ: Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου
- ΔΕΚ: Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- GCR: Greek Committee for Refugees, (μτφ) Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
- MDM: Médecins du Monde Greece, (μτφ) Γιατροί του Κόσμου Ελλάδας
- MSF: Medicines Sans Frontieres, (μτφ) Γιατροί χωρίς σύνορα
- ISCED: International Standard Classification of Education, (μτφ) Διεθνής Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης
- ΣΕΕ: Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- ΣΛΕΕ: Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- ΕΖΕΣ: Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών
- ΕΟΧ: Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
- ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
- ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες.....	2
Πίνακες.....	5
Γραφήματα.....	6
Περίληψη.....	7
Εισαγωγή.....	9

Κεφάλαιο Πρώτο

Προσφυγική κρίση και θεσμοί.....	12
1.1 Το μέγεθος της προσφυγικής κρίσης.....	13
1.2 Η αποστολή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες.....	16
1.2.3 Ο τρόπος συνεργασίας και δικτύωσης της Ύπατης Αρμοστείας.....	18
1.2.2 Η υποδοχή και η καταγραφή των ιδιαίτερων αναγκών του προσφυγικού πληθυσμού.....	19
1.2.3 Το πρόγραμμα παροχής στέγασης και προσωρινής φιλοξενίας.....	23
1.3 Το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο για το ζήτημα των προσφύγων.....	26
1.3.1 Οι βασικοί σταθμοί της κοινής νομοθετικής προσέγγισης για το άσυλο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	29
1.3.2 Οι συνθήκες υποδοχής των Αιτούντων Άσυλο στο ελληνικό έδαφος.....	31

Κεφάλαιο Δεύτερο

Η έρευνα στον προσφυγικό πληθυσμό.....	35
2.1 Το αντικείμενο της ερευνητικής μελέτης.....	36
2.1.1 Το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	36
2.1.2 Ο Κανονισμός Δουβλίνο III.....	38
2.2 Ο σκοπός της ερευνητικής μελέτης.....	41
2.2.1 Οι υποθέσεις εργασίας.....	42
2.2.2 Τα υπο εξέταση ερευνητικά ερωτήματα.....	42
2.3 Η μεθοδολογία της έρευνας.....	43
2.3.1 Η προέλευση των ερευνητικών δεδομένων.....	44
2.3.2 Το δείγμα της έρευνας.....	47
2.3.3 Η τεχνική για την ανάλυση των δεδομένων.....	49
2.4 Οι δυσκολίες κατά την διεξαγωγή της έρευνας.....	50

2.5 Περιορισμοί της ερευνητικής μελέτης	51
Κεφάλαιο Τρίτο	
Η στατιστική ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων.....	52
3.1 Η παρουσίαση των ερευνητικών ποσοτικών δεδομένων	52
3.1.1 Το φύλο του δείγματος.....	53
3.1.2 Η ηλικία των ερευνώμενων μονάδων.....	54
3.1.3 Οι χώρες προέλευσης του προσφυγικού πληθυσμού του δείγματος.....	56
3.1.4 Οι ομιλούμενες γλώσσες του προσφυγικού πληθυσμού	58
3.1.5 Ο τύπος οργάνωσης της οικογενειακής ζωής των προσφύγων την έρευνας.....	61
3.1.6 Το επίπεδο μόρφωσης του ερευνώμενου προσφυγικού πληθυσμού	64
3.1.7 Η ποσοτική καταμέτρηση των ευάλωτων προσφυγικών μονάδων του δείγματος .	69
3.1.8 Το νομικό πλαίσιο των προσφύγων που μεταφέρθηκαν	72
3.2 Οι χώρες μεταφοράς προσφύγων	74
3.2.1 Η συχνότητα υποδοχής των διερευνώμενων προσφύγων στα κράτη μέλη.....	77
3.2.2 Συσχετίσεις μεταβλητών ανάλογα με το κράτος μέλος αποδοχής προσφύγων.....	79
Κεφάλαιο Τέταρτο	
Οι ερευνητικές διαπιστώσεις.....	88
4.1 Η σκιαγράφηση του προφίλ των μεταφερόμενων προσφύγων	89
4.1.1 Τα γνωρίσματα ταυτότητας του μεταφερόμενου προσφυγικού πληθυσμού.....	89
4.2 Εξετάζοντας τις ευρωπαϊκές πολιτικές μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού.....	93
4.2.1 Στατιστική συσχέτιση του προσφυγικού προφίλ με τις χώρες μεταφοράς τους – η “δεύτερη ανάγνωση” των συχνοτήτων.....	94
4.2.2 Η κριτική και οι αμφιβολίες στην φερεγγυότητα των διαδικασιών μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού.....	99
4.3 Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις των δυτικών κρατών μελών προς το προσφυγικό πληθυσμό.....	103
4.3.1 Σχέσεις ετερότητας για το προσφυγικό πληθυσμό.....	105
4.3.2 Οι αναδυόμενες στερεοτυπικές αναπαραστάσεις της δύσης στο προσφυγικό ζήτημα	109
Συμπεράσματα.....	115
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	Error! Bookmark not defined. 118

Πίνακες

Πίνακας 1. Καταγωγή εισερχόμενων προσφύγων το 2015	14
Πίνακας 2. Κατάλογος τυποποιημένων κωδικών ειδικών αναγκών - SNC.....	20
Πίνακας 3. Περιοχές και ονομασίες των camps και αιτούντων διεθνούς προστασία στην Ελλάδα	25
Πίνακας 4. Απεικόνιση των ειδών προσφυγικών καταλυμάτων και ο αριθμός των θέσεων φιλοξενίας που διαθέτουν	26
Πίνακας 5. Η εθνικότητα των ερευνώμενων προσφύγων ανα περίπτωση πρόσφυγα	58
Πίνακας 6. Πρωτεύουσες και λοιπές ομιλούμενες γλώσσες ανα περίπτωση πρόσφυγα	59
Πίνακας 7. Πρωτεύουσες γλώσσες προσφύγων ανα περίπτωση (με ομαδοποίηση στις τέσσερις βασικές γλώσσες).....	60
Πίνακας 8. Παράλληλη απεικόνιση μεταβλητής ομιλούμενων γλωσσών και εθνικότητας ανα πρόσφυγα (με ομαδοποίηση σε πέντε βασικές χώρες προέλευσης).	61
Πίνακας 9. Τύπος οργάνωσης της οικογενειακής ζωής προσφυγικού δείγματος ανα περίπτωση πρόσφυγα.....	63
Πίνακας 10. Συσχέτιση μεταβλητών επιπέδου εκπαίδευσης, φύλου και εθνικότητας ανα ερευνώμενο πρόσφυγα.....	68
Πίνακας 11. Αριθμητική και ποσοτική κατανομή προσφύγων ανα κράτος μέλος σύμφωνα με το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης	76
Πίνακας 12. Αριθμητική και ποσοτική απεικόνιση των συχνοτήτων υποδοχής τους ερευνώμενου προσφυγικού πληθυσμού από τα κράτη μέλη	79
Πίνακας 13. Συσχέτιση μεταβλητών εθνικότητας προσφυγικού δείγματος και του κράτους μέλους υποδοχής τους	80
Πίνακας 14. Στατιστική απεικόνιση των αριθμητικών συχνοτήτων της συσχέτισης της μεταβλητής των κρατών υποδοχής του ερευνώμενου δείγματος με την ηλικιακή κατηγορία των προσφύγων	82
Πίνακας 15. Παράλληλη απεικόνιση αριθμού προσφύγων που μεταφέρθηκαν στα κράτη μέλη με την ποσοτική αναλογία του επιπέδου εκπαίδευσής τους	84
Πίνακας 16. Αριθμητική συσχέτιση μεταβλητών κρατών μελών μεταφοράς ερευνώμενων προς και των τρόπων οργάνωσης της οικογενειακής τους ζωής	85
Πίνακας 17. Αριστερά: ποσοστά ανειδίκευτων κενών θέσεων εργασίας στους τομείς της βιομηχανίας, των κατασκευών και τη παροχής υπηρεσιών. Δεξιά: ποσοστά	

*ειδικευμένων κενών θέσεων εργασίας στους τομείς των επιχειρήσεων, της οικονομίας και της διοίκησης.....*95

Πίνακας 18. Δημογραφικές προβλέψεις μέσου όρου ηλικίας πληθυσμού των κρατών μελών στα οποία μεταφέρθηκε ο ερευνώμενος προσφυγικός πληθυσμός97

Γραφήματα

Γράφημα 1. Τόπος προέλευσης εισερχόμενου προσφυγικού πληθυσμού στην Ελλάδα το 2016..... 16

Γράφημα 2. Τα ποσοστά ανδρών και γυναικών του ερευνητικού δείγματος.....53

Γράφημα 3. Οι ηλικιακές κατηγορίες των ερευνώμενων προσφύγων54

Γράφημα 4. Συνδυαστική απεικόνιση ηλικιακών κατηγοριών ανά φύλο ερευνώμενων προσφύγων.....55

Γράφημα 5. Η εθνικότητα των ερευνώμενων προσφύγων ανα υπόθεση/case56

Γράφημα 6. Πρωτεύουσες και λοιπές ομιλούμενες γλώσσες προσφύγων ανα υπόθεση/case.....59

Γράφημα 7. Παράλληλη απεικόνιση μεταβλητών φύλου και τύπου οργάνωσης της οικογενειακής ζωής του προσφυγικού δείγματος..... 64

Γράφημα 8. Το επίπεδο εκπαίδευσης ανα περίπτωση πρόσφυγα..... 66

Γράφημα 9. Χρεωμένες κωδικοποιήσεις ευαλωτότητας στο ερευνητικό δείγμα ανα περίπτωση πρόσφυγα..... 72

Γράφημα 10. Το νομικό πλαίσιο της μεταφοράς του προσφυγικού δείγματος..... 73

Γράφημα 11. Οι συχνότητες υποδοχής του ερευνώμενου πληθυσμού στα κράτη μέλη υποδοχής τους (μέτρηση βασισμένη στον αριθμό των υποθέσεων/cases) 78

Γράφημα 12. Στατιστική απεικόνιση των ποσοτικών συχνοτήτων της συσχέτισης της μεταβλητής των κρατών υποδοχής του ερευνώμενου δείγματος με την ηλικιακή κατηγορία των προσφύγων82

Περίληψη

Στο ξέσπασμα της προσφυγικής κρίσης στα τέλη του 2014, περισσότεροι από 1,5 εκατομμύριο πρόσφυγες αιτούντες διεθνούς προστασίας έχουν καταφθάσει μέχρι σήμερα στο Ευρωπαϊκό έδαφος προς αναζήτηση ασύλου. Με σκοπό την διαχείριση του τεράστιου όγκου των προσφυγικών αφίξεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έθεσε υπο λειτουργία το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης και τον αναθεωρημένο Κανονισμό Δουβλίνο III για την οικογενειακή επανένωση των προσφύγων, πολιτικές που προέβλεπαν στην αποσυμφόρηση των χωρών πρώτης υποδοχής προσφυγικού πληθυσμού, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία από την αποκλειστική ευθύνη της διαχείρισης της ανθρωπιστικής κρίσης, με την μεταφορά μεγάλου αριθμού αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη. Η παρούσα μελέτη, εξετάζει το προφίλ των προσφύγων που έχουν μεταφερθεί και μέσα από την έρευνα των παρατηρούμενων συχνοτήτων φανερώνει τον τρόπο με τον οποίο λειτούργησαν στην πράξη οι πολιτικές μεταφορές προσφυγικού πληθυσμού στα κράτη μέλη, διαπιστώνοντας πως η κοινή μεταναστευτική πολιτική που εφαρμόστηκε δεν τήρησε τους όρους της διαφάνειας και της φερεγγυότητας που προβλέπονταν από την διαδικασία επιλογής προσφύγων. Στις διαδικασίες μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού, υπάρχει ένα συγκεκριμένο προσφυγικό προφίλ το οποίο γίνεται δεκτό προς μεταφορά ανάλογα με τα κριτήρια που θέτει η κάθε χώρα και τις ανάγκες που επιθυμεί να καλύψει στον οικονομικό και κοινωνικό της επίπεδο. Συνεπώς, η σπουδαιότητα της έρευνας και της κοινωνιολογικής ανάλυσης, έγκειτο στο γεγονός της αμφισβήτησης του αρχικού σκοπού των πολιτικών διαχείρισης των προσφυγικών αφίξεων καθώς οι ευρωπαϊκές κοινωνίες στόχευσαν περισσότερο στα οικονομικά οφέλη της αποδοχής νέου πληθυσμού και δευτερευόντως στην περίθαλψη και την φροντίδα των εκτοπισμένων προσφύγων.

Λέξεις κλειδιά: προσφυγική κρίση, αιτών διεθνούς προστασίας, άσυλο, Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης, Κανονισμός Δουβλίνο III, οικογενειακή επανένωση, ανθρωπιστική κρίση, προφίλ προσφύγων

“The profile of the transferred refugee populations from Greece to the countries of Europe. The relocation program of the European Union”

Author: Palaiologos Dimitrios

Abstract

At the outbreak of the refugee crisis in late 2014, more than 1.5 million refugee applicants for international protection have so far arrived in European territory seeking asylum. In order to manage the enormous amount of refugee arrivals, the European Commission has put in place the Relocation Program and the revised Dublin III Regulation for the family reunification of refugees, policies designed to decongest the countries of the first host refugee population such as Greece and the Italy from the sole responsibility of managing the humanitarian crisis by transferring a large number of asylum seekers to the Member States. This study, examining the profile of the transferred refugees and through the frequency research, the survey illustrates the way in which refugee population policies have been applied in practice in the Member States, noting that the common immigration policy implemented did not respect the conditions of transparency and solvency provided by the refugee selection process. In the refugee population transfer procedures, there is a specific refugee profile that is accepted for transfer according to the criteria set by each country and the needs it wishes to cover at its economic and social level. Therefore, the importance of the following research and sociological analysis was based on the question about the original purpose of refugee arrivals management policies as European societies were more targeted at the economic benefits of accepting a new population and secondarily in the relief and care of displaced refugees.

Keywords: refugee crisis, applicant for international protection, asylum, Relocation Program, Dublin III Regulation, family reunification, humanitarian crisis, refugee profile

Εισαγωγή

Η ιστορία της ανθρωπότητας είναι μια ιστορία διαρκών μετακινήσεων πληθυσμών. Οι προσφυγικοί πληθυσμοί που μετακινήθηκαν τα τελευταία χρόνια προς την ευρωπαϊκή Ήπειρο αποτελούν μια ακόμη επανάληψη της ιστορίας. Ωστόσο, ο άνθρωπος ποτέ δεν μετακινείται μόνος του αφού πάντοτε μαζί του φέρει το πολιτισμό του, τις αξίες του, τα ήθη του, τα στοιχεία που συνθέτουν την κουλτούρα του όπως επίσης και τις εμπειρίες του. Στην προκειμένη περίπτωση των προσφυγικών πληθυσμών που διέσχισαν τα ευρωπαϊκά σύνορα, αναζητώντας βοήθεια και μια καλύτερη ζωή, οι εμπειρίες τους μπορούν να αποτυπωθούν μόνο με μελανά χρώματα.

Σημαντικός παράγοντας στην διαχείριση και στην οργάνωση της υποδοχής των προσφύγων, αποτέλεσε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες η οποία από τη πρώτη στιγμή ανέλαβε δράση στην υποστήριξη, την πλαισίωση και την φροντίδα του εισερχόμενου προσφυγικού πληθυσμού. Επίσης με την χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η Υ.Α και σε συνεργασία με του συνέταιρους της, όπως τις ελληνικές αρχές και τις διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, φρόντισε στην άμεση στέγαση του συνόλου των προσφύγων που κατέφθαναν καθημερινά στην Ελλάδα κατά κύματα. Παράλληλα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έθεσε υπο λειτουργία το Πρόγραμμα μετεγκατάστασης και τον Κανονισμό Δουβλίνο III για την οικογενειακή επανένωση αιτούντων διεθνούς προστασίας με σκοπό την αποσυμφόρηση των χωρών πρώτης υποδοχής προσφυγικού πληθυσμού, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία, με την μεταφορά τους στα κράτη μέλη των ανωτέρω κανονισμών.

Η ερευνητική μελέτη που ακολουθεί, θα εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο λειτούργησαν οι πολιτικές μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού στα κράτη μέλη, όπως ορίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στην ουσία θα διαπιστωθεί αν οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί και η κοινή μεταναστευτική πολιτική που υιοθετήθηκε από τα κράτη μέλη της συμφωνίας για την μεταφορά προσφυγικού πληθυσμού, αποτέλεσε διαφανή και φερέγγυα μέθοδο διαχείρισης της προσφυγικής κρίσης. Με άλλα λόγια, η έρευνα που ακολουθεί θα διαπιστώσει αν υπάρχει ένα κοινό προφίλ προσφυγικού πληθυσμού το οποίο μετακινείτε στα κράτη μέλη ανεξάρτητα από τα στεγανά και τους περιορισμούς που θέτουν οι κοινές ευρωπαϊκές πολιτικές αντιμετώπισης της προσφυγικής κρίσης. Κατά αυτό τον τρόπο θα μελετηθεί η περίπτωση τα κράτη υποδοχής να μην ακολουθούν πιστά τους κανονισμούς και την προσυμφωνημένη κοινή νομοθετική γραμμή γύρω από το θέμα της μετακίνησης προσφύγων από την Ελλάδα,

αποβλέποντας σε διαφορετικούς σκοπούς.

Με άλλα λόγια, η προβληματική που τίθεται προς διερεύνηση έγκειται στο ότι υπάρχει συγκεκριμένο προφίλ προσφυγικού πληθυσμού το οποίο γίνεται δεκτό στα κράτη μέλη υποδοχής τους ανάλογα με τα ατομικά τους κριτήρια και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που συνθέτουν το προφίλ τους. Με βάση την παραπάνω λογική εξετάζεται η περίπτωση να υπάρχει δεύτερη ανάγνωση του προφίλ των υποψηφίων προς μεταφορά προσφύγων, τα χαρακτηριστικά των οποίων συνεξετάζονται ανάλογα με τις κοινωνικό-οικονομικές ανάγκες που θέλει να καλύψει κάθε κράτος μέλος της συμφωνίας. Επομένως και στην περίπτωση που υπάρξουν σαφείς αποδείξεις στους παραπάνω υποθετικούς ισχυρισμούς, η μελέτη θα καταγράψει τα κριτήρια με τα οποία κάθε κράτος μέλος δέχεται και συγχρόνως απορρίπτει τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας των προσφύγων.

Μεθοδολογικά, η μελέτη προβαίνει στην έρευνα πιθανοτήτων, αντλώντας στοιχεία από τις βάσεις δεδομένων της Μη Κερδοσκοπικής Οργάνωσης PRAKSIS, η οποία αποτελεί τον συνέταιρο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ που διαχειρίζεται το μεγαλύτερο ποσοστό του προσφυγικού προγράμματος στέγασης σε ολόκληρη την Ελλάδα. Οι βάσεις δεδομένων που διατηρεί η συγκεκριμένη οργάνωση, τις οποίες συλλέγει και καταγράφει σύμφωνα πάντα με τις επιταγές της Υ.Α, αποτελούν πλούσια πηγή υλικού, ικανού να σκιαγραφήσει το προφίλ του επιλεγμένου ερευνώμενου προσφυγικού δείγματος. Αναφορικά με το μέγεθος του δείγματος, επιλέχθηκε προς εξέταση το αντιπροσωπευτικό δείγμα του 28,05% των προσφυγικών υποθέσεων προς μεταφορά που εξετάστηκαν και επιδόθηκαν τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2016, για τους οποίους τα επίσημα στοιχεία της Υπηρεσίας Ασύλου και του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης κατέγραψαν τα μεγαλύτερα ποσοστά μεταφοράς προς τα κράτη μέλη από ολόκληρο το χρόνο. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από τον προσφυγικό πληθυσμό και αφού αποτυπώθηκαν σε στατιστικούς πίνακες, πίτες και διαγράμματα συσχετίστηκαν τόσο μεταξύ τους, όσο και με στοιχεία προερχόμενα από την ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία, καταλήγοντας πολύ ενδιαφέρουσες τάσεις και ενδείξεις σχετικά με την εφαρμογή των πολιτικών μεταφοράς.

Συγκεκριμένα, η ερευνητική μελέτη ξεκινά μελετώντας το μέγεθος της προσφυγικής κρίσης την οποία καλούνται τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν. Επίσης, το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στην αποστολή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ κι στον ιδιαίτερο ρόλο που έχει αναλάβει αναφορικά με τον συντονισμό των διαδικασιών πρώτης υποδοχής, περίθαλψης και στέγασης των εισερχόμενων προσφύγων. Έπειτα

από μια αναφορά στο ευρωπαϊκό θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο που αφορούν ζητήματα προσφύγων, η μελέτη στο δεύτερο κεφάλαιο παραθέτει τον μεθοδολογικό κορμό με βάση τον οποίο διενεργήθηκε η παρούσα έρευνα. Στο ίδιο κεφάλαιο αναφέρονται οι δύο τρόποι με τους οποίους ένας αιτών διεθνούς προστασίας μπορεί να μεταφερθεί σε κάποιο κράτος μέλος της Ευρώπης και επίσης παραθέτονται οι υποθέσεις και τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης. Ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο το οποίο αποτελείται από την στατιστική ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων και την μέτρηση των συχνοτήτων του ερευνώμενου πληθυσμού. Ακόμα, στο κεφάλαιο αυτό λαμβάνουν χώρα όλες οι απαραίτητες συσχετίσεις των μεταβλητών μεταξύ τους με σκοπό την σε βάθος ανάλυσή τους και την εξαγωγή πρόσθετων συμπερασμάτων. Το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο της μελέτης, αποτελείται από την συγκέντρωση και των σχολιασμό όλων των ερευνητικών διαπιστώσεων. Στην ουσία, εξετάζεται αν οι ερευνητικές υποθέσεις και τα ερωτήματα που έθεσε η έρευνα στο ξεκίνημά της επιβεβαιώνονται ή διαφορετικά απορρίπτονται. Τέλος σημαντική προσθήκη στο κεφάλαιο αυτό αποτελούν τα στοιχεία προερχόμενα από την ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία όπου οδήγησαν στον σχολιασμό τους με βάση τις παρατηρούμενες τάσεις όπου προέκυψαν στην ανάλυση των συχνοτήτων.

Συνοψίζοντας, η σπουδαιότητα της έρευνας καθώς και της κοινωνιολογικής ανάλυσης που ακολουθούν, έγκειτο στο γεγονός της αμφισβήτησης του αρχικού σκοπού που βρίσκεται πίσω από την εφαρμογή των πολιτικών διαχείρισης των απρόβλεπτων προσφυγικών αφίξεων. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, έχοντας κατά νου την ισοκατανομή των βαρών της προσφυγικής πρόκλησης ανάμεσα στα κράτη πρώτης υποδοχής, αλλά και στο σύνολο των υπόλοιπων ευρωπαϊκών κρατών, εστίασαν στην μετουσίωση των χαρακτηριστικών του προσφυγικού πληθυσμού με σκοπό την οικονομική τους εκμετάλλευση. Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες στόχευσαν περισσότερο στα οφέλη της υποδοχής νέου πληθυσμού στα κράτη μέλη και δευτερευόντως στην περίθαλψη και την φροντίδα των εκτοπισμένων προσφύγων. Παράλληλα, η στάση και οι αντιδράσεις του ντόπιου πληθυσμού στις προσφυγικές αφίξεις, μελετώνται με τρόπο όπου φανερώνονται οι υπάρχουσες στερεοτυπικές αναπαραστάσεις, αναδεικνύοντας τις σχέσεις ετερότητας που διακρίνονται ανάμεσα στην δύση και την ανατολή.

Κεφάλαιο Πρώτο

Προσφυγική κρίση και θεσμοί

Η έκρυθμη κατάσταση που επικρατεί κυρίως τα τελευταία χρόνια στις χώρες της μέσης ανατολής εξαιτίας των πολέμων, των τρομοκρατικών επιθέσεων και των συνεχόμενων πολιτικών αναταραχών, έχουν οδηγήσει ένα πολύ μεγάλο αριθμό ανθρώπων στη φυγή από τις πόλεις και κατά συνέπεια από τις χώρες καταγωγής τους. Πλήθος ανθρώπων επιλέγουν να μεταναστεύσουν¹ σε χώρες κυρίως της δύσης αναζητώντας πιο ασφαλής περιοχές με σκοπό να ζήσουν με αξιοπρέπεια. Η Ελλάδα και η Ιταλία αποτελούν τις χώρες υποδοχής των μεγαλύτερων προσφυγικών² ροών δεδομένου ότι γεωγραφικά βρίσκονται στο μάτι της προσφυγικής κρίσης. Ο όρος προσφυγική “κρίση” υποδηλώνει ακριβώς το μέγεθός του φαινομένου τα τελευταία χρόνια και την κατεπείγουσα ανάγκη που υπάρχει για τον χειρισμό και την άμεση προσφορά ανθρωπιστικής βοήθειας στους εισερχόμενους προσφυγικούς πληθυσμούς. Οι χώρες υποδοχής λειτουργούν ως κυματοθραύστες των προσφυγικών ροών και καλούνται να αντιμετωπίσουν, να υποδεχτούν, να φροντίσουν, να καταγράψουν και τέλος να διαχειριστούν το πλήθος των εισερχόμενων προσφύγων.

Ωστόσο στην διαδικασία διαχείρισης ολόκληρου του όγκου του προσφυγικού πληθυσμού, εμπλέκεται ένα ευρύ φάσμα αρχών, κανόνων, θεσμών και διεθνών οργανισμών. Κύριος διαχειριστής της προσφυγικής κρίσης των τελευταίων ετών στην Ευρώπη και σημαντικός συντονιστής στην αναγνώριση του δικαιώματος παροχής διεθνούς προστασίας, αποτελεί η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες “UNHCR”. Η Ύπατη Αρμοστεία έχει ως βασικό γνώμονα τη διασφάλιση των

¹ Στη συγκεκριμένη ερευνητική μελέτη, με τον όρο μετανάστευση εννοείται η εξωτερική μετανάστευση προσώπων όπου αναγνωρίζεται με τον διεθνή όρο “emigration” ή “immigration”. Επομένως με τον όρο εξωτερική μετανάστευση αποκαλείται:

«Η κίνηση της αναχώρησης ή εξόδου από ένα Κράτος με σκοπό την εγκατάσταση σε ένα άλλο. Σύμφωνα με τα πρότυπα των διεθνών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ορίζεται ότι όλα τα άτομα θα πρέπει να είναι ελεύθερα να φύγουν από οποιαδήποτε χώρα, ακόμα και τη δική τους, και μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις μπορούν τα Κράτη να επιβάλλουν περιορισμούς στο δικαίωμα του κάθε ενός να απομακρυνθεί από την επικράτειά του Κράτους αυτού» (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, 2009: 27).

² Ως πρόσφυγας ή αλλιώς με τη διεθνή ορολογία “refugee mandate” αποκαλείται:

«Το άτομο, το οποίο δικαιούται την προστασία των Ηνωμένων Εθνών - Ύπατη Αρμοστεία -, καθώς πληροί τις προϋποθέσεις του ψηφίσματος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ανεξάρτητα από το αν ή δεν βρίσκεται σε μια χώρα που είναι μέλος της Σύμβασης ή του Πρωτοκόλλου περί του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, 1951 και 1967 αντίστοιχα, ή από το αν ή δεν έχει αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, από τη χώρα φιλοξενίας του» (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, 2009: 62-63).

ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε διεθνή κλίμακα και ως προς αυτή τη κατεύθυνση χρηματοδοτεί και εφαρμόζει μια σειρά από προγράμματα κυρίως στις χώρες υποδοχής προσφύγων με σκοπό τη στελέχωση υπηρεσιών υποδοχής, καταγραφής και προστασίας των προσφύγων. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες αποτελεί θεσμό και διαθέτει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών και συνεργατών σε ολόκληρο τον κόσμο. Βασικό μέλημα του ΟΗΕ, πέρα από την τήρηση των διεθνών κανονισμών και δηλώσεων, είναι η υγειονομική περίθαλψη, η φροντίδα και η προσωρινή φιλοξενία των προσφύγων στις χώρες υποδοχής, όπως επίσης η προετοιμασία για την μεταφορά τους στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές κοινωνίες, τηρώντας όλους τους διεθνείς θεσμούς και κανονισμούς.

1.1 Το μέγεθος της προσφυγικής κρίσης

Το φαινόμενο της μετανάστευσης αποτέλεσε στο παρελθόν και συνεχίζει να αποτελεί ακόμη και σήμερα ένα από τα πιο σύνθετα και δυσεπίλυτα προβλήματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωπες κυρίως οι δυτικές κοινωνίες. Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες αντιμετωπίζουν μεγάλη δυσκολία στην οριοθέτηση και στην διευθέτηση ενός τόσο ανεξέλεγκτου φαινομένου ενώ οι θεσμοί της Ε.Ε πολλές φορές δεν είναι σε θέση να προλάβουν τις αρνητικές συνέπειες του. Η Ελλάδα αποτελεί μια από τις κυριότερες χώρες της ευρωπαϊκής κοινότητας που πλήττονται από τα εκάστοτε προσφυγικά ρεύματα κυρίως λόγω της γεωγραφικής της θέσης που κατέχει στα σύνορα της Ευρώπης. Ωστόσο, είναι εξίσου σημαντικό να αναλογιστεί κανείς πως ιστορικά η Ελλάδα από μία χώρα αποστολής μεταναστών σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της υφελίου ειδικά στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα, μετατράπηκε σε χώρα υποδοχής μεταναστευτικών ροών κυρίως μετά από την πτώση της σοβιετικής ένωσης, αποτελώντας τον ενδιάμεσο σταθμό και την πύλη εισόδου για τις χώρες της δύσης. Αυτός είναι και ο βασικότερος λόγος για τον οποίο η αντιμετώπιση του φαινομένου δεν μπορεί να γίνει καθαρά σε τοπικό επίπεδο αλλά σε ευρωπαϊκό, δεδομένου ότι απασχολεί σύσσωμη την Ευρωπαϊκή κοινότητα (Κυρίδης Α. 2014).

Στο σύνολο της Ευρωπαϊκής κοινότητας και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, τα αυξημένα ποσοστά μετανάστευσης φέρνουν τις κοινωνίες υποδοχής αντιμέτωπες με προκλήσεις σχετικά με την υποδοχή συνάμα την ομαλή ενσωμάτωση των προσφύγων τόσο σε κοινωνικό, όσο σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο. (Αθανασοπούλου Μ, Μεχίλι -Ενκελεϊντ Α κα 2013). Ωστόσο το μέγεθος της ανωτέρω πρόκλησης την οποία

καλείται να αντιμετωπίσει σε πρώτο βαθμό η Ελλάδα και εν συνεχεία σύσσωμη η Ευρωπαϊκή κοινότητα, γίνεται περισσότερο αντιληπτή από τους απόλυτους αριθμούς των εισερχομένων προσφύγων κυρίων των ετών 2015 και 2016.

Πιο συγκεκριμένα και σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης, το 2015 εισήλθαν στην Ευρώπη μέσω των χωρών υποδοχής, δηλαδή της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Ισπανίας συνολικά 1.046.599 πρόσφυγες. Από το σύνολό αυτό, μόνο η Ελλάδα καλωσόρισε 853.650 πρόσφυγες οι οποίοι διέσχισαν τα σύνορα είτε από ξηρά είτε μέσω θαλάσσης, ποσοστό βέβαια κατά 1075,3% υψηλότερο συγκριτικά με εκείνο που σημειώθηκε για το 2014 (IOM, 2015). Ο πίνακας που ακολουθεί προσφέρει μια πιο σαφή εικόνα σχετικά με την προέλευση του πληθυσμού αυτού που έφτασε στην Ελλάδα. Όπως προκύπτει, οι περισσότεροι πρόσφυγες που προσήλθαν στην Ελλάδα το 2015 προέρχονταν από την Συρία με ποσοστό 56,1% και ακολουθούν οι Αφγανοί με 24,3% και οι Ιρακινοί με 10,3%, ενώ με πολύ μικρότερα ποσοστά ακολουθούν οι Πακιστανοί με 2,7% και οι Ιρανοί με 2,6%. Συνεπώς και όπως παρατηρείται από τα στοιχεία, στο σύνολο τους οι πρόσφυγες προέρχονταν κυρίως από χώρες της μέσης ανατολής, γεγονός που αποτυπώνει τις συνέπειες της έκρυθμης κατάστασης που επικρατεί στην περιοχή.

Πίνακας 1. Καταγωγή εισερχόμενων προσφύγων το 2015

Χώρες καταγωγής	Ποσοστό (%)
Συρία	56.1
Αφγανιστάν	24.3
Ιράκ	10.3
Πακιστάν	2.7
Ιράν	2.6
Άλλες	3.9

Πηγή: IOM, 2015

Όπως δείχνουν τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, ένα χρόνο αργότερα το 2016, οι εισροές προσφύγων στον ευρωπαϊκό χώρο δεν έδειξαν να σταματούν. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες κατέγραψε συνολικά 358.923 νέες αφίξεις προσφύγων σε ολόκληρη τη Μεσόγειο θάλασσα. Η συχνότητα εισόδου στο σύνολο των ελληνικών νησιών έφθανε κατά μέσο όρο τους 40 πρόσφυγες ημερησίως, ενώ εβδομαδιαίως ο αριθμός τους έφθανε τους 278 (UNHCR The UN refugee agency, 2017). Συγκεκριμένα επέλεξαν την Ελλάδα ως χώρα εισόδου στην Ευρώπη 176.906

πρόσφυγες, αριθμός φανερά περιορισμένος από αντίστοιχο που καταγράφηκε το 2015.

Η φανερά αισθητή μείωση των προσφυγικών εισροών, δεν ήταν αποτέλεσμα τυχαίων παραγόντων, αλλά ήταν το αποτέλεσμα μιας σειράς διαπραγματεύσεων μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Τουρκίας. Οι διαπραγματεύσεις αυτές έγιναν μεταξύ των δύο πλευρών με σκοπό τον περιορισμό των προσφυγικών εισροών στην Ευρώπη, δεδομένου ότι η γειτονική Τουρκία αποτελεί την γέφυρα εισόδου για πολύ μεγάλο όγκο προσφύγων. Οι διαπραγματεύσεις ολοκληρώθηκαν με την υπογραφή της κοινής δήλωσης μεταξύ των ανωτέρω πλευρών στις 18 Μαρτίου του 2016 (IOM, 2016). Αναφορικά με την κοινή δήλωση της Ε.Ε με την Τουρκία, εκτός των άλλων προβλέπει ότι:

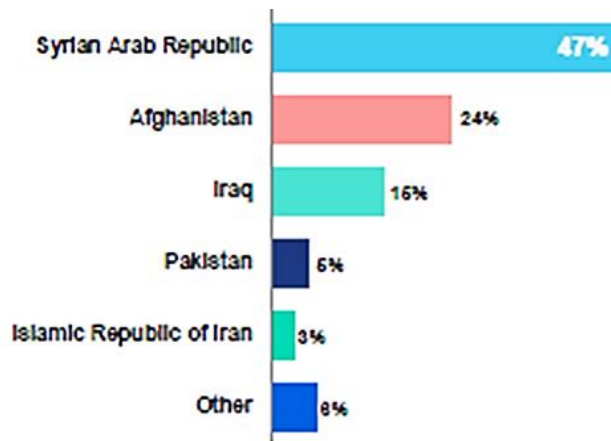
«Όλοι οι νέοι παράτυποι μετανάστες που φθάνουν στα ελληνικά νησιά μέσω Τουρκίας από τις 20 Μαρτίου 2016 και έπειτα θα επιστρέφονται σε αυτήν. Αυτό θα συμβαίνει σε πλήρη συμφωνία με το ενωσιακό και διεθνές δίκαιο, άρα με αποκλεισμό κάθε είδους ομαδικών απελάσεων» (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο - Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2016)

Επίσης συμπληρώνει λέγοντας ότι:

«Οι μετανάστες που φθάνουν στα ελληνικά νησιά θα καταγράφονται δεόντως και τυχόν αιτήσεις ασύλου θα διεκπεραιώνονται ατομικά από τις ελληνικές αρχές δυνάμει της οδηγίας για τις διαδικασίες ασύλου, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Οι μετανάστες που δεν αιτούνται άσυλο ή η αίτηση των οποίων κρίνεται αβάσιμη ή απαράδεκτη βάσει της ως άνω οδηγίας θα επιστρέφονται στην Τουρκία» (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο - Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2016).

Η συμφωνία αυτή όπως προαναφέρθηκε, επέφερε μείωση των προσφυγικών εισροών από την Ελλάδα και τα Βαλκάνια δεν είχε όμως τα ίδια αποτελέσματα και στους προσφυγικούς δρόμους με χώρα προέλευσης την Ιταλία, όπου σε σύγκριση με το 2015 σημειώθηκε αύξηση της τάξεως του 118% στις νέες αφίξεις (IOM, 2016). Επιπρόσθετα κάνοντας μια αναφορά στον αριθμό των αιτήσεων για άσυλο που καταγράφηκαν από τις ελληνικές αρχές ανάμεσα στα δύο ανωτέρω έτη, θα διαπιστώσει κανείς ότι το 2016 υπήρξαν 51.092 αιτήσεις ασύλου αριθμός κατά 287,2% υψηλότερος από εκείνον του 2015 (Υπηρεσία Ασύλου, 2017). Επίσης, όπως παρατηρείται και στο παρακάτω γράφημα το οποίο αναφέρεται στις χώρες προέλευσής των προσφύγων για το 2016 οι διαφορές σε σύγκριση με τα στοιχεία καταγωγής του 2015 δεν διαφέρουν σε ουσιαστικό βαθμό αφού στην πλειοψηφία τους προέρχονται από την Συρία με ποσοστό 47%. Ένα μεγάλο ποσοστό αυτών, το 34% έχει Αφγανική καταγωγή και έπονται το Ιράκ το Πακιστάν, και το Ιράν.

Γράφημα 1. Τόπος προέλευσης εισερχόμενου προσφυγικού πληθυσμού στην Ελλάδα το 2016

Συνοψίζοντας, από το υλικό που παρατέθηκε γίνεται φανερός ο όγκος των ανθρώπων που έχουν τραπεί σε φυγή από τις χώρες καταγωγής τους ζητώντας άσυλο και βοήθεια στην Ευρώπη. Πρόκειται αναμφίβολα για μια προσφυγική κρίση, πόσο μάλλον αν κανείς αναλογιστεί ότι οι ήδη εγκατεστημένοι στην Ευρωπαϊκή κοινότητα αριθμούν περίπου ενάμιση εκατομμύριο, αν βέβαια υπολογιστούν και εκείνοι που εισήλθαν μέχρι και σήμερα. Παρόλη την πτωτική τάση στον αριθμό των νεοεισερχόμενων προσφύγων χρόνο με τον χρόνο, το πρόβλημα δεν έχει εξαλειφθεί και οι ευρωπαϊκές κοινωνίες θα πρέπει να συνεχίσουν να έρχονται αντιμέτωπες με την πρόκληση της πλαισίωσης και της ενσωμάτωσης ολόκληρου αυτού του όγκου των ανθρώπων. Στοχεύοντας σε αυτό τον κοινό σκοπό και με τη λογική μιας διακρατικής συνεργασίας τόσο σε ευρωπαϊκό και μη επίπεδο, όσο και σε επίπεδο εθνικών και διεθνών οργανισμών, η αντιμετώπιση της πρόκλησης της προσφυγικής κρίσης φαντάζει πιο εφικτή.

1.2 Η αποστολή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες

Στο σύνολο της προσπάθειας για την διαχείριση της προσφυγικής κρίσης σε διεθνή επίπεδο, ο ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες κατέχει μια βασική θέση. Πιο συγκεκριμένα, η Ύπατη Αρμοστεία αποτελεί βοηθητικό όργανο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, εξουσιοδοτημένο από το Πρωτόκολλο του 1967 της

Νέας Υόρκης να παρέχει τον κατάλληλο συντονισμό των ανθρωπιστικών ενεργειών του ΟΗΕ και να εξασφαλίζει την συνεργασία όλων των συμβαλλομένων κρατών, με σκοπό την φροντίδα των προσφύγων. Ο Ύπατος Αρμοστής, εδρεύει στη Γενεύη, έχοντας αναλάβει την επιτήρηση και τον συντονισμό του συνόλου των διεθνών δράσεων για την παγκόσμια προστασία του προσφύγων αλλά και την επίλυση των προβλημάτων με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι, ενώ ως εξουσιοδοτημένος συνεργάτης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών – ΟΗΕ υποχρεώνεται να υποβάλει ετήσια έκθεση στον γενικό γραμματέα του ΟΗΕ (Ρούκουνας, 1995).

Όπως επισημάνθηκε, ένας από τους βασικότερους σκοπούς γέννησης του οργανισμού αποτελεί η διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των προσφύγων σε διεθνές επίπεδο. Επίσης, αποστολή της είναι η αναζήτηση μακροπρόθεσμων λύσεων στα προβλήματα των προσφύγων με στόχο να επιτευχθεί είτε ο άμεσος και ομαλός επαναπατρισμός τους, είτε ή μετεγκατάστασή τους σε άλλες χώρες υποδοχής ή τέλος η ασφαλής ενσωμάτωσή τους από τις χώρες που τους παρέχουν άσυλο. Ακόμα, είναι σε θέση να επεμβαίνει σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης, καλύπτοντας τις άμεσες ανάγκες του προσφυγικού πληθυσμού, παρέχοντας μέσω των εκπροσώπων και συνεργατών της από χρηματική έως και υλική βοήθεια. (UNHCR, 2017).

Ο οργανισμός, πέρα από τις άμεσες παρεμβάσεις που παρέχει για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσεων, επεμβαίνει και προληπτικά αφού σε κάθε περίπτωση επιδιώκει να μειωθούν οι περιπτώσεις εκείνων που εξαναγκάζονται σε αναγκαστική μετατόπιση από τις χώρες καταγωγής τους. Για το λόγο αυτό ενθαρρύνει τα κράτη μέλη ή διάφορους άλλους οργανισμούς να προβαίνουν στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην ειρηνική επίλυση των προβλημάτων μεταξύ των χωρών. Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, στην διαδικασία υλοποίησης των δράσεων της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ συμμετέχουν αρκετοί φορείς είτε εγχώριοι είτε διεθνείς, μη κυβερνητικές οργανώσεις - ΜΚΟ, περιφερειακοί οργανισμοί ακόμη και κυβερνήσεις των κρατών. Τέλος η Ύπατη Αρμοστεία έχει δεσμευτεί στην “*αρχή της συμμετοχής*”, πιστεύοντας δηλαδή ότι όχι μόνο οι πρόσφυγες αλλά και άλλα άτομα που δικαιούνται της βοήθειας και προστασίας της από τις δραστηριότητες του οργανισμού, θα πρέπει να είναι γνώστες επί των αποφάσεων που λαμβάνονται δεδομένου ότι αφορούν την ζωή τους (UNHCR, 2017).

1.2.3 Ο τρόπος συνεργασίας και δικτύωσης της Ύπατης Αρμοστείας.

Προσπαθώντας να αναζητήσει όσο το δυνατόν περισσότερες και πιο αποτελεσματικές συνάμα βιώσιμες λύσεις σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες, η Ύπατη Αρμοστεία έχει διευρύνει το πλαίσιο συνεργασίας της με ένα μεγάλο αριθμό κρατών. Συγκεκριμένα μέχρι τον Οκτώβριο του 2016 τα συμβαλλόμενα κράτη μέλη της σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων ήταν 148. Στο κάθε ένα από αυτά τα κράτη μέλη, η Ύπατη Αρμοστεία διασφαλίζει πως οι πρόσφυγες έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν ασφαλές καταφύγιο, άσυλο ή ακόμα να δηλώσουν την επιθυμία τους να βοηθηθούν ώστε να γυρίσουν στην πατρίδα τους (Ύπατη Αρμοστεία Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2009).

Κάθε χώρα-μέλος της ΕΕ δεσμεύεται από τις διεθνείς επιταγές της Σύμβασης της Γενεύης, που περιλαμβάνονται στα άρθρα 32 και 33³. Στα πλαίσια των υποχρεώσεων αυτών αναπτύσσεται συνεργασία ανάμεσα στα αρμόδια όργανα των εθνικών κρατών και την Ύπατη Αρμοστεία, με σκοπό τη διευκόλυνση της τελευταίας να επιβλέπει την εφαρμογή της Σύμβασης από τα κράτη (Ύπατη Αρμοστεία Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2009). Μέσω της συνεργασίας της Ύπατης Αρμοστεία με όλα τα συμβαλλόμενα κράτη όπως και από την εφαρμογή των προγραμμάτων της σε διεθνή επίπεδο, εκδίδονται κάποια πορίσματα. Μολονότι τα εν λόγω πορίσματα δεν έχουν αυστηρό και δεσμευτικό χαρακτήρα λειτουργούν ως ένα είδος μαλακού δικαίου δηλαδή *soft law* και επηρεάζουν τη διεθνή πολιτική σκηνή (Νάσκου - Περράκη, 1991).

³ Το άρθρο 32 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 κάνει λόγο για την απέλαση των προσφύγων όπου μέσα σε τρεις παραγράφους αναφέρει τα εξής:

«Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι δεν θα απελεύθουν πρόσφυγας νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτών, ειμή μόνον δια λόγους εθνικής ασφαλείας ή δημοσίας τάξεως. Η απέλασής τοιούτου πρόσφυγος δεν θα πραγματοποιείται ειμή μόνον κατόπιν αποφάσεως λαμβανομένης συμφώνως προς την υπό της νομοθεσίας προβλεπομένην διαδικασίαν. Εφ' όσον επιτακτικοί λόγοι εθνικής ασφαλείας δεν αντιτίθενται εις τούτο, οι πρόσφυγες θα δικαιούνται να προσάγουν αποδείξεις περί της αθωότητος αυτών, να προσφεύγουν και να παρίστανται προς τούτο ενώπιον αρμοδίων αρχών ή ενός ή πλειόνων προσώπων ειδικώς εντεταλμένων υπό της αρμοδίας αρχής. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα παράσχουν εις τους ανωτέρω πρόσφυγας λογικάς προθεσμίας προς επιδίωξιν αδείας κανονικής εισόδου εις ετέραν χώραν. Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι δύνανται να εφαρμόζουν, κατά τας προθεσμίας ταύτας, μέτρα εσωτερικής τάξεως οία ήθελον κριθή αναγκαία» (UNRIC, 1966: 11).

Επίσης το άρθρο 33, κάνοντας λόγο για τις απελάσεις και τις επαναπροωθήσεις αναφέρει:

«Ουδεμία Συμβαλλομένη Χώρα θα απελεύθνη ή θα επαναπροωθή, καθ' οιονδήποτε τρόπον, Πρόσφυγας, εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων. Το εκ της παρουσίας διατάξεως απορρέον ευεργέτημα δεν δύναται πάντως να επικαλήται πρόσφυξ όστις, δια σοβαράς αιτίας, θεωρείται επικίνδυνος εις την ασφάλειαν της χώρας ένθα ευρίσκεται ή όστις, έχων τελεσιδικώς καταδικασθή δι' ιδιαιτέρως σοβαρόν αδίκημα, αποτελεί κίνδυνον δια την Χώραν» (UNRIC, 1966: 11).

Ένα εξ αυτών των πορισμάτων, αποτελεί το υπ' αριθμόν 8 του 1977 το οποίο καθορίζει το καθεστώς του πρόσφυγα (Περράκης & Μάστακας, 2002).

Από τη μεριά τους τα συμβαλλόμενα κράτη, αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συνεργάζονται με το Γραφείο του Υπάτου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, παρέχοντας πληροφορίες και στατιστικά στοιχεία σε θέματα όπως η κατάσταση των προσφύγων, ο αριθμός των αιτήσεων παροχής ασύλου, η εφαρμογή της Σύμβασης και οι τυχόν επιφυλάξεις που έχουν διατυπωθεί και τα σχετικά νομικά κείμενα που κατά τόπους υιοθετούνται. Πρέπει βέβαια να επισημανθεί πως η εν λόγω συνεργασία επαφίεται στην καλή θέληση κάθε κράτους, καθώς όπως διαφαίνεται στο άρθρο 35⁴ της Σύμβασης, αυτή η συνεργασία αποτελεί ένα από τα σημεία για τα οποία μπορούν να διατυπωθούν ορισμένες επιφυλάξεις στην εφαρμογή καθώς και στη διατήρησή της. Ωστόσο, με την διασφάλιση αυτής της εν δυνάμει συνεργασίας, η Ύπατη Αρμοστεία μπορεί και εποπτεύει την εφαρμογή της Σύμβασης, ενώ παράλληλα παρέχεται η δυνατότητα στα συμβαλλόμενα κράτη να ενημερώνονται για τις σχετικές εξελίξεις (Ύπατη Αρμοστεία Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2009).

1.2.2 Η υποδοχή και η καταγραφή των ιδιαίτερων αναγκών του προσφυγικού πληθυσμού.

Η διαδικασία παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας από την Υ.Α ξεκινά από την πρώτη κιόλας καταγραφή των προσφύγων, δηλαδή από τις περιοχές υποδοχής τους. Κύριο μέλημα της Υ.Α είναι η καταγραφή των άμεσων αναγκών που έχουν οι πρόσφυγες κατά την είσοδό τους και η κατηγοριοποίησή τους με βάση ένα κοινό εργαλείο καταγραφής. Υπεύθυνοι για την χρήση αυτού του εργαλείου καταγραφής και κατηγοριοποίησης των άμεσων αναγκών αποτελεί το προσωπικό της Υ.Α καθώς και το προσωπικό των συνεταιρίων της, τόσο σε κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς όσο και σε μη κερδοσκοπικές

⁴ Το άρθρο 35 της Σύμβασης της Γενεύης, κάνει σχόλιο αναφορικά με τις σχέσεις συνεργασίας των εθνικών κρατών με τα Ηνωμένα Έθνη, αναφέροντας χαρακτηριστικά τα εξής:

«Αι Συμβαλλόμενοι Χώροι αναλαμβάνουν να συνεργάζονται μετά του Υπάτου Αρμοστού των Ηνωμένων Εθνών δια τους πρόσφυγας, ή παντός ετέρου οργάνου των Ηνωμένων Εθνών όπερ τυχόν θα διεδέχετο τούτον εις την 12 άσκησιν των λειτουργιών αυτού, και ειδικότερον θα διευκολύνουν το έργον αυτού της επιτηρήσεως της εφαρμογής των διατάξεων της παρούσης Συβάσεως. Επί σκοπώ όπως δυναθῆ ἡ Ύπατη Αρμοστεία ἢ πᾶν ἕτερον ὄργανον των Ηνωμένων Εθνών όπερ θα διεδέχετο ταύτην, να υποβάλλουν εκθέσεις εις τας αρμοδίας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών, αι Συμβαλλόμενοι Χώροι αναλαμβάνουν να παρέχουν εις ταῦτα καταλλήλως τας παρ' αυτών αιτουμένας πληροφορίας και στατιστικά δεδομένα σχετικώς προς: α) το καθεστώς των προσφύγων, β) την εφαρμογήν της συβάσεως ταύτης, γ) νόμους, κανονισμούς και διατάγματα άτινα ισχύουν ἢ πρόκειται να ισχύσουν δια τους Πρόσφυγας (UNRIC, 1966: 11-12).

οργανώσεις. Οι συνεντεύξεις οι οποίες έχουν την μορφή δομημένης συνέντευξης ή ακόμα και ερωτηματολογίου, διενεργούνται από τους επαγγελματίες συνεργάτες, είτε στους κατά τόπους χώρους υποδοχής και στα camps προσωρινής φιλοξενίας, είτε στα ξενοδοχεία και τα προστατευόμενα διαμερίσματα που διατίθενται για τη στέγαση των προσφύγων. Αυτό το εργαλείο συνεντεύξεων και εκτίμησης των άμεσων αναγκών του κάθε πρόσφυγα, εφαρμόζεται από την Ύπατη Αρμοστεία σε διεθνές επίπεδο και σε όλες τις δράσεις ανθρωπιστικού χαρακτήρα.

Πιο συγκεκριμένα πρόκειται για ένα εργαλείο κατηγοριοποίησης το οποίο προσδίδει στο κάθε πρόσφυγα έναν Κωδικό Ειδικής Ανάγκης – SNC ο οποίος παρότι γενικός πλαισιώνει την ευαλωτότητα που τον χαρακτηρίζει για την οποία θα πρέπει να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα. Οι Κωδικοί Ειδικών Αναγκών ή αλλιώς ευαλωτότητας, αποτελούνται από έντεκα πολύ γενικές κατηγορίες οι οποίες διαιρούνται σε επιπλέον υπο-κωδικούς με σκοπό να γίνουν όσο το δυνατό πιο διευκρινιστικοί. Ωστόσο με βάση τη γενική οδηγία, ο κάθε πρόσφυγας ή αιτών ασύλου θα πρέπει να χρεώνεται μόνο έναν κωδικό έτσι ώστε να αποφεύγετε η αλληλοεπικάλυψη (UN High Commissioner for Refugees, 2007). Στον παρακάτω πίνακα είναι καταγεγραμμένοι οι έντεκα γενικοί κωδικοί ειδικών αναγκών καθώς και η ερμηνεία τους η οποία καθορίζει το που και το πως πρέπει να χρεωθούν.

Πίνακας 2. Κατάλογος τυποποιημένων κωδικών ειδικών αναγκών - SNC

Κωδικός	Χαρακτηρισμός	Ερμηνεία
CR	<i>Child at risk</i> , (μτφ) Παιδί σε κίνδυνο	Πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών που κινδυνεύει λόγω της ηλικίας του που εξαρτάται ή / και της ανωριμότητάς του.
SC	<i>Unaccompanied or separated child</i> , (μτφ) Ασυνόδευτο ή χωρισμένο παιδί	Πρόσωπο κάτω των 18 ετών, το οποίο επί του παρόντος δεν είναι υπό τη φροντίδα ούτε γονέα ούτε άλλου νομικού κηδεμόνα ή φροντιστή.
WR	<i>Woman at risk</i> , (μτφ) Γυναίκα σε κίνδυνο	Γυναίκα ηλικίας 18 ετών και άνω, η οποία κινδυνεύει λόγω του φύλου της, όπως οι ανύπαντρες μητέρες και οι ανύπαντρες γυναίκες, οι χήρες, οι ηλικιωμένες γυναίκες, οι γυναίκες με αναπηρίες και οι επιζώντες βίας.

ER	<p><i>Older person at risk</i>, (μτφ) Ηλικιωμένο άτομο σε κίνδυνο</p>	<p>Πρόσωπο 60 ετών και άνω όπου πέρα από την ηλικία του αποτελεί πιθανότατα άτομο με ειδικές ανάγκες. Η κατηγορία περιλαμβάνει τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και τα μεγαλύτερα ζευγάρια. Μπορεί να είναι οι μοναδικοί φροντιστές για άλλους, να υποφέρουν από προβλήματα υγείας, να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην προσαρμογή στο νέο τους περιβάλλον ή/ και να μην έχουν ψυχολογική, σωματική, οικονομική, κοινωνική ή άλλη υποστήριξη από τα μέλη της οικογένειας τους ή άλλους.</p>
SP	<p><i>Single parent or caregiver</i>, (μτφ) Μόνος γονέας ή φροντιστής</p>	<p>Ένα άτομο ηλικίας 18 ετών και άνω με ένα ή περισσότερα εξαρτώμενα πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένων παιδιών βιολογικών ή μη βιολογικών ή άλλων εξαρτώμενων ατόμων (όπως ένα ηλικιωμένο άτομο). Ο μόνος γονέας / φροντιστής είναι και ο κύριος λήπτης εισοδήματος και / ή ο φροντιστής.</p>
DS	<p><i>Disability</i>, (μτφ) Αναπηρία</p>	<p>Φυσικές, πνευματικές, διανοητικές ή αισθητικές βλάβες από τη γέννηση ή από ασθένειες όπως λοίμωξη, πληγή, τραυματισμό ή γήρας. Αυτά μπορεί να εμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή του πρόσφυγα στην κοινωνία σε ισότιμη βάση με τους υπόλοιπους.</p>
SM	<p><i>Serious medical condition</i>, (μτφ) Σοβαρή ιατρική βλάβη</p>	<p>Σοβαρή ιατρική κατάσταση που απαιτεί βοήθεια και ιδιαίτερες παροχές, όσον αφορά στη παροχή τροφίμων, ή άλλων αντικειμένων από τη χώρα υποδοχής.</p>
FU	<p><i>Family unity</i>, (μτφ) Οικογενειακή ενότητα</p>	<p>Το δικαίωμα στην οικογενειακή ενότητα είναι σύμφυτο με την καθολική αναγνώριση της οικογένειας ως θεμελιώδους ομαδικής μονάδας της κοινωνίας και ως θεμελιώδους αρχής της προστασίας των προσφύγων. Το δικαίωμα στην οικογενειακή ενότητα μπορεί, ανάλογα με τις περιστάσεις, να παραβιάζεται όταν λαμβάνεται μέριμνα για τον διαχωρισμό μιας υφιστάμενης οικογενειακής μονάδας ή όταν τα μέλη της οικογένειας που έχουν ήδη χωριστεί δεν είναι σε θέση ή δεν επιτρέπεται να επανενωθούν.</p>

LP	<p><i>Specific legal and physical protection needs, (μτφ)</i> Ανάγκες ειδικής νομικής και φυσικής προστασίας</p>	<p>Πρόσωπο που χρειάζεται νομική προστασία λόγω απειλής για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική του ασφάλειά.</p>
TR	<p><i>Torture, (μτφ)</i> Βασανισμός</p>	<p>Κάθε πράξη με την οποία ο έντονος πόνος σωματικός ή ψυχικός προκαλείται σκόπιμα σε άτομο για σκοπούς όπως η απόκτηση από αυτόν ή από τρίτο άτομο, πληροφοριών ή ομολογίας, τιμωρώντας τον για πράξη που αυτός ή το τρίτο πρόσωπο έχει διαπράξει ή επειδή υπάρχει η υποψία ότι έχει διαπράξει ή εκφοβίσει ή εξαναγκάσει το ίδιο ή το τρίτο πρόσωπο. Ο κωδικός ισχύει επίσης όταν η ανωτέρω πράξη διενεργείται για οποιονδήποτε λόγο που βασίζεται σε οποιαδήποτε διάκριση ή όταν αυτός ο πόνος ή ταλαιπωρία προκαλείται από ή με τη πρωτοβουλία ή με τη συγκατάθεση ή τη συναίνεση δημόσιου υπαλλήλου ή άλλου προσώπου που ενεργεί υπό την επίσημη ιδιότητα. Δεν περιλαμβάνει τον πόνο ή την ταλαιπωρία που απορρέουν μόνο από συνυφασμένες ή παρεπόμενες νόμιμες κυρώσεις.</p>
SV	<p><i>SGBV-Sexual and Gender Based Violence, (μτφ)</i> Σεξουαλική και φυλετική βία</p>	<p>Κάθε πράξη βίας που προκαλεί ή είναι πιθανό να προκαλέσει σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή πόνο σε πρόσωπα με βάση το φύλο ή το γένος τους, συμπεριλαμβανομένων και των απειλών τέτοιων πράξεων, του εξαναγκασμού ή της αυθαίρετης στέρησης της ελευθερίας ή της ιδιωτικής ζωής.</p>
<p>Πηγή: UN High Commissioner for Refugees, 2007</p>		

Παράλληλα με την παραπάνω κωδικοποίηση για την αναγνώριση της ευαλωτότητας των προσφύγων, η UNHCR εφαρμόζει ακόμα ένα εργαλείο με σκοπό την εκτίμηση της σοβαρότητας της κατάστασης στην οποία βρίσκονται οι ωφελούμενοι των προγραμμάτων της. Πρόκειται για το Εργαλείο Εκτίμησης Μεγέθους

Επικινδυνότητας - HRIT το οποίο σκοπό έχει να καταγράψει το ύψος και το επίπεδο του ρίσκου που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες και οι αιτούντες διεθνούς προστασίας με σκοπό να σχεδιαστεί η καταλληλότερη για εκείνους γραμμή παρέμβασης. Με την μέθοδο αυτή είναι πιο σαφής η προτεραιοποίηση των αναγκών τους από τους επαγγελματίες που ασχολούνται με την υποδοχή και στη συνέχεια την φροντίδα του προσφυγικού πληθυσμού. Πιο συγκεκριμένα το εργαλείο αυτό χρησιμοποιεί τρία κλιμακωτά επίπεδα κινδύνου, τα οποία υποδηλώνουν την σοβαρότητα της επικινδυνότητας που αντιμετωπίζει ο πρόσφυγας. Αυτά είναι τα εξής:

- “HIGH”: (Υψηλή επικινδυνότητα). Υποδηλώνει σοβαρούς κινδύνους για την προσωπική ασφάλεια που απαιτούν άμεση παρέμβαση και / ή παρακολούθηση από την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) ή από έναν οργανισμό-εταίρο εντός μερικών ημερών. Το προσωπικό θα πρέπει να παραπέμπει αμέσως το άτομο στον κατάλληλο πάροχο υπηρεσιών και να παρακολουθεί καθημερινά τον πάροχο μέχρι να επιβεβαιώσει ότι έχουν αναλάβει δράση σε σχέση με το άτομο με αυξημένο κίνδυνο. Αυτό θα διασφαλίσει ότι η κατάσταση του ατόμου αντιμετωπίζεται επαρκώς και ότι το σύστημα παραπομπής λειτουργεί αποτελεσματικά.
- “MEDIUM”: (Μέτρια επικινδυνότητα). Δείχνει ότι η πιθανότητα σοβαρού κινδύνου για την ασφάλεια του ατόμου απαιτεί επείγουσα παρέμβαση και / ή παρακολούθηση εντός 4-6 εβδομάδων. Σημειώστε ότι οι περιπτώσεις που τοποθετούνται στην κατηγορία μεσαίου κινδύνου μπορούν να μεταφερθούν στην κατηγορία υψηλού κινδύνου, εάν δεν πραγματοποιηθεί παρέμβαση. Ως εκ τούτου, το προσωπικό πρέπει να εφαρμόσει ένα δομημένο σύστημα παρακολούθησης για να εξασφαλίσει επαρκή και έγκαιρη παρακολούθηση.
- “LOW”: (Χαμηλή επικινδυνότητα). Υποδηλώνει ότι η πιθανότητα σοβαρού κινδύνου για την προσωπική ασφάλεια είναι χαμηλή, αλλά μπορεί να απαιτηθεί παρέμβαση για ειδικές ανάγκες. Το προσωπικό θα πρέπει να επανεξετάζει την κατάσταση των ατόμων με χαμηλό κίνδυνο σε τακτά χρονικά διαστήματα ή να εφαρμόζει έναν άλλο δομημένο μηχανισμό παρακολούθησης και διαρκούς ενημέρωσης για να διασφαλίσει ότι η υπόθεση αντιμετωπίζεται επαρκώς (UN High Commissioner for Refugees - UNHCR, 2010).

1.2.3 Το πρόγραμμα παροχής στέγασης και προσωρινής φιλοξενίας.

Πέρα από την υποδοχή και την πρώτη καταγραφή των βασικότερων αναγκών, μια ακόμη βασική παράμετρος για την διαχείριση και την καλύτερη ενσωμάτωση των νεοεισερχομένων προσφυγικών πληθυσμών στην Ελλάδα αποτελεί η στέγαση. Η παράμετρος της παροχής υγείων παράλληλα κατάλληλων συνθηκών διαβίωσης αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα στην ομαλή μετάβαση των προσφύγων στη νέα τους πραγματικότητα. Για το σκοπό αυτό έχουν δημιουργηθεί τόσο από την Υ.Α όσο και κρατικούς φορείς ένας μεγάλος αριθμός από Camps και Hot Spots που έχουν ως σκοπό την προσωρινή φιλοξενία και την πρώτη καταγραφή των διαρκώς εισερχόμενων προσφυγικών ροών. Παράλληλα και για τον ίδιο λόγο, η Υ.Α με το ευρύ φάσμα των

ΜΚΟ με τις οποίες συνεργάζεται, έχει προβεί στη μίσθωση ξενοδοχείων και διαμερισμάτων κυρίως στην ηπειρωτική Ελλάδα.

Η UNHCR είναι άμεσα εμπλεκόμενη στο κομμάτι της φιλοξενίας των προσφύγων και σε συνεργασία με ΜΚΟ και την Ελληνική Κυβέρνηση συνδράμει στην μεταφορά των αιτούντων ασύλου από την νησιωτική Ελλάδα σε περιοχές διαμονής στις διάφορες περιοχές της ενδοχώρας. Αυτή η διαδικασία ήταν απαραίτητη για την αποσυμφόρηση των νησιών που αντιμετώπιζαν μεγάλη δυσκολία στο να συντηρήσουν και να παρέχουν ασφαλείς και αξιοπρεπείς συνθήκες υποδοχής και διαμονής. Για να διασφαλιστεί ωστόσο η προστασία των προσφυγικών πληθυσμών και για να γίνει η παροχή της στέγης με όσο το δυνατόν καλύτερο τρόπο, ελήφθησαν υπόψιν οι ανάγκες της τοπικής κοινότητας. Το στεγαστικό πρόγραμμα της Ύπατης Αρμοστείας θέτει ως βασικό κριτήριο τη συντήρηση της κοινοτικής συνοχής στο τοπικό επίπεδο με την ολοένα ενίσχυση της ποιότητας των υπηρεσιών για τους πρόσφυγες (UNHCR, 2017).

Γίνεται αντιληπτό και στον παρακάτω πίνακα, ότι υπάρχει ένας πολύ μεγάλος αριθμός Camps και Hot Spots σε ολόκληρη την Ελλάδα τα οποία στεγάζουν έναν αρκετά μεγάλο πληθυσμό προσφύγων όπως θα διαπιστωθεί και στην συνέχεια. Οι περιοχές στέγασης είναι σαφώς περισσότερες στην ηπειρωτική χώρα καθώς αριθμούν τις 31 σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία των ελληνικών αρχών και της Υ.Α. Αυτό δικαιολογεί και την προαναφερθείσα διαδικασία ώστε να διευκολυνθεί η μετακίνηση των προσφύγων στην ενδοχώρα συνάμα η αποσυμφόρηση των νησιών. Για να γίνει πιο σαφές το παραπάνω εγχείρημα παρουσιάζονται τα δεδομένα της Υ.Α όπου δημοσιεύτηκαν στις 2 Μαΐου του 2017 και σύμφωνα με τα οποία η νησιωτική Ελλάδα έχοντας χωρητικότητα 8.645 ατόμων φτάνει στο σημείο να φιλοξενεί 12.889 πρόσφυγες από τους οποίους οι 990 στεγάζονται από προγράμματα της Υ.Α. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η μετακίνηση μια μεγάλης μερίδας προσφυγικού πληθυσμού στην ενδοχώρα όπου στεγάζει μόλις 34.669 από την συνολική χωρητικότητα των 66,264 προσφύγων και αιτούντων ασύλου. Συνοψίζοντας από το σύνολο των προσφύγων που διαμένουν στις παρακάτω περιοχές του πίνακα οι 13.470 πλαισιώνονται από το στεγαστικό πρόγραμμα της Υ.Α (UNHCR, 2017).

Πίνακας 3. Περιοχές και ονομασίες των camps και αιτούντων διεθνούς προστασία στην Ελλάδα

ΕΝΔΟΧΩΡΑ		ΝΗΣΙΑ
<i>Αττική</i>	<i>Κεντρ. Ελλάδα - Θεσσαλία</i>	<i>Χίος</i>
Ελευσίνα	Οινόφυτα	Σούδα
Ελαιώνας	Ριτσώνα	Βιάλ
Ελληνικό I (γηπ. Hockey)	Θερμοπύλες	Κώς
Ελληνικό II (δυτ. Πύλη)	Τρίκαλα	Πύλη
Ελληνικό III (γηπ. Baseball)	<i>Ανατολική Μακεδονία - Θράκη</i>	<i>Λέρος</i>
Λαύριο	Ορεστιάδα (φυλάκιο)	Λεπίδα
Μαλακάσα	Ήπειρος	Λέσβος
Ραφήνα	Δολιανά	Καρά Τεπέ
Σχιστό	Φίλλιπιάδα	Μόρια
Σκαραμαγκάς	Κόνιτσα	Ρόδος
<i>Κεντρική Μακεδονία</i>	<i>Δυτική Ελλάδα</i>	Παλαιά σφαγεία
Αλεξάνδρεια	Ανδραβίδα	Σάμος
Δερβένη		Βαθύ
Διαβατά		Τήλος
Κορδελιό		Παλαιά στρ. βάση
Λαγκαδίκια		
Νέα Καβάλα		
Ωραιόκαστρο		
Περία		
Καβαλάρη		
Σίνδος		
Καλοχώρι		
Βέροια		

Πηγή: UNHCR. (2017, January). Site profiles - Greece. Ανάκτηση από UNHCR The UN refugee agency: <http://www.unhcr.gr/sites>

Επίσης προκειμένου να φιλοξενηθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερος πληθυσμός προσφύγων σε κατάλληλες δομές, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες έχει προβεί στην ενοικίαση πολλών προστατευόμενων διαμερισμάτων, ξενοδοχείων, στην μίσθωση κτηρίων, στη δημιουργία χώρων για ασυνόδευτους ανήλικους πρόσφυγες ενώ σε περιορισμένο βαθμό χρηματοδοτεί και ελληνικές οικογένειες να φιλοξενήσουν πρόσφυγες με σκοπό την προσωρινή τους στέγαση. Στο παρακάτω πίνακα είναι συγκεντρωμένα τα πιο πρόσφατα στοιχεία από όλα τα προαναφερόμενα είδη καταλυμάτων (UNHCR, 2017).

Πίνακας 4. Απεικόνιση των ειδών προσφυγικών καταλυμάτων και ο αριθμός των θέσεων φιλοξενίας που διαθέτουν

Είδη καταλυμάτων	Συνολικός αριθμός θέσεων φιλοξενίας
Προστατευμένα διαμερίσματα	12.488
Δεσμευμένα κτήρια	2,147
Οικογένειες που φιλοξενούν πρόσφυγες	65
Ξενοδοχεία	1.647
Χώροι για ασυνόδευτους ανήλικους πρόσφυγες	734
Σύνολο	17.081

Πηγή: UNHCR. (2017, May 2). Donors for the Greek operation. Relocation and integration. Ανάκτηση από Weekly accommodation update: http://donors.unhcr.gr/relocation/en/home_en/

Σύμφωνα με τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα από την Ύπατη Αρμοστεία, οι ανωτέρω χώροι διατίθενται κυρίως για τους πρόσφυγες που δικαιούτο μεταφοράς σε κάποιο κράτος μέλος ή σε εκείνους που αντιμετωπίζουν κάποιο είδος ευαλωτότητας και χρειάζονται ένα πιο προστατευμένο πλαίσιο διαβίωσης. Να σημειωθεί ωστόσο ότι το επίπεδο πληρότητας των ανωτέρω καταλυμάτων είναι πολύ υψηλό δεδομένου ότι υπολογίζεται στο 80,2%. Συνοψίζοντας ο αριθμός των δικαιούχων ενός καταλύματος τέτοιου είδους εκτιμάται σύμφωνα με τις μετρήσεις της Υ.Α σε 27.742 πρόσφυγες (UNHCR, 2017), αριθμός που χρειάζεται να αναμένει αρκετό καιρό μέχρι να εξυπηρετηθεί.

1.3 Το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο για το ζήτημα των προσφύγων

Τα σχετικά ζητήματα για τους πρόσφυγες και την παροχή ασύλου, γνώρισαν σημαντικές εξελίξεις κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Στο διεθνή και ιδιαίτερα στον ευρωπαϊκό πολιτικό χώρο, σημειώθηκε σημαντική ανάπτυξη στην άσκηση και την εφαρμογή πολιτικών σε νομοθετικό επίπεδο οι οποίες επιχειρούν να απαντήσουν στις νέες προκλήσεις που εμφανίστηκαν μαζί με τα κύματα προσφύγων και αιτούντων

ασύλου⁵. Τα σημαντικότερα από τα νομικά κείμενα που αποδεικνύουν το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας για τη διαμόρφωση συστηματικού πλαισίου και κοινής πολιτικής στο ζήτημα του πολιτικού ασύλου είναι τα εξής:

- 1) Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου - ΟΔΔΑ του 1948. Το άρθρο 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ορίζει πως κάθε άτομο που καταδιώκεται έχει δικαίωμα να ζητά άσυλο και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες (OHCHR, 2017). Ωστόσο χρειάζεται να διευκρινιστεί πως παρά τα όσα αναφέρονται στο παραπάνω άρθρο, το δικαίωμα του ασύλου είναι δικαίωμα του κράτους και η χορήγησή του συνιστά μια μονομερή προστατευτική πράξη του κράτους και ένα φυσικό προνόμιο της κυριαρχίας του. Πρόκειται για ένα κείμενο που παρά το μη δεσμευτικό του χαρακτήρα φέρει αδιαμφισβήτητο κύρος και θεωρείται ότι αποτελεί πλέον μέρος του διεθνούς εθνικού δικαίου. Με λίγα λόγια, παρά τις προθέσεις τα ζητήματα μετανάστευσης και ασύλου παραμένουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών. Το άσυλο είναι εγχώριο ζήτημα αποκλειστικής αρμοδιότητας των κρατών ακόμα και εκείνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Mierwa, 2013).
- 2) Η Σύμβαση της Γενεύης περί του Νομικού Καθεστώτος των Προσφύγων του 1951 και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967. Πρόκειται ίσως για τα δυο σημαντικότερα νομικά κείμενα που αναφέρονται μεν ρητά στους πρόσφυγες αλλά συνδέονται δε άμεσα με το θεσμό του πολιτικού ασύλου, εξάλλου οι δυο αυτές έννοιες είναι αλληλένδετες. Ήδη στο άρθρο 1 και 2 της Σύμβασης της Γενεύης βρίσκουμε τον ορισμό της έννοιας του πρόσφυγα, ενώ στη συνέχεια η Σύμβαση αναφέρει τις ρήτρες υπαγωγής, παύσης και αποκλεισμού, αλλά και τα σχετικά με την προσωπική κατάσταση των προσφύγων και το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα και την αρχή της μη επαναπροώθησης⁶ (Νάσκου - Περράκη, 1991).

⁵ Ως αιτούντες άσυλου, δηλαδή “asylum seekers” ομοιάζονται εκείνα τα άτομα τα οποία:

«αναζητούν να επιτραπεί η είσοδό τους σε μια χώρα, ως πρόσφυγες, και βρίσκονται σε αναμονή της απόφασης της αίτησής τους για να αποκτήσουν το καθεστώς του πρόσφυγα, υπό τις σχετικές διεθνείς και εθνικές οδηγίες. Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης πρέπει να αναχωρήσουν από τη χώρα και ίσως και να απελαθούν, καθώς βρίσκονται υπό παράνομο καθεστώς, εκτός και αν η άδεια παραμονής τους έχει δοθεί για ανθρωπιστικούς ή άλλους σχετικούς λόγους» (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, 2009: 12).

⁶ Η αρχή της μη επαναπροώθησης όπου συναντάται με τον όρο Non Refoulement του Βελγικού και Γαλλικού διοικητικού δικαίου, έγκειται στο ότι ο αλλοδαπός που ζητά άσυλο παραμένει απροστάτευτος ενώπιον της διακριτικής ευχέρειας και δυνατότητας της χώρας υποδοχής του να του το χορηγήσει ή όχι. Αυτή η έλλειψη του ατομικού δικαιώματος του αλλοδαπού να λάβει πολιτικό άσυλο αντισταθμίζεται από την αρχή της μη επαναπροώθησης. Η Σύμβαση της Γενεύης όπου υιοθετεί την ανωτέρω αρχή με το άρθρο 33, αποτελεί και τη διεθνή δέσμευση των συμβαλλόμενων εθνών πως δεν θα απελαύνουν ή

- 3) Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα – ΔΣΑΠΔ του 1966. Το ΔΣΑΠΔ υιοθετήθηκε το 1966 από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, αλλά επικυρώθηκε από την Ελλάδα μόλις το 1997 με το νόμο Ν2462/1997. Το σημαντικότερο ίσως άρθρο του είναι το 7^ο, με το οποίο απαγορεύεται ρητά να υποβληθεί οποιοσδήποτε σε βασανιστήρια ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία. Το άρθρο αυτό, σε συνδυασμό με την αρχή του Non Refoulement δηλαδή τη μη επαναπροώθησης, αναδεικνύεται σε σημαντική εγγύηση προστασίας των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο (Σιταρόπουλος, 1997).
- 4) Διακήρυξη για το εδαφικό άσυλο του 1967. Πρόκειται για ένα ακόμα κείμενο μη συμβατικού χαρακτήρα που υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και χαράσσει μια γενική πολιτική που πρέπει να ακολουθούν τα κράτη σε σχετικά με το εδαφικό άσυλο ζητήματα. Στόχος της Διακήρυξης είναι η ανάπτυξη ενός συστηματικού πλαισίου επεξεργασίας των σχετικών με το άσυλο θεμάτων και η πραγματοποίηση διεθνούς συνεργασίας και σύγκλισης στον τομέα αυτόν. Στα πλαίσια του αρ. 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου - ΟΔΔΑ τονίζεται για άλλη μια φορά πως η χορήγηση ασύλου εναπόκειται στην απόλυτη διακριτική ευχέρεια του κράτους υποδοχής⁷, ενώ εισάγει άλλες σημαντικές ρυθμίσεις, όπως αυτή του άρθρου 1 παρ. 1 που αποκλείει από το δικαίωμα αναζήτησης ασύλου τους εγκληματίες κατά της ειρήνης και της ανθρωπότητας, του άρθρου 4 που αναφέρεται σε όσους δραστηριοποιούνται κατά των σκοπών του ΟΗΕ, αλλά και του άρθρου 2 παρ. 2 που προβλέπει το πνεύμα διεθνούς αλληλεγγύης που απαιτείται στις σχέσεις μεταξύ των κρατών (UN General Assembly, 1967).
- 5) Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – ΕΣΔΑ του 1954. Πολλά από τα άρθρα της Σύμβασης αυτής αγγίζουν ζητήματα σχετικά με την αντιμετώπιση των προσφύγων και των αιτούντων ασύλου (Langford, 2013). Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 13 της ΕΣΔΑ καθιερώνεται το δικαίωμα και η γενικότερη διαδικασία της προσφυγής για παραβιάσεις περιεχομένου της παραπάνω σύμβασης

επαναπροωθούν με οποιονδήποτε τρόπο πρόσφυγες σε εδάφη όπου δεν απειλείται η ζωή ή η ελευθερία τους (Μπρεδήμας, 1990).

⁷ Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες είναι επιφορτισμένη με έναν χαρακτήρα συμβουλευτικό. Δεν είναι στη δικαιοδοσία της και δεν μπορεί να επιβάλλει στα κράτη να εφαρμόσουν την νομοθεσία για το άσυλο. Στην ουσία η Ύπατη Αρμοστεία προτείνει και επιβλέπει ενώ σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να επαναφέρει την επανεξέταση εθνικών αποφάσεων οι οποίες απορρίπτονται ή αποδέχονται αιτήσεις για το άσυλο (Mole, N. Meredith, C., 2010)

ή πρωτοκόλλων της, ενώ με το άρθρο 12 που αφορά το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής, προστατεύεται το δικαίωμα της οικογένειας για πρόσφυγες που διαμένουν στις χώρες υποδοχής τους (Lavrysen, 2012).

1.3.1 Οι βασικοί σταθμοί της κοινής νομοθετικής προσέγγισης για το άσυλο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν μακρά ιστορία στον τομέα της χορήγησης ασύλου και καταφυγίου σε ανθρώπους που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους και να οδεύσουν προς άλλες χώρες με σκοπό να εξασφαλίσουν καλύτερες και πιο δίκαιες συνθήκες διαβίωσης. Ιδίως τα τελευταία χρόνια που παρατηρείται έξαρση του φαινομένου της μετανάστευσης, η ανάγκη για μια κοινή πολιτική στον τομέα της χορήγησης ασύλου φαίνεται ακόμη πιο επιτακτική. Ο σκοπός αυτού του εγχειρήματος είναι προφανής και έγκειται στην προσπάθεια δημιουργίας μιας κοινής πολιτικής ώστε όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμπεριφέρονται με παρόμοιο τρόπο, δίκαιο και ανθρώπινο σε όλους όσους εκτιμάται να έχουν ανάγκη βοήθειας, αλλά και για να μην υπάρχουν χώρες που να αντιμετωπίζονται ως εύκολα προσπελάσιμες από όσους ζητούν άσυλο, προσκομίζοντας μάλιστα ψευδή στοιχεία (Morice, 2004).

Ήδη λοιπόν, από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 τα κοινοτικά όργανα, με πρωτεργάτη την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δραστηριοποιούνται στην υιοθέτηση ομοιόμορφων κανόνων στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου με αποτέλεσμα αρχικά την υπογραφή της Συμφωνίας του Schengen⁸ το 1985. Σκοπός της συμφωνίας αυτής ήταν να αποτελέσει την αρχή για την προοδευτική κατάργηση των μεταξύ των κρατών μελών συνόρων, καθιερώνοντας μια πρώτη κοινή πολιτική χορήγησης αδειών εισόδου και διαμονής στο έδαφος της Ε.Ε υπηκόων τρίτων χωρών για να ικανοποιηθούν κυρίως οι ανάγκες της εσωτερικής αγοράς (Νάσκου - Περράκη, 1991). Ακολούθησε η Σύμβαση του Δουβλίνου του 1990 θέτοντας τις πρώτες βάσεις για ένα Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου – ΚΕΣΑ (Mierwa, 2013) το οποίο απαντά στο ερώτημα σχετικά με το ποιο κράτος είναι υπεύθυνο για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου. Σύμφωνα με την παραπάνω σύμβαση καθιερώνεται ένα αρκετά πολύπλοκο

⁸ Η ζώνη Schengen αποτελεί ένα πιλοτικό πρόγραμμα το οποίο συνοδεύεται από τον αυστηρότερο έλεγχο των εξωτερικών συνόρων. Για το λόγο αυτό, το 2004 δημιουργήθηκε η FRONTEX, δηλαδή η Ευρωπαϊκή δύναμη φύλαξης των συνόρων με σκοπό τον περιορισμό της μετανάστευσης, συμβάλλοντας στην εναρμόνιση των συννοριακών ελέγχων σε ολόκληρη την ΕΕ. Ο οργανισμός αυτός διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των τελωνειακών αρχών όλων των χωρών της ΕΕ, παρέχοντας τεχνική βοήθεια και εμπειρογνώσια (European Union Homepage, 2017).

σύστημα για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου όπου εντός των άλλων καθορίζει πως η εξέταση της αίτησης ασύλου θα πρέπει να γίνεται έγκαιρα και να περατώνεται από το πρώτο κράτος στο οποίο εμφανίζεται ο αιτών⁹ (Marinho, Clotilde, Heinonen, Matti, 2001). Τον Δεκέμβριο του 2002 εγκρίθηκε ο νέος κανονισμός «Δουβλίνο II» με σκοπό τον εκσυγχρονισμό και την βελτίωση του συστήματος ο οποίος και πάλι αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό 604/2013 «Δουβλίνο III» όπου λειτουργεί μέχρι και σήμερα.

Το 1999 τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη του Άμστερνταμ με την οποία καθιερώθηκε η αρμοδιότητα της Κοινότητας στους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης. Εφαρμόστηκαν σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή κοινότητα πολιτικές που αφορούν τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων, το άσυλο, τα δικαιώματα υπηκόων τρίτων χωρών και την διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Σταδιακά η πολιτική για το Άσυλο και τη μετανάστευση μεταφέρεται στον πρώτο πυλώνα της ένωσης και από εθνική υπόθεση πλέον γίνεται υπερεθνική αποτελώντας κοινή αρμοδιότητα όλων των κρατών της ένωσης καθώς υπήχθησαν στους μηχανισμούς του κοινοτικού δικαίου, όσον αφορά το ρόλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Κοινοβουλίου και την δικαιοδοτική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης - ΔΕΚ. (Σαμπατάκου, 2010). Στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Τάμπερε της Φιλανδίας που ακολούθησε τον Οκτώβριο του 1999, οι ηγέτες των δεκαπέντε χωρών της Ε.Ε αποφάσισαν ότι πρέπει να εφαρμοστεί μια κοινή πολιτική ασύλου σε ολόκληρη την Ευρώπη με την παράλληλη προσπάθεια εναρμόνισης των θεσμικών πλαισίων και νομοθεσιών των κρατών μελών για τη δημιουργία ελάχιστων κοινών προδιαγραφών στις διαδικασίες χορήγησης ασύλου. Η σύνοδο κορυφής του Tampere φιλοδοξεί να δημιουργήσει έναν κοινό κώδικα συμπεριφοράς για τους εταίρους της Ε.Ε απέναντι στους πρόσφυγες και στο άσυλο. Μεταξύ άλλων συμφώνησαν ότι δεν θα πρέπει να αρνούνται την ελευθερία ζωής και μετακίνησης σε ανθρώπους που δικαιολογημένα ζητούν πρόσβαση στις ευρωπαϊκές χώρες, ιδίως στις περιπτώσεις που έχουν αντιμετωπίσει διώξεις στην πατρίδα τους (Περράκης & Μάστακας, 2002).

Συνοψίζοντας, ακολούθησαν μια σειρά από πολυάριθμα συμβούλια σε

⁹ Για την πιο έγκυρη διαδικασία διερεύνησης του κράτους που έκανε την πρώτη του εμφάνιση ο αιτών χρησιμοποιείται το σύστημα Eurodac data base το οποίο αποτελείται από μία βάση δεδομένων βασισμένη στα δακτυλικά αποτυπώματα. Η διαδικασία τέθηκε πρώτα σε εφαρμογή το 2003 με τον κανονισμό 2725/2000 του Συμβουλίου, παρέχοντας με έγκυρο τρόπο την πληροφορία σχετικά με το κράτος όπου έχει υποβληθεί αίτηση ασύλου και εν συνεχεία ποιο είναι υπεύθυνο για την εξέταση της, βοηθώντας παράλληλα στον εντοπισμό των περιφερόμενων στις χώρες της Ε.Ε με σκοπό την παραπομπή τους στην υπεύθυνη χώρα. (Kaunert & Léonard, 2011).

διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις όπου πρόσθεταν όλο και περισσότερους νέους κανονισμούς και στοιχεία, σκοπεύοντας στην καλύτερη διαχείριση των προσφυγικών ροών καθώς και στην βελτίωση της διαδικασίας χορήγησης ασύλου στο ευρωπαϊκό έδαφος. Ωστόσο έγινε πλέον σαφές στην κοινωνική και πολιτική σκηνή των κρατών μελών, πως το ζήτημα της μετανάστευσης αποτελεί και πρέπει να αποτελεί ζήτημα καίριας σημασίας αφού με τον σωστό έλεγχο διασφαλίζεται η οικονομική, κοινωνική και πολιτική ομαλότητα στο εσωτερικό της ένωση. Τα κατά καιρούς αυξημένα προσφυγικά κύματα, με πιο πρόσφατο εκείνο που ξεκίνησε στα τέλη του 2014, έθεσαν το ζήτημα προ των πυλών γεγονός που σήμανε την ανάγκη για άμεση και στοχευμένη αντιμετώπιση.

1.3.2 Οι συνθήκες υποδοχής των Αιτούντων Άσυλο στο ελληνικό έδαφος.

Η Ελλάδα για πολλά χρόνια διέθετε ένα πεπαλαιωμένο σύστημα εξέτασης των αιτημάτων χορήγησης ασύλου το οποίο μάλιστα δεν συμφωνούσε με τις κοινές ευρωπαϊκές πολιτικές. Το έτος 2013 αποδείχτηκε ορόσημο καθώς υπήρξε η χρονιά αναμόρφωσης του εθνικού συστήματος για το άσυλο και τα θέματα μετανάστευσης δεδομένου ότι υιοθετήθηκε ο Ν.3907/2011 με τον οποίο προβλεπόταν η δημιουργία της Υπηρεσίας Ασύλου, της Αρχής Προσφύγων, και της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής. Πιο συγκεκριμένα απόφαση σταθμός αποτέλεσε η ίδρυση της Υπηρεσίας Ασύλου¹⁰ στις 7 Ιουνίου του 2013 δηλαδή δύο χρόνια μετά την νομοθετική της θεσμοθέτηση μέσα στην οποία λειτουργεί και το ελληνικό γραφείο για τις υποθέσεις που υπάγονται στον κανονισμό του Δουβλίνου III. Με την δημιουργία όλων των παραπάνω υπηρεσιών σηματοδοτήθηκε η έναρξη του νέου συστήματος Ασύλου στην Ελλάδα σύμφωνα με το Αναθεωρημένο Σχέδιο Δράσης για τη Μετανάστευση και το Άσυλο (Ministry of public order and citizen protection Greece, 2013).

Παρόλο που η Ελλάδα άρχισε σταδιακά να συστέλλει τις εθνικές μεταναστευτικές τις πολιτικές και να συμμορφώνεται με εκείνες του κοινού συστήματος ασύλου της ένωσης, η Ευρώπη ολοένα απαιτεί από τις χώρες της περιφέρειας την λήψη δραστικότερων μέτρων για την φύλαξη των εξωτερικών

¹⁰ Η Υπηρεσία Ασύλου αποτελείται από την Κεντρική Υπηρεσία και τα Περιφερειακά Γραφεία που λειτουργούν σε δεκατρία σημεία στην Ελλάδα. Η Υπηρεσία Ασύλου βοηθά στην άμεση παραλαβή και εξέταση των αιτήσεων χορήγησης ασύλου από εξειδικευμένο προσωπικό, παρέχοντας υπηρεσίες διερμηνείας και εκδίδοντας εμπεριστατωμένες αποφάσεις. Η πρόταση για την δημιουργία της ανωτέρω υπηρεσίας κατατέθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2010 μετά από τις επανειλημμένες απαιτήσεις της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR, 2012).

συνόρων. Βασικοί συνέταιροι στην εκπλήρωση αυτού του έργου αποτελούν το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο Εξωτερικών και το Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου για την φύλαξη των θαλάσσιων συνόρων με τη βοήθεια και σύμπραξη της Frontex. Ωστόσο ιδιαίτερη συνεργασία στα θέματα ασύλου και μετανάστευσης έχει αναπτυχθεί με την ανεξάρτητη αρχή «Ο Συνήγορος του Πολίτη», με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης – ΔΟΜ καθώς και με μια σειρά από ΜΚΟ όπως «Το ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – GCR, οι Γιατροί χωρίς σύνορα – MSF (Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων Παντείου Πανεπιστημίου (Ι.Δ.Ι.Σ), 2013), οι Γιατροί του Κόσμου Ελλάδας – MDM, η PRAKSIS κα.

Η Υπηρεσία Ασύλου όπως συστάθηκε με βάση το Π.Δ 114/2010 έχει την αποκλειστική ευθύνη της παραλαβής και της εξέτασης των αιτήσεων χορήγησης ασύλου¹¹ σε πρώτο βαθμό. Με βάση την τυπική διαδικασία που ακολουθείται, αφού κατατεθεί από τον αιτών αίτηση για άσυλο, του χορηγείται δελτίο αιτήσαντος ασύλου αλλοδαπού, δηλαδή η επονομαζόμενη ροζ κάρτα, όπου σύμφωνα με το άρθρο 5 του επιτρέπει την διαμονή εντός της χώρας. Στη συνέχεια ο αιτών θα κληθεί σε προσωπική συνέντευξη στην Υπηρεσία Ασύλου συνοδευόμενος από διερμηνέα όπως ορίζεται από το άρθρο 10. Σύμφωνα με το άρθρο 17 η εξέταση της αίτησής του αναμένετε να ολοκληρωθεί μέσα σε τρεις μήνες αν πρόκειται για την ταχύρρυθμη διαδικασία και εντός έξι εάν πρόκειται για την κανονική διαδικασία. Στην περίπτωση όπου η απόφαση για την χορήγηση ασύλου είναι απορριπτική και με βάση τα αναφερόμενα στο άρθρο 7, η σχετική απόφαση θα πρέπει να αναφέρει τους πραγματικούς και νομικούς λόγους απόρριψης καθώς και την προθεσμία που έχει ο αιτών στη διάρκεια της οποίας μπορεί να ασκήσει προσφυγή για την εκ νέου εξέταση της αίτησής του σε δεύτερο βαθμό

Οι αποφάσεις που χορηγούνται από την Υπηρεσία Ασύλου μπορεί να είναι στο σύνολό τους τρεις και εξειδικεύονται ανάλογα με την ιδιαίτερη κατάσταση του αιτούντος ασύλου και τη νομική του πλαισίωση στα εξής:

¹¹ Η Υπηρεσία Ασύλου διακρίνει τους πρόσφυγες αιτούντες ασύλου, ανάμεσα σε αυτούς που αναζητούν άσυλο, δηλαδή τους asylum seekers, σε αυτούς που είναι ήδη αναγνωρισμένοι ως πρόσφυγες από την Ύπατη Αρμοστέα του ΟΗΕ έχοντας δηλαδή λάβει τον χαρακτηρισμό ως UNHCR mandate status ή από την Ελληνική Κυβέρνηση και τέλος σε εκείνους τους οποίους δεν τους έχει αναγνωριστεί η ιδιότητα ενώ παρόλα αυτά παραμένουν στην Ελλάδα προσδοκώντας να μεταβούν σε κάποια άλλη χώρα (Έμκε-Πουλοπούλου, 2007).

- βεβαίωση Προσφυγικού Καθεστώτος, όπου σύμφωνα με το άρθρο 13 του Π.Δ141/2013¹² αποκαλείται «ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος, ευρισκόμενος εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του για τους ίδιους προαναφερθέντες λόγους, δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν και στον οποίο δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 12» (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της ελληνικής Δημοκρατίας, 2013)
- βεβαίωση Επικουρικής Προστασίας¹³, όπου σύμφωνα με το άρθρο 18 του Π.Δ 141/2013 «αποτελεί συμπληρωματική μορφή διεθνούς προστασίας που θεσπίστηκε από τον ενωσιακό νομοθέτη για να χορηγείται προστασία σε εκείνους τους πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς, οι οποίοι αναγκάζονται να διαφεύγουν ή να διαμένουν εκτός της χώρας καταγωγής / συνήθους διαμονής τους εξαιτίας απειλών που στρέφονται κατά της ζωής τους, της ασφάλειας ή της ελευθερίας τους, για λόγους αδιάκριτης βίας, που ανακύπτουν συνήθως σε καταστάσεις ένοπλων συγκρούσεων και οι οποίοι δε μπορούν να υπαχθούν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για τους πρόσφυγες» (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της ελληνικής Δημοκρατίας, 2013).
- βεβαίωση Παραμονής για Ανθρωπιστικούς Λόγους¹⁴, όπου με βάση το άρθρο 28 του Π.Δ 114/2010 χορηγείται σε περιπτώσεις όπου ο αλλοδαπός υπήκοος δεν εμπίπτει στις τυπικές προϋποθέσεις του πρόσφυγα αλλά λόγοι ανωτέρας βίας οδηγούν σε αντικειμενική αδυναμία απομάκρυνσης ή επιστροφής στη χώρα συνήθους διαμονής και για το λόγο αυτό του επιτρέπεται η παραμονή για ανθρωπιστικούς λόγους (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της ελληνικής Δημοκρατίας, 2010).

Οι ορισμοί των παραπάνω βεβαιώσεων όπως παραθέτονται από την ελληνική νομοθεσία και πιο συγκεκριμένα εκείνος του πρόσφυγα, προδιαγράφει και την πολιτική αντιμετώπιση του φαινομένου στο σύνολό του. Έτσι, «ο ορισμός ενός φαινομένου καθώς συμβάλει στη διαμόρφωση πολιτικής αντιμετώπισης του κοινωνικού προβλήματος αποτελεί μέρος της λύσης ή μέρος της διαιώνισης του προβλήματος»

¹² Το Π.Δ 141/2013 επί της ουσίας επαναλαμβάνει τους λόγους που εμπεριέχονται στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 σχετικά με την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Όσοι έχουν αναγνωρισθεί ως Πρόσφυγες δικαιούνται άδεια διαμονής διάρκειας τριών ετών η οποία μπορεί να ανανεωθεί μετά από δική τους αίτηση.

¹³ Ως “πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία” ορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 3 του Π.Δ 141/2013 ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, αλλά σε σχέση με τον οποίο υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστευτεί ότι, αν ο ενδιαφερόμενος επιστρέψει στη χώρα της καταγωγής του ή στην περίπτωση ανιθαγενούς στη χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής του, θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη και που δεν είναι σε θέση ή λόγω του κινδύνου αυτού δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της ελληνικής Δημοκρατίας, 2013).

¹⁴ Το καθεστώς παραμονής για Ανθρωπιστικούς Λόγους αποτελεί καινοτομία της ελληνικής νομοθεσίας καθώς δεν προβλέπετε από τις οδηγίες του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου – ΚΕΣΑ. Δημιουργήθηκε για να πλαισιώσει και να προστατεύσει όλα εκείνα τα δικαιώματα όλων εκείνων των ανθρώπων που διαμένουν επί μακρό χρονικό διάστημα στην Ελλάδα έχοντας τις αιτήσεις τους σε αναμονή καθώς εκκρεμεί η εκδίκασή τους. Σε όσους έχει αναγνωρισθεί το καθεστώς παραμονής για Ανθρωπιστικούς Λόγους τους χορηγείται άδεια διαμονής διάρκειας δύο ετών.

(Τσιάκαλος, 2007). Στο σκεπτικό αυτό, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες κατέχει τον ρόλο του εντοπισμού πιθανών κωλυμάτων και προβλημάτων που εμφανίζονται στη διαδικασία, προτείνοντας διάφορα μέτρα όπως η σε πρώτο βαθμό διασφάλιση της δίκαιης και αποτελεσματικής εξέτασης των αιτήσεων ασύλου. Επίσης προβλέπει την έγκαιρη και ανα τακτά χρονικά διαστήματα ανανέωση των δελτίων αιτούντων ασύλου, δηλαδή των ροζ καρτών. Ακόμα εκτός των άλλων επιδίδει έγκαιρα τις διάφορες προσκλήσεις για συνέντευξη από την Υπηρεσία Ασύλου και των αποφάσεων σχετικά με το άσυλο (UNHCR, 2013).

Σε περιπτώσεις αιτήσεων που σε πρώτο βαθμό δεν έχουν την έκβαση μιας των ανωτέρων επιλογών από τα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου της Υπηρεσίας Ασύλου τα οποία είναι και τα αρμόδια για την εξέταση των υποθέσεων, τότε και όπως προαναφέρθηκε χορηγείται στον αιτούντα απορριπτική απόφαση. Στην περίπτωση αυτή και αν ο αιτών το επιθυμεί μπορεί με βάση το Π.Δ 90/2008 να προβεί σε επανεξέταση της αίτησής του. Οι προσφυγές σε δεύτερο βαθμό εξετάζονται από τις Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών¹⁵ από τις οποίες ο αιτών τίθεται ενάντια της πρωτοβάθμιας απόφασης απόρριψης χορήγησης διεθνούς προστασίας (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της ελληνικής Δημοκρατίας, 2008). Να σημειωθεί ότι για το χρονικό διάστημα που διαρκεί η επανεξέταση της αίτησης του αιτούντα ασύλου μέχρι να εκδοθεί η οριστική απόφαση, το άρθρο 25 του Π.Δ 114/2010 προφυλάσσει τον αιτών απαγορεύοντας τη λήψη μέτρων απέλασης του από την χώρα (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της ελληνικής Δημοκρατίας, 2010).

Ολοκληρώνοντας, στην περίπτωση όπου ο αιτών έρθει αντιμέτωπος με μια απόρριψη της αίτησής του στο δευτεροβάθμιο επίπεδο, του αναγνωρίζεται το δικαίωμα και η δυνατότητα να ασκήσει μέσω των Ανεξάρτητων Επιτροπών Προσφυγών αίτηση ακύρωσης της απόφασης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου. Η προθεσμία για να προβεί στην κίνηση αυτή είναι εξήντα μέρες όπως προβλέπεται από το άρθρο 28 του Π.Δ 113/2010. Να σημειωθεί ωστόσο ότι δικαίωμα ακύρωσης των αποφάσεων των Επιτροπών Προσφυγών έχει με βάση τη νομοθεσία και ο Υπουργός Προστασίας του Πολίτη (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 2010).

¹⁵ Οι Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών σύμφωνα με τον άρθρο 86 του Ν.4399/2016, απαρτίζονται από τρία μέλη τα οποία είναι συνυπεύθυνα στην τροποποίηση ή όχι των αποφάσεων της Υπηρεσίας Ασύλου σε δεύτερο βαθμό. Η τριμελής επιτροπή απαρτίζεται από δύο δικαστικούς λειτουργούς των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και ένα μέλος υποδεικνυόμενο από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής, 2016).

Κεφάλαιο Δεύτερο

Η έρευνα στον προσφυγικό πληθυσμό

Η μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο με ιδιαιτερότητες που εκδηλώνονται διαχρονικά και αποτελεί ζήτημα που χρήζει διεθνούς προσέγγισης και συντονισμένων δράσεων. Η υποδοχή, η καταγραφή, η περίθαλψη και η σε κάθε περίπτωση διαχείριση του προσφυγικού πληθυσμού με την ανάλογη ευαισθησία θα πρέπει να αποτελούν υποχρεώσεις κάθε ευνομούμενης κοινωνίας. Σε κάθε περίπτωση, κύριο μέλημα αποτελεί η φροντίδα του προσφυγικού πληθυσμού όπου εισέρχεται σε μία κοινωνία χωρίς όμως να διαταράσσεται η εσωτερική της σταθερότητα, τόσο σε οικονομικό και κοινωνικό, όσο και σε πολιτικό επίπεδο καθώς και η ευπορία των γηγενών. Η διατήρηση του ισοζυγίου αυτού είναι μια διαδικασία στην οποία κανείς δεν μπορεί να δει εξατομικευμένα και ξεκομμένα από τον διεθνή πολιτικό χώρο.

Οι διακρατικές συνεργασίες και η εφαρμογή κοινών πολιτικών αντιμετώπισης του φαινομένου ιδιαίτερα σε περιόδους έξαρσης, δύναται να θέσουν υπο έλεγχο τις προκλήσεις που τυχόν θα εμφανιστούν και να οδηγήσουν σε μια πιο ολοκληρωμένη διαχείριση. Η μετανάστευση αποτελεί πόλο ενδιαφέροντος για πολλούς φορείς, όπως τις χώρες αποστολής και προέλευσης, αστυνομικές και συνοριακές αρχές, διάφορους κυβερνητικούς και μη-κυβερνητικούς φορείς αλλά και τους ίδιους τους μετανάστες όπου αποτελούν τους άμεσα εμπλεκόμενους. Για τους λόγους αυτούς, η μετανάστευση αποτελεί αντικείμενο κοινωνιολογικής έρευνας, αλλά και μελέτης χρήσιμης για το μέλλον των χωρών της Ευρώπης.

Στη λογική αυτή η παρούσα ερευνητική μελέτη, επιλέγει να ασχοληθεί με αυτό το σύνθετο, πολυμορφικό συνάμα επίκαιρο φαινόμενο της προσφυγικής κρίση των τελευταίων ετών. Η ερευνητική μελέτη με θέμα: *«Το προφίλ των μετακινούμενων προσφυγικών πληθυσμών από την Ελλάδα στις χώρες της Ευρώπης. Το πρόγραμμα μετεγκατάστασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης»* θα προσπαθήσει να προσεγγίσει όσο το δυνατόν περισσότερο τους ίδιους τους πρόσφυγες και ακολούθως το προσφυγικό ζήτημα. Ωστόσο στοιχείο ενδιαφέροντος της έρευνας αποτελεί το γεγονός ότι πραγματοποιείται σε μια περίοδο έξαρσης του φαινομένου και από την οπτική μιας χώρας που αποτελεί την βασικότερη πύλη εισόδου των μεταναστευτικών ροών στην Γηραιά Ήπειρο, δηλαδή την Ελλάδα.

2.1 Το αντικείμενο της ερευνητικής μελέτης

Από τον τίτλο της παρούσας μελέτης καθίσταται σαφές ότι το ερευνητικό αντικείμενο της αποτελεί ο προσφυγικός πληθυσμός ο οποίος έχει ενταχθεί σε μια διαδικασία μεταφοράς του σε μια διαφορετική χώρα της Ευρώπης από εκείνη της υποδοχής του. Εν ολίγοις η παρούσα μελέτη θα ασχοληθεί με τους πρόσφυγες οι οποίοι, εισερχόμενοι στην ευρωπαϊκή Ήπειρο από την Ελλάδα ως αιτούντες ασύλου και κατόπιν τήρησης όλων των προϋποθέσεων όπως ορίζονται από τους Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταφέρθηκαν από τις αρμόδιες αρχές σε κάποια χώρα της Ευρώπης η οποία δεν αποτελεί απαραίτητα και μέλος της Ευρωπαϊκής ένωσης. Στην ουσία ο μόνος τρόπος να μετακινηθεί ένας πρόσφυγας αιτών ασύλου από την χώρα υποδοχής του, αποτελούν το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο Κανονισμός Δουβλίνο III.

2.1.1 Το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με το ξέσπασμα της πιο πρόσφατης προσφυγικής κρίσης που ξεκίνησε το 2014, οι χώρες οι οποίες δέχτηκαν τα πρώτα μεγάλα κύματα προσφύγων ήταν η Ιταλία και η Ελλάδα. Έγινε λοιπόν σαφές από την πρώτη κιόλας στιγμή πως η πλαισίωση και η παροχή φροντίδας ενός τόσο μεγάλου όγκου προσφυγικού πληθυσμού ήταν αδύνατη μονάχα από τις δύο αυτές χώρες, πόσο μάλλον ενόσω τα προσφυγικά κύματα έδειχναν να πυκνώνουν όλο και περισσότερο. Ανάσα στον συνωστισμό των προσφύγων στις δύο παραπάνω χώρες δόθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο την 14^η Σεπτεμβρίου του 2015 με την απόφαση 2015/1523 και πιο συγκεκριμένα με το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης το οποίο προέβλεπε τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας, προκειμένου να τους δοθεί στήριξη για να αντιμετωπίσουν καλύτερα την επείγουσα κατάσταση που έχει προκληθεί λόγω της αφηνίδιας εισροής υπηκόων τρίτων χωρών στα εν λόγω κράτη μέλη. Πιο συγκεκριμένα η πρώτη αυτή απόφαση προέβλεπε την σταδιακή μεταφορά 16.000 προσφύγων από την Ελλάδα σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Ωστόσο τα ολοένα αυξανόμενα ποσοστά νεοεισερχόμενων προσφύγων πολύ γρήγορα ανάγκασαν την Ευρωπαϊκή Ένωση να αντικαταστήσει την παραπάνω απόφαση με την 2015/1601 του Συμβουλίου της 22^{ης} Σεπτεμβρίου του 2015 η οποία αύξησε τον αριθμό των προσφύγων που προβλεπόταν για μετεγκατάσταση στους 50.400. Με την ίδια απόφαση οριζόταν και ο αριθμός των 15.600 προσφύγων για μετεγκατάσταση με χώρα υποδοχής την Ιταλία.

Με βάση την διαδικασία του Προγράμματος Μετεγκατάστασης το κράτος το οποίο είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας δεν αποτελεί εκείνο της εισόδου αλλά το κράτος μέλος το οποίο δέχτηκε στο έδαφός του τον πρόσφυγα με μετεγκατάσταση. Η τυπική διαδικασία ξεκινά από την χώρα υποδοχής όπου ο πρόσφυγας αφού ολοκληρώσει την Πλήρη καταγραφή του, κάνει Αίτηση μετεγκατάστασης. Η αίτηση αυτή στην περίπτωση που είναι θετική δηλαδή Αποδοχής από κάποιο κράτος μέλος, οδηγεί στην Έκδοση Απόφασης Απαραδέκτου από τις ελληνικές αρχές με την οποία αποποιούνται την όποια διαδικασία εξέτασης του αιτήματος του πρόσφυγα για παροχή διεθνούς προστασίας αφού αυτή θα γίνει από το κράτος που τον δέχτηκε για μετεγκατάσταση. Στη συνέχεια γίνεται Επίδοση απόφασης στην οποία αναγράφεται η χώρα η οποία είναι πλέον υπεύθυνη για τον πρόσφυγα. Ο αιτών διεθνούς προστασίας έχει κάθε δικαίωμα να μην Αποδεχτεί αλλά να Απορρίψει την απόφαση κάποιας χώρας, όπου αυτομάτως βγαίνει από τα πλαίσια του προγράμματος και εντάσσεται πλέον στην εθνική διαδικασία. Αν ο αιτών δεχτεί τότε ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης – ΔΟΜ αναλαμβάνει την μεταφορά του στη νέα χώρα. «Η μεταφορά του αιτούντος στο έδαφος του κράτους μέλους μετεγκατάστασης πραγματοποιείται το συντομότερο δυνατόν μετά την ημερομηνία κοινοποίησης στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο της απόφασης μεταφοράς που αναφέρεται...» ενώ γενικότερα «η διαδικασία μετεγκατάστασης που προβλέπεται στο παρόν άρθρο περατώνεται το συντομότερο δυνατόν και όχι πάνω από δύο μήνες από τη στιγμή της υπόδειξης εκ μέρους του κράτους μέλους μετεγκατάστασης...» (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2015:89-90).

«Τα κράτη μέλη υποδεικνύουν, σε τακτά χρονικά διαστήματα και οπωσδήποτε ανά τρίμηνο, τον αριθμό των αιτούντων που μπορούν να μετεγκατασταθούν ταχέως στο έδαφός τους, και παρέχουν κάθε άλλη σχετική πληροφορία». Επίσης «προτεραιότητα δίδεται για τον σκοπό αυτό σε ευάλωτους αιτούντες¹⁶...». Ωστόσο «το κράτος μέλος μετεγκατάστασης μπορεί να αποφασίσει να μην εγκρίνει τη μετεγκατάσταση του αιτούντος μόνον εφόσον συντρέχουν βάσιμοι λόγοι, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 7 του παρόντος άρθρου» δηλαδή μόνο εφόσον

¹⁶ Σύμφωνα με τα άρθρα 21 και 22 της οδηγίας 2013/33/ΕΕ ως ευάλωτα πρόσωπα νοούνται άτομα «όπως οι ανήλικοι, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι ηλικιωμένοι, οι εγκυμονούσες, οι μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα παιδιά, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, τα άτομα με σοβαρές ασθένειες, τα άτομα με πνευματικές διαταραχές και τα άτομα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής, φυσικής ή σεξουαλικής βίας, όπως γυναίκες θύματα ακρωτηριασμού των γεννητικών οργάνων (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013:106).

«...συντρέχουν εύλογοι λόγοι να θεωρηθεί κίνδυνος για την εθνική ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη, ή εάν συντρέχουν σοβαροί λόγοι για την εφαρμογή των διατάξεων αποκλεισμού όπως ορίζεται στα άρθρα 12 και 17 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ¹⁷». Δεν δικαιούτο όμως όλοι οι πρόσφυγες μετεγκατάσταση καθώς υπάρχουν κάποιες βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται αυστηρά. Το πρόγραμμα «εφαρμόζεται σε πρόσωπα που φθάνουν στο έδαφος της Ιταλίας και της Ελλάδας από τις 25 Σεπτεμβρίου 2015 έως τις 26 Σεπτεμβρίου 2017, καθώς και στους αιτούντες που έφθασαν στο έδαφος των εν λόγω κρατών μελών από τις 24 Μαρτίου 2015 και μετά» (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2015:89,92).

Επιπροσθέτως το πρόγραμμα μετεγκατάστασης αφορά υπηκόους χωρών για τις οποίες το ποσοστό χορήγησης διεθνούς προστασίας υπερβαίνει το 75% βάσει του ευρωπαϊκού μέσου όρου αναγνώρισης όπως αυτός προκύπτει από τα στοιχεία τριμήνου της Eurostat και συνεπώς είναι πολύ πιθανό να χρήζουν διεθνούς προστασίας. Συγκεκριμένα για το έτος 2016 οι χώρες οι οποίες υπερέβαιναν το ποσοστό αυτό ήταν η Συρία, η Ερυθραία και το Ιράκ. Συνοψίζοντας ο αιτών μετεγκατάστασης δεν έχει δικαίωμα επιλογής της χώρας μετακίνησής του και δεν θα πρέπει να υπάγεται στον Κανονισμό του Δουβλίνου III. (European Union, 2017).

2.1.2 Ο Κανονισμός Δουβλίνο III.

Ο νέος Κανονισμός Δουβλίνο III - 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Ιουνίου του 2013, ήρθε να τροποποιήσει το καθεστώς σχετικά με το άσυλο που επέβαλλε ο κανονισμός Δουβλίνο II, ο οποίος ήταν σε λειτουργία για 10 συνολικά χρόνια. Ο νέος Κανονισμός τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Ιανουαρίου του 2014 και βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στη δομή και τη λογική του Δουβλίνου II, διατηρώντας ακέραια τα κριτήρια για τον καθορισμό του υπεύθυνου κράτους μέλους που είναι

¹⁷ Από την ιδιότητα του Πρόσφυγα όπως και από εκείνη της Επικουρικής προστασίας αποκλείεται εκείνο το πρόσωπο όπου με βάση τα άρθρα 12 και 17 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ:

α) «έχει διαπράξει έγκλημα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, όπως τα εγκλήματα αυτά ορίζονται στις διεθνείς συμβάσεις που έχουν καταρτισθεί με σκοπό τη θέσπιση διατάξεων σχετικών με τα εγκλήματα αυτά», β) «έχει διαπράξει σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα εκτός της χώρας ασύλου πριν γίνει δεκτός ως πρόσφυγας, ήτοι πριν από τον χρόνο έκδοσης άδειας διαμονής βασισμένης στην αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα· οι ιδιαίτερα σκληρές πράξεις, έστω και αν διαπράττονται με υποτιθέμενο πολιτικό στόχο, μπορούν να χαρακτηρισθούν ως σοβαρά μη πολιτικά εγκλήματα», γ) «είναι ένοχος πράξεων που αντιβαίνουν προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών όπως ορίζονται στο προοίμιο και στα άρθρα 1 και 2 του καταστατικού χάρτη των Ηνωμένων Εθνών», δ) «συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία ή για την ασφάλεια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται» (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011:17-18)

υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας. Άλλωστε, σκοπός του νέου Κανονισμού ήταν η διατήρηση των επιταγών του παλαιότερου συστήματος, επιχειρώντας παράλληλα να επιλύσει ορισμένα βασικά προβλήματα και παθογένειες του συστήματος Δουβλίνο II¹⁸.

Ο Κανονισμός Δουβλίνο πέρα από το ότι καθορίζει ποια χώρα είναι υπεύθυνη για την εξέταση της αίτησης χορήγησης διεθνούς προστασίας, θέτει και τα κριτήρια με τα οποία διενεργείται η διαδικασία της Οικογενειακής Επανάωσης¹⁹ προσώπων τρίτων χωρών. Για την εφαρμογή της ανωτέρω διαδικασίας προϋποτίθεται και απαιτείται η συναίνεση του αιτούντος και των ενδιαφερόμενων. Σύμφωνα με το άρθρο 9 του Κανονισμού 604/2013, σε περίπτωση που ο αιτών έχει μέλη οικογένειας²⁰ που είναι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας ανεξάρτητα από το αν οι δεσμοί είχαν δημιουργηθεί στη χώρα καταγωγής, το κράτος μέλος όπου αυτά βρίσκονται αναλαμβάνει την ευθύνη εξέτασης του αιτήματός του. Ακόμη, το άρθρο 10 συμπληρώνει πως σε περίπτωση που ο αιτών έχει μέλη οικογένειας που είναι αιτούντες

¹⁸ Αρχικά, με τη νέα ρύθμιση του Κανονισμού Δουβλίνο III συντελείται μια διεύρυνση του κύκλου της διαδικασίας οικογενειακής επανένωσης των αιτούντων διεθνή προστασία, καταργώντας τον αρκετά περιοριστικό ορισμό της έννοιας της οικογένειας του άρθρου 2 του Κανονισμού Δουβλίνο II. Έτσι, στην έννοια της οικογένειας δεν περιλαμβάνεται μόνο ο/η σύζυγος, οι γονείς και τα τέκνα του αιτούντος, αλλά πλέον περιλαμβάνονται οι θείοι, οι παππούδες και τα αδέρφια του αιτούντα (Παπασιώπη-Πασσία, 2015). Μια ακόμη σημαντική τροποποίηση αφορά την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η οποία αποτελεί βασική παθογένεια του Κανονισμού Δουβλίνο II. Ο νέος Κανονισμός μεταβάλλει το αμάχητο τεκμήριο της ασφαλούς πρώτης χώρας υποδοχής και προβλέπει πως, όταν είναι αδύνατη η μεταφορά του αιτούντος ασύλου στο κράτος μέλος που πρωτίστως έχει προσδιοριστεί ως υπεύθυνο για την επεξεργασία της αίτησής του με την διαδικασία της επαναπροώθησης της αίτησης του, εξαιτίας της ύπαρξης βάσιμων λόγων που οδηγούν στο συμπέρασμα πως συντρέχουν ελλείψεις στη διαδικασία παροχής ασύλου και στις συνθήκες υποδοχής στο εν λόγω κράτος μέλος, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης τότε το προσδιορίζον κράτος μέλος οφείλει να εξετάσει τα υπόλοιπα κριτήρια του Κανονισμού, προκειμένου να διαπιστώσει αν άλλο κράτος - μέλος μπορεί να προσδιοριστεί ως υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης. Αν δεν μπορεί να προσδιοριστεί, με τα κριτήρια αυτά, το υπεύθυνο κράτος μέλος, τότε το προσδιορίζον κράτος καθίσταται το ίδιο υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης (Φράγκου & Χότουρας, 2014). Τέλος, με τον Κανονισμό Δουβλίνο III προβλέπεται η δημιουργία του Μηχανισμού Έγκαιρης Προειδοποίησης όπως ορίζει το άρθρο 33 του νέου κανονισμού 604/2013. Μέσω του Μηχανισμού αυτού, η Επιτροπή υποχρεώνει τα κράτη μέλη να την ενημερώνουν συστηματικά για τον αριθμό των αιτούντων άσυλο, τις συνθήκες κράτησης και τη μορφή των περιστατικών (π.χ. αν πρόκειται για ανηλίκους, θύματα βασανιστηρίων ή άλλες ευάλωτες ομάδες), προκειμένου να ενεργοποιείται Σχέδιο Διαχείρισης Κρίσης διάρκειας 3 μηνών, εφόσον συμπεραίνεται πως ένα κράτος εισέρχεται σε κρίση λόγω τεκμηριωμένου κινδύνου ιδιαίτερης πίεσης στο σύστημα ασύλου του κράτους αυτού. Τις πληροφορίες αυτές τις συλλέγει η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο, αποστέλλονται ωστόσο με πρωτοβουλία κάθε κράτους μέλους (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013).

¹⁹ Η οικογενειακή επανένωση, κοινώς γνωστή με τον όρο “family reunification” αποκαλείται η διαδικασία όπου:

«μέλη μιας οικογένειας, που είναι χωρισμένα μεταξύ τους, λόγω ακούσιας ή εκούσιας μετανάστευσης, επανασυνδέονται σε μια χώρα διαφορετική από τη χώρα καταγωγής τους. Ο όρος αυτός υπονοεί την ύπαρξη Κρατών, που θεωρούν άδειες εισόδου, με σκοπό την οικογενειακή επανένωση» (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, 2009: 31).

²⁰ Βλ. υποσημείωση 18 σχετικά με το ποια νοούνται μέλη της οικογένειας με βάση τον Κανονισμό Δουβλίνο III.

διεθνούς προστασίας, εφόσον δεν έχει ληφθεί ακόμα απόφαση πρώτου βαθμού, το κράτος μέλος όπου αυτά βρίσκονται αναλαμβάνει επίσης την ευθύνη εξέτασης του δικού του αιτήματός. Στην περίπτωση ασυνόδευτου ανηλίκου το άρθρο 8 ορίζει πως υπεύθυνο είναι το κράτος όπου βρίσκεται νομίμως ένα μέλος της οικογένειας του ή αδερφός του και μόνο εφόσον συνάδει με το βέλτιστο συμφέρον του ανηλίκου. Επίσης οι οικογενειακοί δεσμοί σύμφωνα με το άρθρο 16 λειτουργούν και στους αιτούντες όπου λόγο εγκυμοσύνης ή πρόσφατου τοκετού, λόγο κάποιας σοβαρής ασθένειας ή αναπηρίας ακόμα και προχωρημένης ηλικίας ο αιτών εξαρτάται από τη βοήθεια κάποιου μέλους της οικογένειας του το οποίο διαμένει νομίμως σε κράτος μέλος (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013).

Η διαδικασία του Δουβλίνου δεν διαφέρει κατά πολύ από εκείνη του Προγράμματος Μετεγκατάστασης. Συνοπτικά αναφέροντας, ο αιτών πρέπει σε πρώτο επίπεδο να προβεί στη διαδικασία της Απλής καταγραφής και στην συνέχεια σε εκείνη της Πλήρους καταγραφής από την Υπηρεσία Ασύλου. Στην περίπτωση που πληροί όλα τα ανωτέρω κριτήρια για να υπαχθεί στον Κανονισμό του Δουβλίνου III, ενημερώνεται η Εθνική Μονάδα Δουβλίνου η οποία αποστέλλει Εξερχόμενο αίτημα στα κράτη μέλη. Οι ελληνικές αρχές έχουν 2 ή 3 μήνες από την υποβολή του αιτήματος για να στείλουν στο κράτος μέλος το Εξερχόμενο αίτημα ενώ το κράτος που δέχεται το αίτημα έχει 2 μήνες για να απαντήσει στο αίτημα αναδοχής έτσι ώστε είτε να το Αποδεχτεί είτε να το Απορρίψει. Στην περίπτωση που δεν επέλθει απάντηση από το κράτος μέλος, τότε το κράτος υποδοχής αναλαμβάνει την ευθύνη. Στην περίπτωση αποδοχής ακολουθεί η έκδοση απόφασης Απαραδέκτου της αίτησης από το κράτος υποδοχής του αιτούντα αφού η εξέταση της υπόθεσής του θα γίνει από το άλλο κράτος μέλος. Στην Επίδοση της απόφασης που θα γίνει στον αιτούντα, ο ίδιος έχει το δικαίωμα να κάνει Προσφυγή για τυχόν τροποποίησή της, ενώ αν την δεχτεί διενεργείται η Μεταφορά του στο νέο υπεύθυνο κράτος της αίτησής του η οποία θα πρέπει να πραγματοποιηθεί εντός 6 μηνών από την ημερομηνία αποδοχής. Την ευθύνη και κόστος μεταφοράς την επωμίζεται το κράτος που στέλνει το αίτημα ενώ αν η μεταφορά δεν πραγματοποιηθεί εντός 6 μηνών η ευθύνη και το κόστος μεταφέρετε στο κράτος μέλος που δέχτηκε τον αιτούντα (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013) .

2.2 Ο σκοπός της ερευνητικής μελέτης

Κάθε έρευνα θα πρέπει να θέτει εξ αρχής με ξεκάθαρο και σαφή τρόπο τη σκοπιμότητα και τους λόγους που οδήγησαν την ανάγκη να πραγματοποιηθεί μια μελέτη. Είναι βασική ανάγκη μέσα από αυτή τη δήλωση, ο ερευνητής να βάζει τα όρια της ερευνητικής αναζήτησης, πλαισιώνοντας το θέμα και αποτυπώνοντας με απλό τρόπο τον στόχο του. Παράλληλα, εξίσου σημαντική αποτελεί και η αποτύπωση των ερευνητικών υποθέσεων εργασίας και των ερωτημάτων που αποτέλεσαν το έρεισμα για την διεξαγωγή της έρευνας. Έχοντας αυτά κατά νου, ο ερευνητής από την μια έχει ένα ξεκάθαρο στόχο από τον οποίο θα προκύψει η καταλληλότερη ερευνητική τεχνική για να ακολουθήσει, αλλά και ο αναγνώστης από την άλλη θα βρίσκεται σε θέση να γνωρίζει και να προετοιμαστεί καταλλήλως για την πληροφορία που πρόκειται να λάβει. Επομένως η πλαισίωση μιας ερευνητικής μελέτης σε ένα φαινόμενο τόσο σύνθετο όπως αυτό του προσφυγικού ζητήματος και των Ευρωπαϊκών πολιτικών μετεγκατάστασης των προσφύγων αποτελεί αναγκαιότητα.

Ξεκινώντας από το σκοπό της παρούσας ερευνητικής μελέτης, θα μπορούσε κανείς να πει πως αυτός είναι διττός, καθότι από τη μια προσπαθεί να οδηγήσει σε ενδεικτικά συμπεράσματα όπου θα είναι σχετικά με τον συγκεκριμένο πληθυσμό, αλλά από την άλλη να θέσει μια προβληματική γύρω από την ευρωπαϊκή πολιτική της μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού. Πιο συγκεκριμένα, σε πρώτο επίπεδο θα αναλυθεί ποιο είναι το προφίλ των προσφύγων με γνώμονα κάποιες συγκεκριμένες μεταβλητές οι οποίες θα αναφερθούν στην συνέχεια. Σκοπός εδώ αποτελεί η σκιαγράφηση των χαρακτηριστικών του προσφυγικού πληθυσμού που μεταφέρονται από την Ελλάδα σε κάποιο κράτος της Ευρώπης. Σε δεύτερο επίπεδο, το διαθέσιμο δείγμα θα εξεταστεί σε μεγαλύτερο βάθος σε συνάρτηση με την χώρα υποδοχής όπου μεταφέρονται οι πρόσφυγες. Στο σημείο αυτό η μελέτη θα γίνει περισσότερο διερευνητική αφού θα προσπαθήσει να εξετάσει το κατά πόσο το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης και ο Κανονισμός του Δουβλίνου III λειτουργούν αμερόληπτα στην μετακίνηση των προσφυγικών πληθυσμών. Με λίγα λόγια θα τεθεί υπο διερεύνηση η περίπτωση με βάση την οποία η επιλογή των προσφύγων από κάθε συγκεκριμένο κράτος μέλος βασίζεται σε κάποια ατομικά χαρακτηριστικά τους, πράγμα που προσβάλλει την φερεγγυότητα και το τυχαίο χαρακτήρα όλης της διαδικασίας όπως αυτή αποτυπώνεται από τις νομοθεσίες που έχουν παρατεθεί στα προηγούμενα υποκεφάλαια. Επομένως, συμπυκνώνοντας σε μια πρόταση, ο σκοπός της παρούσας

ερευνητικής μελέτης αποτελεί από τη μια η καταγραφή των χαρακτηριστικών του μεταφερθέντος προσφυγικού πληθυσμού τα οποία συνθέτουν το προφίλ του και από την άλλη, κατά πόσο η μετακίνηση των προσφύγων από την Ελλάδα στα κράτη μέλη αποτελεί μια διαδικασία τυχαία και άνευ περιορισμών που έγκειται στα ατομικά τους χαρακτηριστικά γνωρίσματα ή στις απαιτήσεις των χωρών.

2.2.1 Οι υποθέσεις εργασίας.

Του σκοπού της ερευνητικής μελέτης έχουν προηγηθεί οι υποθέσεις εργασίας οι οποίες αποτέλεσαν τους σημαντικότερους προκλητικούς παράγοντες διεξαγωγής της μελέτης. Οι υποθέσεις εργασίες στην ουσία αποτελούν την προβληματική που δημιουργήθηκε γύρω από το θέμα της μετακίνησης του προσφυγικού πληθυσμού στα κράτη της Ευρώπης και της εν λόγω νομικής διαδικασίας που ακολουθείτε. Αναλυτικότερα οι υποθέσεις που κίνησαν το ενδιαφέρον της παρούσας ερευνητικής μελέτης αναφέρονται στο ότι:

- υπάρχει ένα κοινό προφίλ προσφυγικού πληθυσμού το οποίο μεταφέρεται στα κράτη της Ευρώπης ανεξάρτητα από τα στεγανά και τους περιορισμούς που θέτει ο κοινός ευρωπαϊκός κανονισμός
- τα κράτη της Ευρώπης δεν ακολουθούν πιστά τους κανονισμούς και την προσυμφωνημένη κοινή νομοθετική γραμμή γύρω από το θέμα της μεταφοράς προσφύγων από την Ελλάδα
- στην διαδικασία μεταφοράς των προσφύγων παίζουν ρόλο τα ατομικά χαρακτηριστικά των προσφύγων έτσι ώστε να γίνουν δεκτοί από τα κράτη υποδοχής τους
- υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια τα οποία ακολουθούν παράτυπα κάποια κράτη ώστε να εγκρίνουν την μεταφορά στο έδαφός τους

2.2.2 Τα υπο εξέταση ερευνητικά ερωτήματα.

Με γνώμονα τις πιθανές κρίσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω, η έρευνα θα προσπαθήσει να ανταποκριθεί σε κάποια πιθανά ερωτήματα. Η απάντηση των ερωτημάτων αυτών θα γίνει με την εξέταση των αποτελεσμάτων που θα προκύψουν από την μελέτη του επιλεγμένου δείγματος και θα αποτελέσουν βασικό συστατικό στοιχείο του γενικότερου συμπεράσματος. Πιο συγκεκριμένα για την επίτευξη του σκοπού της ερευνητικής μελέτης θα εξεταστούν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποια είναι τα κράτη της Ευρώπης που έχουν δεχτεί στο έδαφός τους το μεγαλύτερο ποσοστό προσφυγικού πληθυσμού;
- Ποια τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν το προφίλ του μεταφερόμενου προσφυγικού πληθυσμού που συναντώνται σε μεγαλύτερη συχνότητα;
- Υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο προφίλ προσφύγων που γίνονται δεκτοί για μεταφορά στα κράτη της Ευρώπης;
- Υπάρχει “δεύτερη ανάγνωση” στο προφίλ των προσφύγων από τα κράτη της Ευρώπης όπου να παίζει ρόλο στην αποδοχή τους από την διαδικασία μεταφοράς τους; Εάν ναι, τι χαρακτηριστικά παρατηρείται να προτιμά κάθε χώρα;
- Τι συσχέτιση μπορεί να υπάρξει ανάμεσα στους ρυθμούς ανάπτυξης, γήρανση του πληθυσμού, και στην κάλυψη θέσεων εργασίας κάθε κράτους με την μεταφορά προσφύγων;
- Άραγε οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί και η κοινή μεταναστευτική πολιτική που υιοθετείται από τα κράτη της Ευρώπης, αποτελεί διαφανή και φερέγγυα μέθοδο διαχείρισης της προσφυγικής κρίσης;
- Ποιες οι πιθανές κοινωνικές αναπαραστάσεις που έρχονται στην επιφάνεια από το σύνολο των διαδικασιών μεταφοράς προσφύγων ως προς την πολιτισμική του συσχέτιση με τις χώρες μεταφορά τους και ποιες στερεοτυπικές αντιλήψεις προβάλλονται;

2.3 Η μεθοδολογία της έρευνας

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες στην πληρέστερη συνάμα ακριβέστερη πλαισίωση όλης της αναζήτησης όπως αυτή αποτυπώθηκε στο προηγούμενο υποκεφάλαιο, βρίσκεται στον τρόπο προσέγγισης του υπό διερεύνηση δείγματος. Η μεθοδολογία την οποία θα επιλέξει να ακολουθήσει η ερευνητική μελέτη, πρέπει να είναι κατάλληλη και άρτια προσαρμοσμένη στην φύση και στις ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν το συγκεκριμένο πληθυσμό και ακολούθως ερευνητικό δείγμα. Ιδιαίτερη προσοχή λοιπόν, δόθηκε στην αποφυγή σφαλμάτων αναγωγισμού με την προσέγγιση του θέματος μέσω της κατανόησης των μερών που το απαρτίζουν και προς αποφυγή οικολογικού σφάλματος. Η πολυπλοκότητα του θέματος απαιτούσε από την μελέτη να αναζητήσει τη καταλληλότερη προς ανάλυση ομάδα δείγματος η οποία θα ήταν σε θέση να παρέχει τις απαιτούμενες πληροφορίες σε ικανοποιητικό βαθμό (Χαλικιάς, Μανωλέσου, & Λάλου, 2015).

Αρχικά η τεχνική η οποία έχει επιλεγεί τόσο για τον τρόπο συλλογής όσο και για την σε πρώτο επίπεδο ανάλυση του δείγματος είναι η ποσοτική μέθοδος. Η επιλογή της ποσοτικής μεθόδου δικαιολογείται αφού πρόκειται για μια ερευνητική μελέτη η οποία έχοντας ως δεδομένο μια «...συγκροτημένη και ολοκληρωμένη θεωρία...» η οποία αναφέρει πως η αποδοχή των προσφυγικών πληθυσμών από τα μέλη της Ευρώπης γίνεται με τυχαίο τρόπο, κάνει την προσπάθεια να εξετάσει την εγκυρότητα της καθιερωμένης αυτής γνώσης μέσα από την ανάλυση των προσφυγικών περιπτώσεων που μεταφέρθηκαν. Οι περιπτώσεις των προσφύγων του ερευνητικού δείγματος εξετάζονται με βάση κάποια συγκεκριμένα στοιχεία/μεταβλητές τα οποία έχουν επιλεγεί με σκοπό να μπορέσουν να συνθέσουν το προφίλ της κάθε υπό διερεύνηση μονάδας (Κυριαζή, 2011:326). Στην πράξη, η λογική της παρούσας έρευνας θα ακολουθήσει παραγωγικό τρόπο δηλαδή θα δώσει την δυνατότητα στην μελέτη να οδηγηθεί από το “γενικό” πλαίσιο την υπάρχουσας θεωρίας στο “ειδικό” δηλαδή σε διαπιστώσεις σχετικά με τις πολιτικές μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού (Κυριαζόπουλος & Σαμαντά, 2011).

Συνεπώς, με την χρήση της ποσοτικής μεθόδου θα έρθουν στην επιφάνεια οι «...γενικές και επαναλαμβανόμενες πτυχές των περιπτώσεων...», όπου η εξέτασή τους σε δεύτερο επίπεδο θα οδηγήσει σε ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις (Κυριαζή, 2011:327). Πρόκειται λοιπόν για μια περιγραφική έρευνα όπως προκύπτει από όλα τα παραπάνω. Ο ερευνητής δηλαδή, αρκείται στην περιγραφή και την καταγραφή των παρατηρήσεων του οι οποίες βασίζονται σε ακριβή και πραγματικά δεδομένα και για το λόγο αυτό αυτού του είδους έρευνες είναι συνήθως πιο ακριβείς και έγκυρες από άλλα είδη ερευνών (Baddie, 2011).

2.3.1 Η προέλευση των ερευνητικών δεδομένων

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, έχοντας ως σκοπό των διεθνών ενεργειών της την παροχή φροντίδας και την γενικότερη πλαισίωση του προσφυγικού πληθυσμού, συνεργάζεται με ένα ευρύ φάσμα μη κυβερνητικών οργανώσεων κάτι που έγινε σαφές από το πρώτο κιάλας κεφάλαιο. Οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί παρόλη τη σχετικά πρόσφατη εμφάνισή τους, έχουν κάνει δυναμικά βήματα στο χώρο της αποκεντρωμένης κοινωνικής πρόνοιας, της παροχής οργανωμένης φιλανθρωπικής ενίσχυσης σε κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες, προάγοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα και συνθέτοντας αυτό που αποκαλείται «τρίτο σύστημα». Κατά γενική ομολογία,

χαρακτηριστικά όπως η ευελιξία, και η προσαρμοστικότητα των μη κυβερνητικών οργανισμών αποτελούν πλεονεκτήματα συγκριτικά με τους κρατικούς φορείς (Σακελλαρόπουλος, 2006:112). Με την επανάσταση στις παγκόσμιες επικοινωνίες και τη διάδοση νέων μορφών διάχυσης της πληροφορίας σε διεθνές επίπεδο, οι ΜΚΟ βρήκαν εύπορο έδαφος για να αναπτυχθούν και να εμπλακούν πιο συστηματικά στη διαχείριση των διεθνών υποθέσεων όπως για παράδειγμα η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, που εμπεριέχονται στις αρμοδιότητες του ΟΗΕ (Held & McGrew, 2002).

Την λογική αυτή, υιοθέτησε και η προύσα ερευνητική μελέτη. Με λίγα λόγια, η λήψη όλων των απαραίτητων δεδομένων για την διεξαγωγή της έρευνας έγινε από τον μη κυβερνητικό οργανισμό “PRAKSIS”, επιλογή καθόλου τυχαία αφού αποτελεί τον μεγαλύτερο συνétaιρο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ στην διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, σε καταγραφή που διενεργήθηκε από την αρχή του 2016 έως και τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους, η ΜΚΟ “PRAKSIS” αποτελούσε τον διαχειριστή περίπου του 37% του προγράμματος στέγασης και προσωρινής φιλοξενίας της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες σε ολόκληρη την Ελλάδα. Σε πραγματικούς αριθμούς αυτό σημαίνει ότι από το σύνολο των 20.338 αιτούντων διεθνής προστασίας που στέγαζε για εκείνη την περίοδο η ίδια η Υ.Α και συνétaιροί της στο σύνολό τους, οι 7.693 βρίσκονταν υπό την προστασία και την πλαισίωση της ΜΚΟ “PRAKSIS” (UNHCR, 2016).

Εφόσον διενεργήθηκε αυτή η προέρευνα που αφορούσε την αντιπροσωπευτικότερη προέλευση των ερευνητικών δεδομένων, η παρούσα μελέτη αποφάσισε να χρησιμοποιήσει τα αρχειακά δεδομένα που διατηρεί η συγκεκριμένη ΜΚΟ, αφού πρώτα αιτήθηκε και της χορηγήθηκε η απαραίτητη έγκριση από το Διοικητικό Συμβούλιο της οργάνωσης. Η συγκεκριμένη οργάνωση διατηρεί σε μεγάλες βάσεις δεδομένων πλούσιο αρχειακό υλικό οι οποίες πληρούν τις προδιαγραφές που έχουν οριστεί από τον χρηματοδότη της, δηλαδή την Ύπατη Αρμοστεία. Το αρχειακό αυτό υλικό συλλέγεται για διαχειριστικούς σκοπούς από την ΜΚΟ “PRAKSIS”, δεδομένου ότι περιέχει μεγάλο όγκο πληροφοριών που αφορούν τόσο τους ίδιους τους ωφελούμενους του προγράμματος στέγασης όσο και τις συνθήκες που επικρατούν στα προστατευόμενα διαμερίσματα και στη συνέχεια αποστέλλεται σε καθημερινή βάση στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ. Να σημειωθεί ωστόσο, ότι η βάση δεδομένων την οποία αξιοποίησε η παρούσα μελέτη, αφορά ωφελούμενους του προγράμματος παροχής στέγης σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα του λεκανοπεδίου Αττικής και όχι αιτούντες διεθνούς προστασίας διαμένοντες σε camps, ξενώνες και μισθωμένα

ξενοδοχεία.

Επομένως, η προέλευση των ερευνητικών δεδομένων δεν είναι τίποτε άλλο από «στατιστικές πληροφορίες» οι οποίες έχουν συλλεχθεί και συνεχίζουν να συλλέγονται για διαφορετικούς σκοπούς από εκείνους για τους οποίους αξιοποιήθηκαν από την παρούσα ερευνητική μελέτη (Robson, 2007:427). Επίσης όπως προειπώθηκε, ο όγκος των πληροφοριών ήταν πολύ μεγάλος και φυσικά χρειαζόταν να διενεργηθεί το απαραίτητο φιλτράρισμα για να λάβουν μια διαχειρίσιμη μορφή τόσο από μεριάς όγκου όσο και από μεριάς χρησιμότητας τους από την μελέτη, αλλά και για να διατηρηθεί η ανωνυμία και το απόρρητο των ωφελούμενων του προγράμματος. Με λίγα λόγια, η έρευνα εστιάζει στην δευτερογενή ανάλυση των δεδομένων που συνέλλεξε, δεδομένου ότι προβαίνει σε συμπεράσματα και στην ερμηνεία των διαθέσιμων αρχειακών στοιχείων με την σε βάθος ανάλυσή τους, πράγμα το οποίο όπως προειπώθηκε δεν θα ήταν εφικτό να πραγματοποιηθεί διατηρώντας την αρχική τους μορφή (Hakim, 1982).

Βέβαια, κυρίως λόγο του όγκου των διαθέσιμων στοιχείων, σημαντικός παράγοντας στην διεξαγωγή της παρούσας έρευνας αποτέλεσε και η χρονική οριοθέτηση της προέλευσής τους. Το χρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο επιλέγεται το δείγμα μιας έρευνας αποτελεί καίρια μεταβλητή και επηρεάζει σε αρκετά μεγάλο βαθμό τα αποτελέσματα και την αξιοπιστία ολόκληρης της μελέτης. Η παρούσα ερευνητική μελέτη θέλοντας να εξετάσει το προφίλ των προσφύγων που μεταφέρθηκαν στις χώρες της Ευρώπης, είτε με το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης είτε με τον Κανονισμό Δουβλίνο III, εξέτασε τις υποθέσεις προσφύγων που μετακινήθηκαν σε δύο συγκεκριμένους μήνες του 2016, αφού όπως προκύπτει από τα διαθέσιμα στοιχεία της Υπηρεσίας Ασύλου, στο έτος αυτό σημειώθηκαν τα υψηλότερα ποσοστά μετακινήσεων προς τα κράτη μέλη.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Υπηρεσίας Ασύλου, το σύνολο του προσφυγικού πληθυσμού που μεταφέρθηκε το 2015, χρονιά ορόσημο για την εφαρμογή του Προγράμματος Μετεγκατάστασης²¹, ήταν 102 άτομα, ενώ το 2016 ο αριθμός τους ανήλθε στους 7.692 αιτούντες διεθνούς προστασίας (Υπηρεσία Ασύλου, 2017). Είναι

²¹ Την Τετάρτη 4/11/2015, τέθηκε σε ισχύ το πρόγραμμα της οργανωμένης, συντεταγμένης και με ασφάλεια μετεγκατάστασης (relocation) των προσφύγων και πραγματοποιήθηκε η πρώτη μεταφορά 30 Σύριων και Ιρακινών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ολόκληρη η διαδικασία έγινε παρουσία του Πρωθυπουργού κ. Αλέξη Τσίπρα, του προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κ. Μάρτιν Σούλτς, του υπουργού Εξωτερικών του Λουξεμβούργου κ. Γιαν Άσελμπορν, του Ευρωπαίου Επιτρόπου κ. Δημήτρη Αβραμόπουλου και του αναπληρωτή υπουργού Μεταναστευτικής Πολιτικής κ. Γιάννη Μουζάλα, σε ειδική εκδήλωση η οποία πραγματοποιήθηκε στο αεροδρόμιο “Ελευθέριος Βενιζέλος” (Υπουργείο Εσωτερικών, 2015).

σαφές λοιπόν, πως η επιλογή του έτους 2016 έγινε για λόγους εγκυρότητας των αποτελεσμάτων δεδομένου ότι δίνεται μια πιο ξεκάθαρη εικόνα για την πορεία των προγραμμάτων μετακίνησης προσφυγικών πληθυσμών, τα οποία λειτούργησαν καθ' όλη τη διάρκειά του. Ωστόσο, θέλοντας η μελέτη να περιοριστεί περισσότερο αναφορικά με το χρονικό πλαίσιο των προς ανάλυσης δεδομένων, περιορίστηκε στο αρχαικό υλικό προερχόμενο από τους μήνες, Νοέμβριο και Δεκέμβριο. Οι μήνες Νοέμβριος και Δεκέμβριος επιλέχθηκαν διότι με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία της ανωτέρω αρχής, αποτέλεσαν τους δύο συνεχόμενους μήνες με τα υψηλότερα ποσοστά μετεγκατάστασης. Πιο συγκεκριμένα τον μήνα Νοέμβριο μεταφέρθηκαν σε κράτη της Ευρώπης με το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης 1005 αιτούντες διεθνούς προστασίας και άλλοι 225 μεταφέρθηκαν τηρώντας όλες τις προϋποθέσεις του Κανονισμού Δουβλίνο III. Παρόμοια υψηλά ποσοστά απαντώνται και τον μήνα Δεκέμβριο με τους πρόσφυγες που εντάχθηκαν στο Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης να αριθμούν 1160 και εκείνοι του Κανονισμού Δουβλίνο III τους 328 (Υπηρεσία Ασύλου, 2017). Συνεπώς ο περιορισμός της ανάλυσης, τόσο στο έτος 2016, όσο στους δύο μήνες, όπου καταγράφηκαν τα υψηλότερα ποσοστά προσφυγικών μεταφορών, αποτελεί και έναν ασφαλή τρόπο να αποτυπωθεί η γενικότερη τάση που επικρατεί στις διαδικασίες μετακίνησης προσφυγικών πληθυσμών σε χώρες της Ευρώπης.

2.3.2 Το δείγμα της έρευνας

Ιδιαίτερος σημαντική παράμετρος μιας δειγματοληπτικής έρευνας και πόσο μάλλον μιας έρευνας βασισμένης στο αρχαικό υλικό προερχόμενο από βάσεις δεδομένων, αποτελεί το μέγεθος του δείγματος το οποίο επιλέγεται να αναλυθεί. Το πλήθος των παρατηρήσεων που λαμβάνεται υπόψιν με σκοπό την διερεύνηση του, επηρεάζει με τη σειρά του τον βαθμό αξιοπιστίας της μελέτης. Επίσης, είναι αυτονόητο πως όσο αυξάνεται το πλήθος του δείγματος, κατά ανάλογο βαθμό αυξάνεται και ο βαθμός εγκυρότητας των αποτελεσμάτων μια μελέτης. Βέβαια, όπως επισημαίνει η θεωρία, το κυριότερο μέτρο που καθορίζει την εγκυρότητα μιας ερευνητικής μελέτης δεν είναι το μέγεθος του δείγματος, αλλά η αντιπροσωπευτικότητά του η οποία προκύπτει από την επιλογή της σωστής δειγματοληπτικής μεθόδου (Χαλικιάς, Μανωλέσου, & Λάλου, 2015).

Η δειγματολογική μέθοδος που ακολούθησε η συγκεκριμένη μελέτη εντάσσεται στην κατηγορία των πιθανοτικών δειγματοληψιών. Πιο συγκεκριμένα

χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της Συστηματικής Δειγματοληψίας – Systematic Sampling με βάση την οποία, έχοντας καταμετρήσει και καταχωρήσει σε αρχείο τύπου υπολογιστικών φύλλων - excel ολόκληρο το πληθυσμό του δείγματος, υπολογίζεται από τι ποσοστό εκ του συνόλου θα προκύψει το υπο διερεύνηση δείγμα (Χαλικιάς, Μανωλέσου, & Λάλου, 2015). Στην παρούσα μελέτη, ο πληθυσμός των παρατηρήσεων και για τους δύο μήνες όπου εμπεριέχονται στην έρευνα αριθμούν 351 υποθέσεις, δηλαδή cases (N) και από αυτά αναλύθηκε το 28,5% που σε απόλυτους αριθμούς αναλογεί σε 100 cases (n). Με βάση τη θεωρία της Συστηματικής Δειγματοληψίας, η επιλογή των 100 cases του δείγματος από το σύνολο του πληθυσμού έγινε τυχαία αφού υπολογίστηκε ανά πόσα cases (λ) πρέπει να επιλέγεται το κάθε μεμονωμένο case με τρόπο ώστε να πληροί τη θεωρία των πιθανοτήτων. Αναλυτικότερα ο τύπος για τον υπολογισμό του δείγματος από το σύνολο του πληθυσμού καθώς και ο τρόπος που έγινε η πιθανοτική επιλογή των υπο διερεύνηση περιπτώσεων από την λίστα του πληθυσμού, υπολογίστηκαν ως εξής:

$$K = \frac{N}{n} = \frac{351}{100} = 3,51$$

Από το 3,51 που προέκυψε και με βάση τη θεωρία των πιθανοτικών δειγματοληψιών, επιλέχθηκε το ακέραιο μέρος του, δηλαδή ο αριθμός 3 όπου συμβολίζει το λ. Στην πράξη αυτό σημαίνει, ότι από το αρχείο των υπολογιστικών φύλλων – excel όπου βρίσκονταν καταχωρημένες και αριθμημένες με αύξουσα σειρά το πλήθος των 351 υποθέσεων/cases και των δύο μηνών συνολικά, η μελέτη επέλεγε ένα case ανά 3 cases μέχρι να γίνει η συλλογή των 100 cases του δείγματος που διερεύνησε η μελέτη.

Θα πρέπει ωστόσο στο σημείο αυτό να διασαφηνιστεί τι αποκαλείται υπόθεση/case στη γλώσσα της βάσης δεδομένων από την οποία προήλθε το ερευνητικό υλικό. Αρχικά πρόκειται για έναν όρο με βάση τον οποίο γίνεται η καταχώρηση όλων των περιπτώσεων των προσφύγων, ο οποίος δε χρησιμοποιείται μόνο από τη ΜΚΟ PRAKSIS και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, αλλά και από την ίδια την Υπηρεσία Ασύλου. Ο όρος case υποδηλώνει τον ξεχωριστό πενταψήφιο αριθμό υπόθεσης που αναγράφεται στην ροζ κάρτα του αιτούντος διεθνής προστασίας, ο οποίος ακολουθεί τον κάθε πρόσφυγα καθ'όλη την διάρκεια εξέτασης του αιτήματός του ακόμα και αν αυτός μεταφερθεί σε κάποιο άλλο κράτος μέλος. Ωστόσο στην περίπτωση που δεν πρόκειται για μεμονωμένες μονάδες προσφύγων αλλά για ολόκληρες οικογένειες, ο

αριθμός υπόθεσης είναι ίδιος και κοινός για όλα τα μέλη της οικογένειας, υποδηλώνοντας πως οι υποθέσεις τους συνδέονται μεταξύ τους και πως η όποια απόφαση ληφθεί από μεριάς της Υπηρεσίας Ασύλου θα αφορά όλα τα συμβαλλόμενα μέλη του ίδιου case.

Αυτό αυτομάτως σημαίνει πως η ερευνητική μελέτη σε 100 υποθέσεις/cases αποτελείται από πολύ παραπάνω πραγματικό αριθμό προσφύγων. Δεδομένου ότι μέσα σε αυτά τα 100 υπο διερεύνηση cases υπάρχουν αρκετές οικογένειες, δηλαδή συνδεδεμένες υποθέσεις πολλών προσφύγων μαζί, προκύπτει ότι το σύνολο των υπο εξέταση προσφύγων αριθμούν 295 άτομα. Συνεπώς, θεωρήθηκε ερευνητικά και δεοντολογικά σωστότερο η επιλογή του υπο εξέταση δείγματος να γίνει με βάση τα cases και όχι εξατομικεύοντας τον κάθε πρόσφυγα ξεχωριστά, αφού από την μία αποτελεί έναν τρόπο επίσημης καταχώρησής τους στα μητρώα αιτούντων διεθνούς προστασίας και από την άλλη κατά αυτόν τον τρόπο πραγματοποιείται και η μεταφορά τους στις χώρες της Ευρώπης, ενώ πέρα από αυτό, το είδος του case αποτελεί και μια σημαντική μεταβλητή για την μελέτη.

2.3.3 Η τεχνική για την ανάλυση των δεδομένων

Η δειγματοληπτική έρευνα και πιο συγκεκριμένα αυτή που βασίζεται στην πιθανοτική δειγματοληψία, αποτελεί αδιαμφισβήτητα πολύ χρήσιμο εργαλείο ικανό να συγκεντρώσει και να καταμετρήσει όλα εκείνα τα δεδομένα που χρειάζεται ο ερευνητής με έγκυρο τρόπο και είναι σε θέση να παρέχει την απαραίτητη περιγραφική εικόνα του υπο διερεύνηση δείγματος. Σύμφωνα με τη θεωρία και με βάση την προαναφερθείσα μέθοδο, αφού γίνει η συλλογή των σχετικών πληροφοριών από το επιλεγμένο ερευνητικό δείγμα, ομαδοποιούνται και ενσωματώνονται σε ένα σύστημα μεταβλητών, των οποίων ο αριθμός εξαρτάται από τα κοινά παρατηρούμενα χαρακτηριστικά των περιπτώσεων. Η διαδικασία αυτή βοηθά στην ευκολότερη επεξεργασία τους η οποία θα οδηγήσει στην «...ανεύρεση ομοιόμορφων και γενικών τάσεων» γεγονός όπου αναδεικνύει πως κάθε άτομο και ομοίως κάθε ερευνητική μονάδα, «...αντιμετωπίζεται...ως φορέας επιμέρους χαρακτηριστικών...» τα οποία συλλέγονται επιλεκτικά ανάλογα με την στατιστική επεξεργασία που έχει επιλέξει να ακολουθήσει ο ερευνητής και με γνώμονα το σκοπό της μελέτης του (Κυριαζή, 2011: 144).

Επομένως, με βάση τα προαναφερόμενα, η παρούσα δειγματοληπτική έρευνα

προβαίνει στην καταγραφή και την διαπίστωση των γενικών τάσεων σε μια μεγάλη βάση δεδομένων, εξετάζοντας τα επιμέρους χαρακτηριστικά των συμπεριλαμβανομένων στην έρευνα περιπτώσεων. Με την οριστικοποίηση του υπο διερεύνηση αριθμού των περιπτώσεων, με την διαδικασία όπου αναφέρθηκε στο προηγούμενο υποκεφάλαιο, τα στοιχεία έλαβαν την κατάλληλη μορφή για να εισαχθούν στο λογισμικό πακέτο για στατιστική ανάλυση στις κοινωνικές επιστήμες, SPSS. Με τη χρήση του πακέτου στατιστικής για τις κοινωνικές επιστήμες, προέκυψαν και οι ανάλογες μεταβλητές βάση των οποίων εξετάστηκε το δείγμα των περιπτώσεων. Τέλος, για την σε βάθος ανάλυση των αποτελεσμάτων, οι μεταβλητές συνδυάστηκαν και συνεξετάστηκαν, αφού πρώτα αναζητήθηκε η ύπαρξη των δυνατών συσχετίσεων που μπορούν να αναδειχθούν μεταξύ τους.

2.4 Οι δυσκολίες κατά την διεξαγωγή της έρευνας

Κατά την διάρκεια, τόσο του σχεδιασμού, όσο και της διεξαγωγής της παρούσας έρευνας, οι δυσκολίες που προέκυψαν ήταν αρκετές σε σημείο όπου προκάλεσαν τον επαναπροσδιορισμό και τον επανασχεδιασμό της μεθοδολογίας της. Μολονότι ήταν γνωστό εξαρχής πως θα επρόκειτο για μία έρευνα αρχείου βασισμένη σε υλικό βάσεων δεδομένων, στην πραγματικότητα η αναζήτηση του υπο διερεύνηση υλικού δεν ήταν εύκολη. Αρχικά, δεν θα γινόταν να υπάρξει η πρόσβαση στη βάση δεδομένων χωρίς την σχετική έγκριση από το Διοικητικό Συμβούλιο της ΜΚΟ PRAKSIS, διαδικασία η οποία ήταν σχετικά γρήγορη.

Ωστόσο, η δυσκολία της παρούσας δειγματοληψίας έγκειται στο γεγονός ότι οι βάσεις δεδομένων που τέθηκαν σε επεξεργασία, περιείχαν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους πληροφορίες οι οποίες δεν είχαν καμία σχέση με το υπο διερεύνηση θέμα, όπως πληροφορίες σχετικά με το ποια η ακριβής διεύθυνση που κατοικούν στην Αθήνα, σε ποια περιοχή βρίσκεται όπως και τον δήμο, τα ονοματεπώνυμά τους, πόσα άτομα δύναται να φιλοξενήσει το διαμέρισμά τους, ποιος κοινωνικός λειτουργός και ποιος διοικητικός υπάλληλος είναι οι υπεύθυνοι την κάθε περίπτωσης, ποια η κωδικοποίηση των προσφύγων με βάση τον αύξοντα αριθμό που τηρεί η ΜΚΟ PRAKSIS, καθώς και πληροφορίες τεχνικού περιοχομένου όπου σχετίζονται με το προστατευόμενο διαμέρισμά τους. Αυτό σήμαινε ότι έπρεπε σε πρώτο επίπεδο να γίνει μια επεξεργασία των διαθέσιμων δεδομένων η οποία διήρκησε αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα. Επίσης το γεγονός ότι οι βάσεις δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν, είχαν

δημιουργηθεί σε μια περίοδο όπου υπήρχαν πολύ μεγάλα ποσοστά προσφυγικών μεταφορών σε συνδυασμό με το ότι οι εργαζόμενοι κοινωνικοί επιστήμονες της ΜΚΟ εργάζονταν σε πυρετώδεις ρυθμούς, μεγάλος όγκος πληροφοριών δεν είχε αποτυπωθεί. Η διαπίστωση αυτή όπως και ότι από την βάση δεδομένων δεν υπήρχε η χρήσιμη πληροφορία σχετικά με το επίπεδο μόρφωσης των προσφύγων, οδήγησε αυτομάτως στην ανάγκη να μελετηθούν τα έντυπα φυσικά αρχεία των περιπτώσεων με σκοπό να συμπληρωθούν οι εκλειπούσες πληροφορίες. Η διαδικασία αυτή αποτέλεσε την μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετώπισε η έρευνα και μολονότι χρειάστηκε αρκετή προσπάθεια και δαπανήθηκε αρκετός χρόνος στο τμήμα του Αρχείου της ΜΚΟ PRAKSIS, ολοκληρώθηκε με επιτυχία.

2.5 Περιορισμοί της ερευνητικής μελέτης

Μολονότι, έγινε σαφές από την αποτύπωση του σκοπού της μελέτης στο σχετικό υποκεφάλαιο, καθίσταται χρήσιμο σε μια ερευνητική εργασία με τόσο ευρεία θεματολογία να αναφερθούν οι σχετικοί περιορισμοί που τέθηκαν στην ερευνητική αναζήτηση. Οι περιορισμοί αυτοί, αφορούν ζητήματα ή πτυχές του υπο διερεύνηση θέματος για τα οποία η μελέτη δεν ασχολήθηκε και ούτε ερεύνησε. Η ερευνητική ανάλυση περιορίστηκε κατά αυτό τον τρόπο σε τέτοιο επίπεδο ώστε, να είναι αρκετά συγκεκριμένη και μάλιστα σε ένα θέμα όπου θα είναι εφικτό να το αναλύσει ουσιαστικά και σε βάθος.

Πιο συγκεκριμένα, πέρα από την εξέταση των υποθέσεων που μεταφέρθηκαν στα κράτη τη Ευρώπης για το συγκεκριμένο διάστημα όπως έχει οριστεί σε παραπάνω υποκεφάλαιο, δεν έγινε καμία αναζήτηση σχετικά με εκείνους τους πρόσφυγες οι οποίοι διέφυγαν παρανόμως και εγκαταστάθηκαν σε κάποια άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Επίσης, η μελέτη δεν εξετάζει το προφίλ εκείνων των περιπτώσεων που αναγνωρίζονται στην Ελλάδα και συγχρόνως ούτε μπαίνει στην διαδικασία σύγκρισής τους με εκείνους οι οποίοι μεταφέρθηκαν. Ακόμα, πολύ σημαντικός περιορισμός αποτελεί το γεγονός ότι δεν εξετάζεται το προφίλ εκείνων των προσφύγων οι οποίοι απορρίπτονται, είτε σε πρώτο, είτε σε δεύτερο βαθμό της διαδικασίας μετεγκατάστασης από τις χώρες της Ευρώπης. Εν κατακλείδι, η μελέτη δεν ασχολείται με εκείνες τις περιπτώσεις προσφύγων οι οποίες μεταφέρθηκαν σε χώρες της Ευρώπης υπο διάφορες προσφυγικές ρήτρες ή διμερείς συμφωνίες μεταξύ των κρατών της Ευρώπης, πλην του Προγράμματος Μετεγκατάστασης και του Κανονισμού Δουβλίνου III.

Κεφάλαιο Τρίτο

Η στατιστική ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων

Στο κεφάλαιο αυτό η ερευνητική μελέτη, έχοντας συλλέξει όλα τα απαραίτητα στοιχεία από τις βάσεις δεδομένων τις οποίες συμβουλευτήκε, ξεκινά την διαδικασία απεικόνισης των στατιστικών δεδομένων. Από την διαδικασία συλλογής των στατιστικών δεδομένων, προέκυψαν και οι απαραίτητες μεταβλητές του υπο διερεύνηση δείγματος. Οι μεταβλητές αυτές, δημιουργήθηκαν με βάση τις απαιτήσεις της συγκεκριμένης ερευνητικής μελέτης σε συνδυασμό βέβαια με τα στοιχεία όπου μπορούσαν να είναι διαθέσιμα, με σκοπό να εξετάσουν και να αξιολογήσουν τις ερευνητικές υποθέσεις και τα ερωτήματα όπου τέθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Συνεπώς, τα αποτελέσματα των μεταβλητών αυτών όπου προέκυψαν, έχουν καταμετρηθεί ποσοτικά σε μορφή στατιστικών διαγραμμάτων, πινάκων και γραφημάτων με τη βοήθεια του στατιστικού εργαλείου SPSS.

Ωστόσο όπως έγινε σαφές και στο προηγούμενο κεφάλαιο, το ερευνητικό δείγμα των 100 cases, δηλαδή ξεχωριστών υποθέσεων ανάλογα με την κωδικοποίηση που λαμβάνουν από την Υπηρεσία Ασύλου, σε απόλυτους αριθμούς προσφύγων αντιστοιχεί σε 295 άτομα. Μολονότι η στατιστική ανάλυση επικεντρώνεται στον αριθμό των 100 τυχαία επιλεγμένων cases, είναι αναγκαία η παρουσίαση των αντίστοιχων ποσοστών των προσφύγων σε απόλυτους αριθμούς. Όμως, όπως θα γίνει φανερό και στα επόμενα υποκεφάλαια, λόγω της φύσης και του τρόπου καταμέτρησης κάποιων μεταβλητών συνάμα θέλωντας να παρουσιαστούν με εγκυρότερο τρόπο, απεικονίζονται με βάση τον απόλυτο αριθμό των προσφύγων και όχι με βάση τον αριθμό του δείγματος των cases, ενώ άλλες και με τους δύο τρόπους.

3.1 Η παρουσίαση των ερευνητικών ποσοτικών δεδομένων

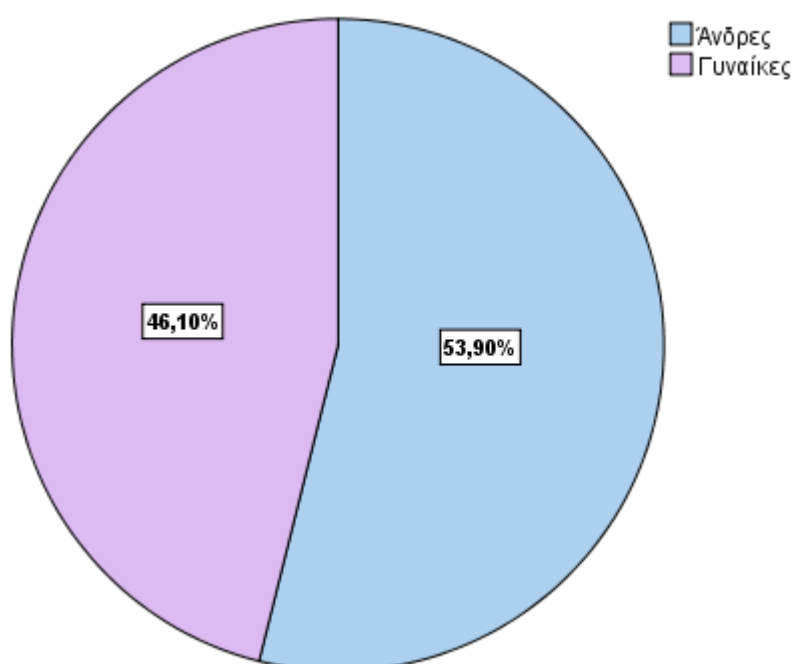
Πιο συγκεκριμένα, οι μεταβλητές που επιλέχθηκαν με σκοπό τις ανάγκες της συγκεκριμένης μελέτης αλλά και με γνώμονα την διαθεσιμότητα τους στις βάσεις δεδομένων, αριθμούν τις εννέα. Η ηλικία, το φύλο, η εθνικότητα καθώς και η πρωτεύουσα γλώσσα ή διάλεκτος που χρησιμοποιεί το δείγμα των μετεγκατεστημένων προσφύγων, αποτελούν βασικά στοιχεία τα οποία δίνουν μια πρώτη εικόνα του υπο διερεύνηση πληθυσμού. Ακολουθεί το είδος της οικογένειας το οποίο ποικίλει ανάμεσα σε τέσσερις ξεχωριστές κατηγορίες όπως έχουν οριστεί από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Συνεχίζοντας, το επίπεδο μόρφωσης του κάθε πρόσφυγα

αποτελέσει μια από τις μεταβλητές προσέφερε πλούσιο στατιστικό υλικό προς ανάλυση και συσχέτιση με τις υπόλοιπες μεταβλητές. Συμαντική μεταβλητή αποτέλεσε η καταγραφή της ευαλωτότητας του κάθε διερευνόμενου case με βάση την κωδικοποίηση που απωτυπώθηκε στο πρώτο κεφάλαιο της μελέτης. Συνοψίζοντας, βασικές μεταβλητές αποτελούν εκείνες που αφορούν τον τρόπο μετεγκατάστασης, δηλαδή τα ξεχωριστά ποσοστά των προσφύγων που μεταφέρθηκαν με το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης και με τον Κανονισμό του Δουβλίνου III καθώς και εκείνη η οποία απεικονίζει τα παραπάνω ποσοστά μεταφοράς ανάλογα με το ποιά ήταν η χώρα αποδοχής των προσφύγων του δείγματος.

3.1.1 Το φύλο του δείγματος

Μια από τις σημαντικότερες μεταβλητές η οποία βοηθά τόσο τον ερευνητή όσο και τον αναγνώστη να γνωρίσει το υπο διερεύνηση δείγμα είναι εκείνη που αφορά το φύλο του διερευνούμενου πληθυσμού. Συγκεκριμένα, η απεικόνιση της μεταβλητής που αφορά το φύλο του δείγματος έγινε με βάση τον απόλυτο αριθμό προσφύγων και όχι με βάση τον αριθμό των cases. Η επιλογή αυτή έγινε για ευνόητους λόγους αφού σε περιπτώσεις cases ολόκληρων οικογενειών η απεικόνιση της μεταβλητής του φύλου δεν θα μπορούσε να καταμετρηθεί πλήρως και με σωστό τρόπο.

Γράφημα 2. Τα ποσοστά ανδρών και γυναικών του ερευνητικού δείγματος

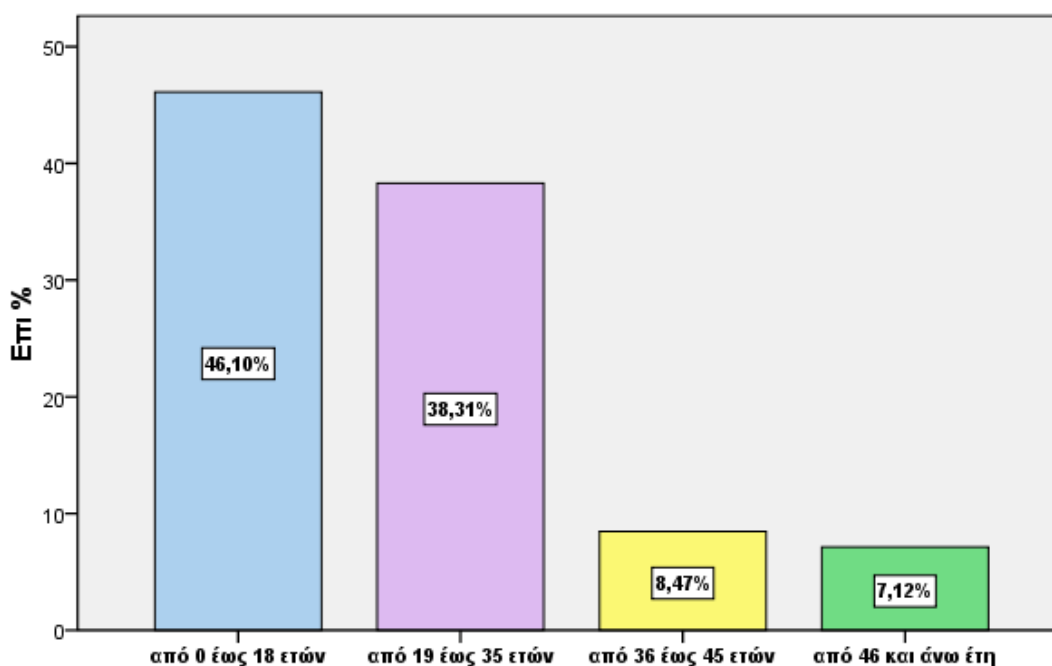

Πιο συγκεκριμένα και όπως παρατηρείται στο παραπάνω διάγραμμα, το ποσοστό του ανδρικού πληθυσμού που συμπεριλήφθηκε στο δείγμα ανέρχεται στο 53,90% δηλαδή 159 πρόσφυγες από το σύνολο των 295 προσφύγων της έρευνας. Στον αντίποδα ο γυναικείος πληθυσμός συγκεντρώνει ποσοστό ελαφρώς μικρότερο στο 46,10%, όπου με απόλυτους αριθμούς αντιστοιχεί σε 136 πρόσφυγες. Επίσης, η περιορισμένη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στα ποσοστά των ανδρών και των γυναικών υποδηλώνει την ισομερή κατανομή του πληθυσμού της έρευνας. Ακόμα, η διαπίστωση αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα πως η αντιπροσωπευτικότητα των ευρημάτων βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα και για τα δύο φύλα.

3.1.2 Η ηλικία των ερευνώμενων μονάδων

Την ίδια λογική ακολούθησε και η μεταβλητή της ηλικίας των προσφύγων, δηλαδή παρουσιάζοντας τα δεδομένα βασιζόμενη στον απόλυτο αριθμό του προσφυγικού δείγματος. Πιο συγκεκριμένα για την καλύτερη συλλογή των διαθέσιμων στοιχείων και αφού συγκεντρώθηκαν οι ηλικίες όλων των ερευνώμενων μονάδων του δείγματος, χωρίστηκαν σε τέσσερις ηλικιακές ομάδες. Να σημειωθεί ότι ο χώρισμός στις συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες όπως αποτυπώνονται στο παρακάτω διάγραμμα, έγινε με βάση την συνχότητα των απαντώμενων ηλικιών του διαθέσιμου δείγματος.

Γράφημα 3. Οι ηλικιακές κατηγορίες των ερευνώμενων προσφύγων

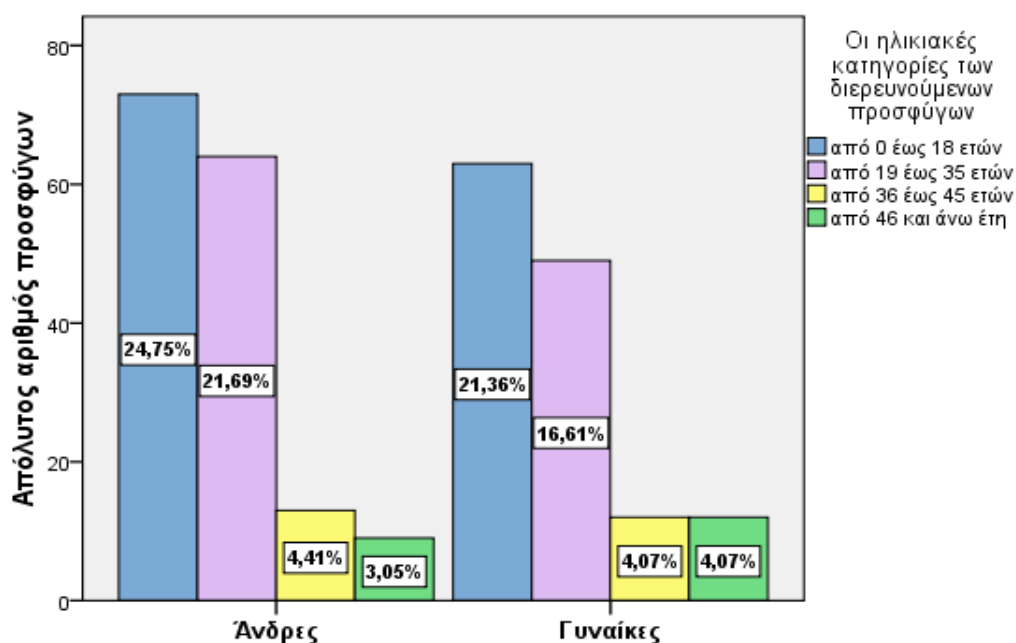

Από το παραπάνω γράφημα φαίνεται ότι η πλειοψηφία του προσφυγικού πληθυσμού του δείγματος ανήκει την πρώτη ηλικιακή κατηγορία δηλαδή των νεογέννητων και όσων φτάνουν μέχρι την ηλικία των 18 ετών σε ποσοστό 46,10%. Σε απόλυτο αριθμό προσφύγων το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε 136 πρόσφυγες. Ακολουθεί η κατηγορία των ενηλίκων προσφύγων από 19 έως 35 έτη με ποσοστό 38,31%, δηλαδή 113 προσφύγων. Οι μεσήλικες από τα 36 έως και τα 45 έτη συγκεντρώνουν περιορισμένο ποσοστό 8,47% το οποίο αριθμεί τους 25 πρόσφυγες και στο τέλος ακολουθούν όσοι υπερβαίνουν τα 46 έτη με ποσοστό 7,12% αριθμώντας μόλις 21 άτομα.

Διαπιστώνεται λοιπόν, πως από το δείγμα της έρευνας το μεγαλύτερο ποσοστό των 84,41% των προσφύγων ανήκουν στο ηλικιακό φάσμα από 0 έως 35 έτη. Αυτό σημαίνει πως το πλήθος του δείγματος αποτελείται από άτομα νεαρής ηλικίας, πόσο μάλλον αν κανείς αθροίσει τις δύο τελευταίες κατηγορίες οι οποίες συγκεντρώνουν μόλις το 15,59%. Επίσης όπως προκύπτει από τους υπολογισμούς όλων των ηλικιών των ερευνούμενων μονάδων, ο μέσος όρος την ηλικίας τους είναι τα 20,5 έτη αποδεικνύοντας για ακόμη μια φορά ότι οι νέοι πρόσφυγες υπερτερούν αριθμητικά.

Στο σημείο αυτό, και έχοντας ήδη διαθέσιμα τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με το φύλο και την ηλικία των προσφύγων, η ερευνητική μελέτη προχωρά στον συνδυασμό των δύο αυτών μεταβλητών. Το παρακάτω γράφημα απεικονίζει με παράλληλο τρόπο τις μεταβλητές φύλο και ηλικία με σκοπό να βγούν περεταίρω συμπεράσματα. Οπώς φαίνεται, τα αποτελέσματα δεν είναι πολύ διαφορετικά.

Γράφημα 4. Συνδυαστική απεικόνιση ηλικιακών κατηγοριών ανά φύλο ερευνώμενων προσφύγων

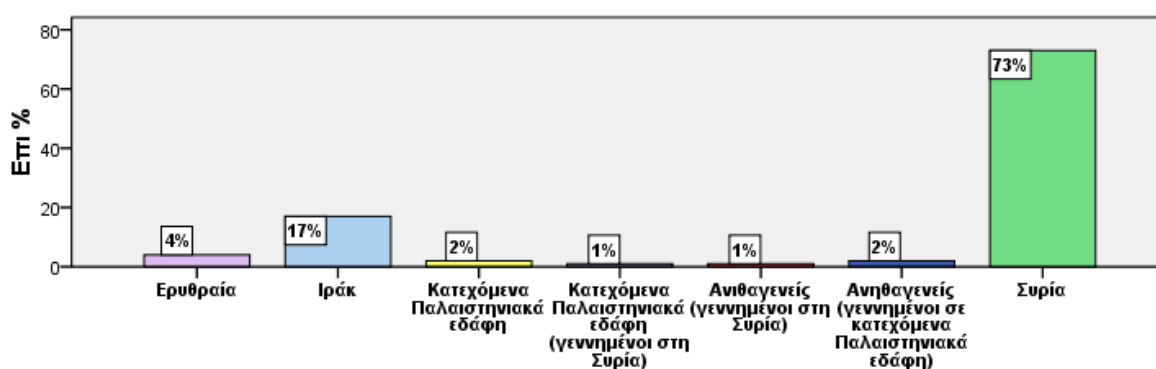

Συγκεκριμένα οι δύο πρώτες ηλικιακές κατηγορίες συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά τόσο για άνδρες όσο και για γυναίκες. Χαρακτηριστικά το 46,44% των ανδρών ανήκουν στο ηλικιακό φάσμα από 0 έως 35 έτη και αριθμούν τους 137 πρόσφυγες, ενώ η αντιστοιχία στο γυναικείο πληθυσμό ανέρχεται στο 37,97% δηλαδή 112 άτομα. Στον αντίποδα βρίσκονται τα ποσοστά των δύο ηλικιακών κατηγοριών από τα 36 έως τα 46 έτη και άνω, όπου για τον αντρικό πληθυσμό συγκεντρώνουν 7,46%, αριθμώντας 22 πρόσφυγες και για τις γυναίκες 8,14% με αριθμό 24 ατόμων.

3.1.3 Οι χώρες προέλευσης του προσφυγικού πληθυσμού του δείγματος

Στη μεταβλητή που ακολουθεί εξετάζεται η χώρα προέλευσης των υπο διερεύνηση προσφύγων. Η μεταβλητή αυτή απεικονίζει τα ποσοστά ανάλογα με την χώρα καταγωγής των προσφύγων όπως έχει καταγραφεί στις βάσεις δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν. Ωστόσο, να σημειωθεί πως η καταγραφή έγινε σύμφωνα με τον αριθμό των cases, δεδομένου ότι όλα τα μέλη μιας υπόθεσης προέρχονται από την ίδια χώρα. Βέβαια για μεγαλύτερη σαφήνεια ακολουθεί και πίνακας στον οποίο αποτυπώνονται και οι απόλυτοι αριθμοί των προσφύγων αφού όπως έχει γίνει σαφές σε προηγούμενο κεφάλαιο δεν αντιστοιχεί ο αριθμός των cases με εκείνο του αριθμού των προσφύγων.

Γράφημα 5. Η εθνικότητα των ερευνώμενων προσφύγων ανα υπόθεση/case

Πιο συγκεκριμένα και με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία παρατηρείται ότι η συντριπτική πλειοψηφία του 73% των cases προέρχεται από την Συρία. Ακολουθούν με περιορισμένο ποσοστό 4% των cases οι Ερυθραίοι και με το ίδιο περιορισμένο ποσοστό των 2% των cases να προέρχονται από τα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη.

Ακολουθώς, με μικρά ποσοστά του συνόλου των cases ακολουθούν οι Ανηθαγενείς²² γεννημένοι στα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη με 2% και με σχεδόν ανύπαρκτο ποσοστό του 1% τα cases όσων προέρχονται από τα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη όντας γεννημένοι στη Συρία και οι Ανηθαγενείς γεννημένοι στη Συρία.

Σε μια πιο απλη καταγραφή των χωρών προέλευσης, από εκείνη που είναι διαθέσιμη στις βάσεις δεδομένων όπου χρησιμοποιήθηκαν, είναι εφικτό να ομαδοποιηθούν όλοι όσοι προέρχονται από τα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη σε μια κατηγορία δηλαδή είτε γεννήθηκαν στη Συρία είτε όχι. Η ίδια ομαδοποίηση είναι εφικτό να εφαρμοστεί και στις κατηγορίες των Ανηθαγενών συνενώνοντάς τες σε μία ενιαία. Με την ομαδοποίηση αυτή και οι δύο κατηγορίες συγκεντρώνουν ένα περισσότερο διαχειρίσιμο και υπολογίσιμο ποσοστό που ανέρχεται στο 3% των cases ξεχωριστά για κάθε μια. Με τη μορφή αυτή οι δύο κατηγορίες μπορούν να αξιοποιηθούν σε μεγαλύτερο βαθμό στην συνέχεια της ανάλυσης.

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει πιο αναλυτικά την αντίστοιχη εικόνα της μεταβλητής με γνώμονα τον απόλυτο αριθμό των 295 προσφύγων που συμπεριλήφθηκαν στην ερευνητική μελέτη. Ωστόσο, είναι φανερό ότι τα ποσοστά που συγκεντρώνονται έχουν την ίδια συχνότητα με την πολυπληθέστερη προσφυγική ομάδα να προέρχεται από τη Συρία αριθμώντας τους 228 από σύνολο των 295. Ακολουθούν οι Ιρακινοί με 52 άτομα και συνεχίζουν οι υπόλοιπες χώρες με πολύ περιορισμένο αριθμό προσφύγων. Συνοψίζοντας και διατηρώντας την παραπάνω ομαδοποίηση των πέντε πολύ αναλυτικών κατηγοριών χωρών προέλευσης προκύπτει, ότι το 2,1% των προσφύγων δηλαδή 6 πρόσφυγες προέρχονται από τα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη, ενώ από το αντίστοιχο άθροισμα των Ανηθαγενών προκύπτει ποσοστό 1,7% και 5 πρόσφυγες αντίστοιχα.

22 Ως Ανηθαγενής αποκαλείται ο «Απατρις δηλαδή εκείνο το άτομο που δεν έχει την εθνικότητα κανενός Κράτους (Άρθρ. 1, Σύμβαση Η.Ε. για το Καθεστώς των Απάτριδων, 1954). Ο άπατρις στερείται των δικαιωμάτων που αποδίδονται στους ιθαγενείς ενός Κράτους: η διπλωματική προστασία ενός Κράτους, το άτομο αυτό στερείται του έμφυτου δικαιώματος της διαμονής στο Κράτος παραμονής και δεν έχει το δικαίωμα επιστροφής σε αυτό» (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, 2009:74).

Πίνακας 5. Η εθνικότητα των ερευνώμενων προσφύγων ανα περίπτωση πρόσφυγα

Χώρες - Περιοχές	Απόλυτος αριθμός προσφύγων	Ποσοστό προσφύγων επι %
Ερυθραία	4	1,4
Ιράκ	52	17,6
Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη	4	1,4
Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη (γεννημένοι στη Συρία)	2	0,7
Ανηθαγενείς (γεννημένοι στη Συρία)	3	1,0
Ανηθαγενείς (γεννημένοι σε κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη)	2	0,7
Συρία	228	77,3
Σύνολο	295	100

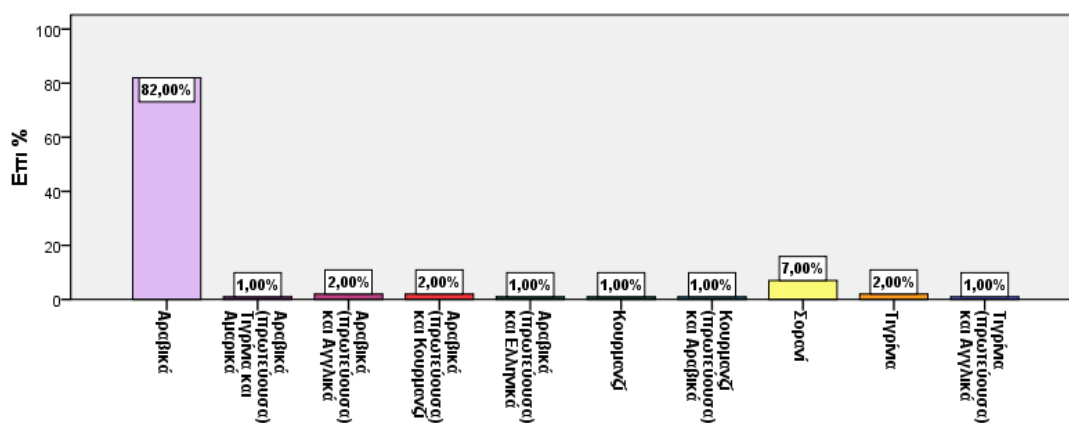
3.1.4 Οι ομιλούμενες γλώσσες του προσφυγικού πληθυσμού

Ίσως η μεγαλύτερη πρόκληση με την οποία έρχεται αντιμέτωπος εκείνος ο οποίος αποφασίζει να ασχοληθεί με αυτή τη μερίδα πληθυσμού, να αποτελεί ο τρόπος επικοινωνίας. Ο προσφυγικός πληθυσμός τον οποίο υποδέχτηκε η Ελλάδα προέρχεται από πολλές διαφορετικές χώρες και περιοχές της Μέσης και Άπω Ανατολής, γεγονός το οποίο διαπιστώθηκε από την πολυπλοκότητα των ευρημάτων της προηγούμενης μεταβλητής. Παρόμοια δυσκολία στην συλλογή και την καταγραφή αντιμετωπίστηκε και στα διαθέσιμα στοιχεία της μεταβλητής που αφορά την ομιλούμενη γλώσσα των προσφύγων του δείγματος. Η δυσκολία στην απεικόνιση της μεταβλητής αυτής έγκειται επίσης στο γεγονός ότι μεγάλο ποσοστό προσφύγων είναι δίγλωσσοι ή και τρίγλωσσοι, είτε γιατί σπούδασαν παραπάνω γλώσσες από τις μητρικές τους, είτε γιατί το εκπαιδευτικό σύστημα και η κοινωνία στην οποία ζούσαν τους επέβαλε να γνωρίζουν παραπάνω από μία.

Ωστόσο όπως και να έχει, οι πληροφορίες αυτές είναι πολύ σημαντικές στη

σκιαγράφιση του προφίλ του ερευνώμενου προσφυγικού πληθυσμού και η συλλογή τους αποτελεί αναγκαιότητα. Η καταγραφή των ομιλούμενων γλωσσών έγινε με βάση ποια γλώσσα είναι η πρωτεύουσα ή αλλιώς η μητρική και στην συνέχεια σχηματίστηκαν όλες οι υπόλοιπες κατηγορίες ανάλογα με τις δευτερεύουσες γλώσσες. Με βάση όλα τα ανωτέρω, οι πληροφορίες έχουν λάβει την εξής μορφή στο γράφημα που ακολουθεί.

Γράφημα 6. Πρωτεύουσες και λοιπές ομιλούμενες γλώσσες προσφύγων ανα υπόθεση/case

Όπως φαίνεται στο παραπάνω γράφημα, το μεγαλύτερο ποσοστό των cases, δηλαδή αυτό του 82,00%, χρησιμοποιούν ως πρωτεύουσα γλώσσα τα αραβικά. Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε 249 πρόσφυγες από το σύνολο των 295. Έπονται με σαφώς πιο περιορισμένο ποσοστό της τάξης του 7,00% και αντιστοιχία 25 προσφύγων τα cases με μητρική γλώσσα τα σορανί και ακολουθούν με 2,00% όσοι με μητρική γλώσσα τα αραβικά γνωρίζουν και κουρμαντζί και με 2,00% οι ομιλούντες αραβικά και αγγλικά. Με το ίδιο 2,00% των συνολικών cases βρίσκονται και όσοι γνωρίζουν τιγρίνια, ενώ με μηδαμινά σχεδόν ποσοστά ακολουθούν τα κουρμαντζί και οι συνδυασμοί τους, οι τρίγλωσοι που μιλούν αραβικά, τιγρίνια και αμαρικά καθώς και όσοι έχουν ως μητρική τα τιγρίνια αλλά γνωρίζουν και αγγλικά. Τα δεδομένα αποτυπώνονται σαφέστερα στην μέτρηση με βάση τον απόλυτο αριθμό των προσφύγων που αντιστοιχεί στο δείγμα των 100 cases στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 6. Πρωτεύουσες και λοιπές ομιλούμενες γλώσσες ανα περίπτωση πρόσφυγα

Πρωτεύουσες και δευτερεύουσες ομιλούμενες γλώσσες	Απόλυτος αριθμός προσφύγων	Ποσοστό προσφύγων επι %
Αραβικά	249	84,41
Αραβικά(πρωτεύουσα), Τιγρίνια και Αμαρικά	1	0,34

Αραβικά(πρωτεύουσα) και Αγγλικά	2	0,68
Αραβικά(πρωτεύουσα) και Κουρμανζί	6	2,03
Αραβικά(πρωτεύουσα) και Ελληνικά	1	0,34
Κουρμανζί	6	2,03
Κουρμανζί(πρωτεύουσα) και Αραβικά	2	0,68
Σορανί	25	8,47
Τιγρίνια	2	0,68
Τιγρίνια(πρωτεύουσα) και Αγγλικά	1	0,34
Σύνολο	295	100,0

Ωστόσο με σκοπό να απλουστευτεί η κατηγοριοποίηση των ομιλούμενων γλωσσών και των πολλών συνδυασμών αυτών οι οποίοι συγκεντρώνουν πολύ μικρό και ίσως στατιστικά ασήμαντο ποσοστό, διενεργήθηκε μια ομαδοποίηση. Αυτή, η ομαδοποίηση έγινε με βάση την μητρική γλώσσα δηλαδή αυτή όπου οι πρόσφυγες γνωρίζουν να χρησιμοποιούν καλύτερα από όλες τις υπόλοιπες. Τα αποτελέσματα αυτής της μέτρησης, με βάση τον απόλυτο αριθμό των προσφύγων, αποτυπώνονται στο παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 7. Πρωτεύουσες γλώσσες προσφύγων ανα περίπτωση (με ομαδοποίηση στις τέσσερις βασικές γλώσσες)

Πρωτεύουσες και δευτερεύουσες ομιλούμενες γλώσσες	Απόλυτος αριθμός προσφύγων	Ποσοστό προσφύγων επι %
Αραβικά	259	88,1
Κουρμανζή	8	2,4
Σορανί	25	8,5
Τιγρίνια	3	1,0
Σύνολο	295	100,0

Από τα ποσοστά που συγκεντρώθηκαν από την παραπάνω ομαδοποίηση των μητρικών ομιλούμενων γλωσσών προκύπτει ότι το 88,01% των προσφύγων που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα έχουν για μητρική τους γλώσσα τα αραβικά. Ακολουθούν οι σορανόφωνοι με 8,5% και οι κουρμανζόφωνοι όπου μετά την ομαδοποίηση συγκέντρωσαν ποσοστό 2,4%. Στο τέλος μένουν οι πρόσφυγες που μιλούν τιγρίνια στο 1,0%. Επομένως αυτό αυτό που διαπιστώνεται στον παρακάτω συνδυαστικό πίνακα, είναι πως ο μεγαλύτερος αριθμός των προσφύγων, δηλαδή οι 259 από το σύνολο των 295 γνωρίζουν να μιλούν αραβικά είτε διότι αποτελεί την μητρική τους γλώσσα είτε διότι αποτελεί την δευτερεύουσα γλώσσα την οποία έμαθαν.

Ο παρακάτω πίνακας συνδύασε την απλουστευμένη και ομαδοποιημένη

πληροφορία των εθνικοτήτων των προσφύγων, όπου δημιουργήθηκε στο προηγούμενο υποκεφάλαιο με το σύνολο των διαφορετικών συνδυασμών πρωτεύουσών και δευτερευουσών γλωσσών των προσφύγων. Παρόλο που δεν είναι απολύτως ασφαλές να εξαχθούν συμπεράσματα, δεδομένης της ασύγκριτης πλειοψηφία των περιπτώσεων προερχόμενων από την Συρία, εύκολα διαπιστώνεται ποια είναι η κοινώς ομιλούμενη γλώσσα κάθε χώρας προέλευσης των προσφύγων. Η δεύτερη σε συχνότητα γλώσσα μετά τα αραβικά είναι τα σορανί τα οποία ομιλούνται κατά αποκλειστικότητα από τους ιρακινούς. Επίσης, παρότι τα αγγλικά θεωρούνται η διεθνής γλώσσα και ευρέως διαδεδομένη, παρατηρούνται ελάχιστες περιπτώσεις που γνωρίζουν να την μιλούν ανάμεσα στους ερυθραίους και τους σύριους, όπου στους δεύτερους καταγράφηκε και ένας πρόσφυγας ο οποίο γνωρίζει και την ελληνική γλώσσα.

Πίνακας 8. Παράλληλη απεικόνιση μεταβλητής ομιλούμενων γλωσσών και εθνικότητας ανα πρόσφυγα (με ομαδοποίηση σε πέντε βασικές χώρες προέλευσης)

Πρωτεύουσες και λοιπές ομιλούμενες γλώσσες	Εθνικότητα προσφύγων ανα περίπτωση (με ομαδοποιημένες χώρες προέλευσης)					Σύνολα προσφύγων
	Ερυθραία	Ιράκ	Κατεχόμενα Παλαιστνια κά εδάφη	Ανηθαγενείς	Συρία	
Αραβικά	0	21	6	5	217	249
Αραβικά(πρωτεύουσα), Τιγρίνια και Αμαρικά	1	0	0	0	0	1
Αραβικά(πρωτεύουσα) και Αγγλικά	0	0	0	0	2	2
Αραβικά(πρωτεύουσα) και Κουρμανζί	0	0	0	0	6	6
Αραβικά(πρωτεύουσα) και Ελληνικά	0	0	0	0	1	1
Κουρμανζί	0	6	0	0	0	6
Κουρμανζί(πρωτεύουσα) και Αραβικά	0	0	0	0	2	2
Σορανί	0	25	0	0	0	25
Τιγρίνια	2	0	0	0	0	2
Τιγρίνια(πρωτεύουσα) και Αγγλικά	1	0	0	0	0	1
Σύνολα προσφύγων ανά χώρα προέλευσης	4	52	6	5	228	295

3.1.5 Ο τύπος οργάνωσης της οικογενειακής ζωής των προσφύγων την έρευνας

Μια από τις σημαντικότερες μεταβλητές την οποία ερεύνησε η παρούσα μελέτη, είναι εκείνη η οποία αφορά τον τρόπο οργάνωσης της οικογενειακής ζωής του κάθε case

ξεχωριστά. Η μεταβλητή αυτή θα αποτυπώσει την συχνότητα των διαφορετικών τρόπων οργάνωσης της οικογενειακής ζωής που απαντώνται στο προσφυγικό πληθυσμό της έρευνας. Να σημειωθεί, πως η κωδικοποίηση που έχει δοθεί σε κάθε έναν τύπο οικογένειας διατηρεί την ίδια κωδικοποίηση των βάσεων δεδομένων από όπου προήλθαν τα στοιχεία, οι οποίες ακολουθούν με τη σειρά τους τις οδηγίες της Έπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Επίσης, όπως έχει επισυμανθεί στο πρώτο κεφάλαιο της μελέτης, αυτό που χαρακτηρίζει τα άτομα της ίδιας οικογένειας δηλαδή του ίδιου case είναι ότι διαθέτουν κοινό αριθμό αιτούντος διεθνούς προστασίας ο οποίος δίνεται από τις ελληνικές αρχές και πιο συγκεκριμένα την Υπηρεσία Ασύλου. Αυτό σημαίνει πως το κάθε ξεχωριστό case που συμπεριλήφθηκε στην έρευνα επομένως και η κάθε ξεχωριστή οικογένεια, αντιστοιχεί σε ένα ξεχωριστό αριθμό υπόθεσης ή αλλιώς case number της Υπηρεσίας Ασύλου.

Όπως γίνεται σαφές, η καταμέτρηση και η παρουσίαση αυτής της μεταβλητής έγινε σε πρώτο βαθμό με βάση το δείγμα των cases που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα, ενώ σε δεύτερο επίπεδο καταμετρήθηκαν και οι πρόσφυγες που απαρτίζουν αυτά τα cases. Πιο συγκεκριμένα, από την Έπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες αναγνωρίζονται συνολικά τέσσερις τύποι οικογενειακής ζωής. Αυτοί είναι η μονογονεϊκή οικογένεια όπου χαρακτηρίζει όλα εκείνα τα μόνα ενήλικα άτομα που έχουν παιδιά, η πυρηνική οικογένεια όπου αποτελείται από συζυγικές οικογένειες με ή χωρίς τέκνα, οι μεμονωμένες περιπτώσεις όπου πρόκειται για μόνους ενήλικες χωρίς σύζυγο ή τέκνα και οι εκτεταμένες οικογένειες στις οποίες κατατάσσονται όλοι οι υπόλοιποι τύποι οικογενειακής ζωής που δεν μπορούν να υπαχθούν σε κάποιον από τους παραπάνω τύπους. Σε αυτήν την τελευταία περίπτωση ανήκουν συνήθως πυρηνικές οικογένειες συνοδευόμενες από παππούδες, θείες ή και ξαδέρφια των γονιών και των παιδιών. Το διάγραμμα που ακολουθεί προχωρά στην απόδοση των συχνοτήτων του κάθε τύπου οργάνωσης της οικογενειακής ζωής με βάση τον αριθμό των 100 cases που ερευνήθηκαν, ενώ ο αμέσως επόμενος πίνακας στην καταμέτρηση του απόλυτου αριθμού των προσφύγων.

Πίνακας 9. Τύπος οργάνωσης της οικογενειακής ζωής προσφυγικού δείγματος ανα περίπτωση πρόσφυγα

Τύπος οικογένειας	Απόλυτος αριθμός προσφύγων	Ποσοστό προσφύγων επι %
Μεμονωμένη περίπτωση	35	11,9
Εκτεταμένη οικογένεια	34	11,5
Πυρηνική οικογένεια	194	65,8
Μονογονεϊκή οικογένεια	32	10,8
Σύνολο	295	100,0

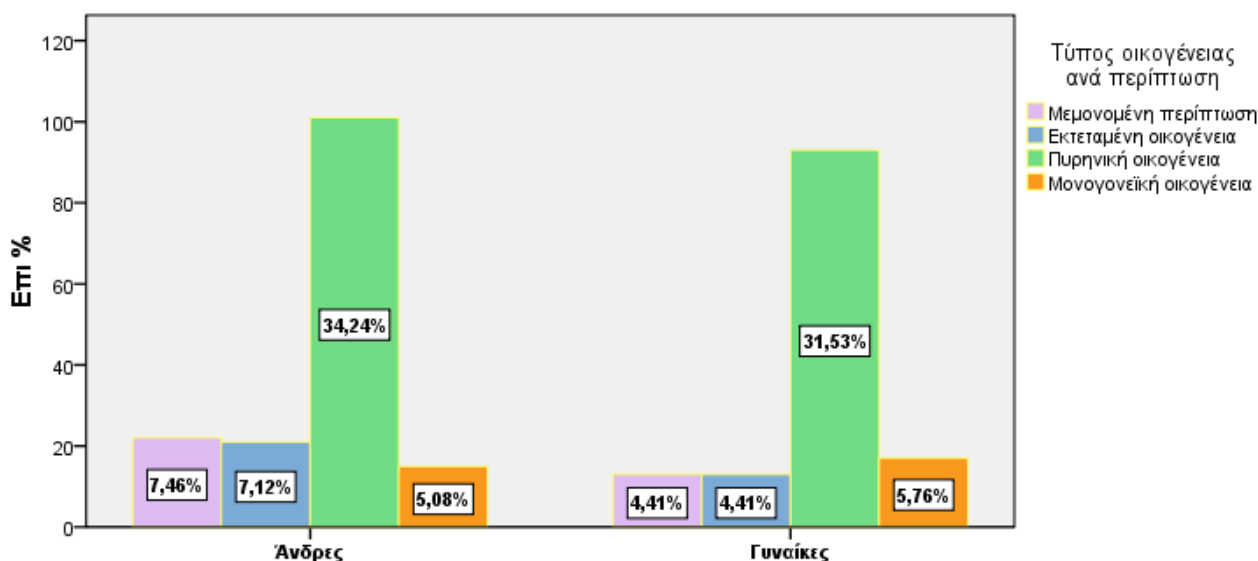
Αυτό που παρατηρείται από την παραπάνω στατιστική ανάλυση των συχνοτήτων είναι ότι, το μεγαλύτερο ποσοστό των προσφύγων, δηλαδή εκείνο του 43,00% αποτελούν πυρηνικές οικογένειες. Στην περίπτωση που καταμετρηθούν όλα τα μέλη των πυρηνικών οικογενειών τότε αυτά θα αριθμούν τα 194 άτομα από το σύνολο των 295 της έρευνας. Ακολουθούν οι μεμονωμένες περιπτώσεις με 36,00%, δηλαδή 35 άτομα, οι μονογονεϊκές οικογένειες με 12,00% όπου αριθμούν 32 άτομα και στο τέλος οι εκτεταμένες οικογένειες με 9,00% και 34 άτομα αντίστοιχα.

Ωστόσο, σημαντικά συμπεράσματα παρόλο τον περιορισμένο όγκο του δείγματος της έρευνας, εμφανίζονται αναφορικά με την αναπαράσταση του γυναικείου φύλου στον αραβικό κόσμο. Αυτό που παρατηρείται στο παρακάτω συνδυαστικό διάγραμμα είναι πως ο γυναικείος πληθυσμός υστερεί των μεμονωμένων περιπτώσεων οργάνωσης της ιδιωτικής τους ζωής έναντι των ανδρών κατά 3,05%, υποδηλώνοντας ότι οι περισσότερες είτε δεν προτίμησαν, είτε δεν αισθάνοντας ασφαλείς να ταξιδέψουν μόνες τους προς την δύση. Ωστόσο το μειωμένο αυτό ποσοστό πιθανότατα να αποτελεί ένδειξη ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών των χωρών της Άπω και Μέσης Ανατολής που κατέυθασαν στην Ελλάδα, έχουν ήδη συνάψει γάμο, γεγονός που αποκαλύπτεται και από τα υψηλά ποσοστά πυρηνικών οικογενειών.

Ακόμη πρόσθετο στοιχείο των παραπάνω αναπαραστάσεων σχετικά με την θέση της γυναίκας στην ανατολή, αποτελεί μια παράλληλη μέτρηση από τα ίδια στοιχεία του παραπάνω πίνακα τα οποία συνδυάστηκαν και με την μεταβλητή της ηλικίας. Αυτό που διαπιστώθηκε είναι πως έως τα 18 έτη το 17,8% των ανδρών απωτελούσαν μεμονωμένες περιπτώσεις, ενώ αντίστοιχα στο γυναικείο πληθυσμό το ποσοστό έφθανε μόλις το 7,9%. Επίσης, για την ίδια ηλικιακή ομάδα μόνο το 56,2% των ανδρών έναντι του υψηλού 69,8% βρισκόταν σε πυρηνική οικογένεια,

υπογραμίζοντας για ακόμη μια φορά την παραδοσιακή θέση της γυναίκας. Να σημειωθεί βέβαια ότι τα ποσοστά των ανδρών που βρίσκονται σε πυρηνική οικογένεια κωρυφώνονται μόνο στην ηλικία από 46 ετών και άνω στο 66,7%, ποσοστό όπου στο γυναικείο πληθυσμό παραμένει σταθερά υψηλότερο σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες.

Γράφημα 7. Παράλληλη απεικόνιση μεταβλητών φύλου και τύπου οργάνωσης της οικογενειακής ζωής του προσφυγικού δείγματος

Επιπρόσθετα στο παραπάνω γράφημα τα ασύγκριτα υψηλά ποσοστά των πυρηνικών οικογενειών στον ανδρικό πληθυσμό με ποσοστό 34,24% και στον γυναικείο με 31,53% αντιστοίχως, αποτελούν ίσως ένδειξη του κλασσικά παραδοσιακού χαρακτήρα των κοινωνιών αυτών. Το επίσης αυξημένο ποσοστό των ανδρών που ανήκουν σε εκτεταμένες οικογένειες, όπου κυμαίνεται στο 2,71% παραπάνω από εκείνο των γυναικών, υπωδηλώνει τη συνήθειά τους να φιλοξενούν στον ίδιο οικογενειακό σύστημα τόσο τα αδέρφια τους και τους γονείς τους, όσο και τις δεύτερες νόμιμες συζήγους τους μαζί με τα παιδιά αυτών.

3.1.6 Το επίπεδο μόρφωσης του ερευνώμενου προσφυγικού πληθυσμού

Η συλλογή της μεταβλητής του επιπέδου μόρφωσης του υπο διερεύνηση προσφυγικού πλήθους αποτέλεσε μια διαδικασία ιδιαίτερος δύσκολη και χρονοβόρα. Οι βάσεις δεδομένων της MKO PRAKSIS δεν ήταν πλήρως ενημερωμένες με στοιχεία που αφορούν το εκπαιδευτικό επίπεδο του κάθε πρόσφυγα. Με λίγα λόγια, ο μεγαλύτερος όγκος των πληροφοριών χρήσιμων για την ποσοτική καταμέτρηση αυτής της

μεταβλητής δεν ήταν διαθέσιμες και έπρεπε να βρεθεί διαφορετικός τρόπος για τη συλλογή τους. Επομένως, με σκοπό την αναζήτηση των απαραίτητων πληροφοριών έγινε αίτηση και τελικά εγκρίθηκε η πρόσβαση στο αρχείο της ΜΚΟ έτσι ώστε να συλλεχθεί η πληροφορία από τους φυσικούς φακέλους κάθε περίπτωσης όπως είχαν συνταχθεί από κάθε υπεύθυνο κοινωνικό λειτουργό της περίπτωσης.

Όπως είναι φανερό, για την διαδικασία αυτή χρειάστηκε πολύς χρόνος στο αρχείο της οργάνωσης, ενώ η μεγαλύτερη δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι δεν υπήρχε κοινός τρόπος καταγραφής του εκπαιδευτικού επιπέδου. Για το λόγο αυτό, αφού συλλέχθηκαν όλες οι πληροφορίες από τους φακέλους, η κωδικοποίηση ακολούθησε τη λογική που ακολουθεί η Διεθνής Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης – ISCED²³, δηλαδή υπολογίζοντας τα χρόνια που έχει ο κάθε πρόσφυγας στο θρανίο. Βέβαια πέρα από τα διεθνώς αναγνωρισμένα επίπεδα μόρφωσης και για τις ανάγκες καλύτερης απεικόνισης των διαθέσιμων πληροφοριών, η παρούσα έρευνα προέβη στην δημιουργία και κάποιων πρόσθετων κατηγοριών.

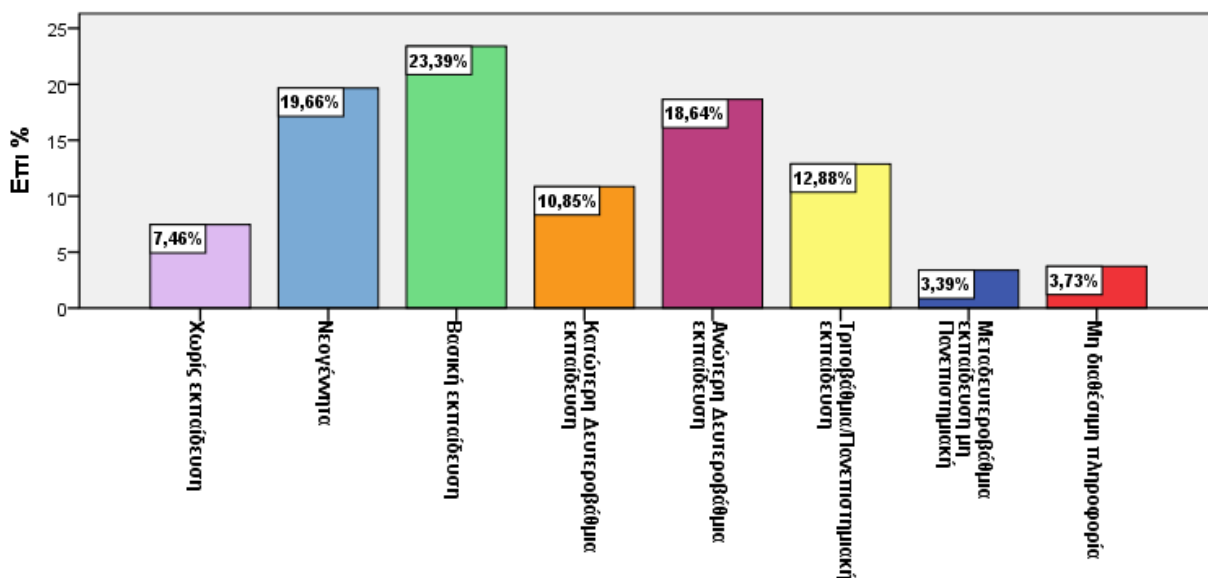
Πιο συγκεκριμένα, και με βάση το πρότυπο του ISCED τα επίπεδα μόρφωσης χωρίστηκαν σε πέντε επίπεδα. Αναλυτικότερα στο πρώτο επίπεδο υπάγονται εκείνοι οι πρόσφυγες όπου τα χρόνια εκπαίδευσής τους δικαιολογούν την απόκτηση της βασικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης τους στο δημοτικό σχολείο. Ακολουθεί το δεύτερο επίπεδο της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπου στην ουσία αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου με την διαφορά ότι παρέχει περισσότερες γνώσεις και διαφορετικό τρόπο διδασκαλίας από πολλούς διαφορετικούς δασκάλους. Το τρίτο επίπεδο αφορά την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση όπου ουσιαστικά αποτελεί τον προθάλαμο είτε για την τεχνική επαγγελματική κατάρτιση του μαθητή, είτε για την εισαγωγή του στο πανεπιστήμιο. Στο τέταρτο επίπεδο συναντάται η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση μη πανεπιστημιακού τύπου στην οποία κατατάσσονται όλες οι επαγγελματικές σχολές

²³ Η Διεθνής Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης - ISCED αποτελεί μέρος των Ηνωμένων Εθνών και πιο συγκεκριμένα στην Διεθνής Οικογένεια Οικονομικών και Κοινωνικών ταξινομήσεων, οι οποίες εφαρμόζονται στις στατιστικές μελέτες σε παγκόσμιο επίπεδο με σκοπό τη συγκέντρωση, τη σύνταξη και την ανάλυση διεθνώς συγκρίσιμων δεδομένων. Συγκεκριμένα το ISCED αφορά ταξινομήσεις σχετικές με τα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα εκπαιδευτικά προσόντα ανά επίπεδα και τους τομείς της εκπαίδευσης. Επιπρόσθετα, το ISCED είναι προϊόν διεθνούς συμφωνίας όπου έχει εγκριθεί και επισήμως από τη Γενική Διάσκεψη των κρατών μελών της UNESCO (UNESCO - United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, 2012).

και εκείνοι οι μαθητές όπου ενώ έχουν ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν έχουν εισαχθεί στην τριτοβάθμια παράλληλα όμως γνωρίζουν και έχουν εκπαιδευτεί πάνω σε μια τέχνη. Τέλος ακολουθεί το πέμπτο επίπεδο των ατόμων που έχουν εισαχθεί στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό το επίπεδο διαθέτει αρκετά υπο επίπεδα ανάλογα με την κατοχή ή όχι μεταπτυχιακού διπλώματος ή και διδακτορικού (UNESCO - United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, 2012).

Να σημειωθεί ότι στην παραπάνω κατηγοριοποίηση, η παρούσα έρευνητική μελέτη καταχώρησε ακόμη τρεις κατηγορίες. Η πρώτη αφορά εκείνους τους πρόσφυγες οι οποίοι δήλωσαν πως δεν έχουν παρακολουθήσει ποτέ σχολείο στις χώρες τους. Μια ακόμη κατηγορία αφορά τα νεογέννητα παιδιά τα οποία λόγω ηλικίας δεν έχουν παρακολουθήσει σχολείο ούτε κάποιο πρόγραμμα προνηπιακής εκπαίδευσης. Επίσης μια τελευταία κατηγορία συγκεντρώνει όλους εκείνους του πρόσφυγες για τους οποίους δεν υπήρχε διαθέσιμη πληροφορία σχετικά με το επίπεδο μόρφωσής τους. Συνοψίζοντας, η απεικόνιση του εκπαιδευτικού επιπέδου γίνεται υπολογίζοντας στον απόλυτο αριθμό των προσφύγων και όχι στα cases, αφού εμφανίζεται μεγάλη ποικιλία εκπαιδευτικών επιπέδων ανάμεσα στα μέλη του κάθε case. Το γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζει τις συχνότητες που παρατηρήθηκαν σε αυτήν την μεταβλητή.

Γράφημα 8. Το επίπεδο εκπαίδευσης ανα περίπτωση πρόσφυγα

Από το γράφημα που παρατέθηκε, διαπιστώνεται πως η πλειοψηφία των προσφύγων που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα έχουν ολοκληρώσει την βασική τους εκπαίδευση με 23,29%, ενώ σε πολύ υψηλά επίπεδα κυμαίνονται και τα νεογέννητα

άτομα με ποσοστό 19,66% εκ του συνόλου των 295 προσφύγων. Στην τρίτη θέση με 18,64% βρίσκονται όσοι έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ το ποσοστό αυτών που συνέχισαν στη τριτοβάθμια εκπαίδευση περιορίζεται στο διόλου ευκαταφρόνητο 12,88%. Εντύπωση προκαλούν ότι τα ποσοστά της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι μικρότερα στο 10,85% έναντι της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δεδομένου ότι θα ανεμενόταν να παρουσιάζεται αντίστροφη εικόνα. Υψηλό επίσης μπορεί να χαρακτηριστεί το ποσοστό των προσφύγων χωρίς καθόλου εκπαίδευση στο 7,46% και εξαιρετικά χαμηλό στο 3,39% όλων όσων έχουν ολοκληρώσει μεταδευτεροβάθμια μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση με κατάρτιση σε κάποιο τεχνικό επάγγελμα ή τέχνη.

Σε μια δεύτερη στατιστική ανάλυση του παραπάνω γραφήματος, συμπεράνεται πως οι ανεκπαιδευτοι πρόσφυγες, δηλαδή η κατηγορία όσων δεν έχουν παρακολουθήσει σχολείο και των νεογέννητων συγκεντρώνουν μαζί ποσοστό 27,12%. Επίσης, αθροίζοντας τα ποσοστά της κατώτερης και ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε μια κατηγορία, το ποσοστό ανέρχεται στο 29,49 ξεπερνώντας τα ποσοστά κάθε άλλης κατηγορίας στο γράφημα. Με αυτήν την μέτρηση η έρευνα συμπεράνει πως οι περισσότεροι πρόσφυγες είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, έπονται οι ανεκπαιδευτοι, οι έχοντες ολοκληρώσει βασική εκπαίδευση και στις δύο τελευταίες σειρές βρίσκονται οι κάτοχοι πανεπιστημιακού πτυχίου και οι έχοντες μη πανεπιστημιακή κατάρτιση σε κάποιο τεχνικό επάγγελμα ή τέχνη.

Βέβαια για να αναδείξει η παρούσα μεταβλητή την δυναμική και την σημαντικότητά της έτσι ώστε να προσφέρει περεταίρω συμπεράσματα για τον πληθυσμό που αναλύεται, θα πρέπει να συνδυαστεί με περισσότερα στοιχεία. Πιο συγκεκριμένα στον παρακάτω πίνακα η μελέτη δοκιμάζει ακριβώς αυτήν την συνδυαστική στατιστική ανάλυση του επιπέδου εκπαίδευσης των προσφύγων με τα πρώτερα αποτελέσματα άλλων δύο μεταβλητών. Συγκεκριμένα ο πίνακας προβαίνει στην παράλληλη στατιστική μέτρηση του επιπέδου μόρφωσης συνδυάζοντάς την με τις μεταβλητές του φύλου και της χώρας προέλευσης του προσφυγικού πληθυσμού που μελετάται.

Τα στοιχεία που παραθέτονται στον παρακάτω πίνακα, παρουσιάζουν για ακόμη μια φορά τη κοινωνική αναπαράσταση της γυναίκας στις κοινωνίες της ανατολής. Μιλώντας με ποσοστά, η διαφορά ανάμεσα στον αμόρφωτο γυναικείο πληθυσμό συγκριτικά με τον ανδρικό βρίσκεται στο 2,03% με τις γυναίκες φυσικά να κατέχουν το υψηλότερο βαθμό αναλφαβητισμού. Κατά ανάλογο τρόπο κυμούνται και

τα ποσοστά του συνόλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπου οι άνδρες ανέρχονται στο 16,94% και οι γυναίκες περιορίζονται στις 4,4% μονάδες λιγότερο. Οι ευκαιρίες του γυναικείου πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι επίσης περιορισμένες, αφού οι άνδρες έχουν ποσοστό 7,79% και ο γυναικείος πληθυσμός 5,08%. Παραδοσιακά επίσης οι γυναίκες διαθέτουν μηδαμινό ποσοστό μη πανεπιστημιακή κατάρτιση σε κάποιο τεχνικό επάγγελμα ή τέχνη στο 0,33% έναντι του 2,71% των ανδρών. Συμπερασματικά λοιπόν, φαίνεται πως ο γυναικείος προσφυγικός πληθυσμός του δείγματος παρόλο που διαθέτει περιορισμένη διαφορά από τον ανδρικό μόλις 7,8%, δεν έχει τις ίδιες ευκαιρίες για μόρφωση με εκείνον. Παράλληλα ο γυναικείος πληθυσμός περιορίζεται στην εκμάθηση γραφής, ανάγνωσης και απλής αριθμητικής του βασικού επιπέδου μόρφωσης όπου σημειώνει ποσοστό 12,20% περίπου όμοιο με εκείνο των ανδρών στο 11,18%.

Πίνακας 10. Συσχέτιση μεταβλητών επιπέδου εκπαίδευσης, φύλου και εθνικότητας ανα ερευνώμενο πρόσφυγα

Επίπεδο εκπαίδευσης ανά περίπτωση	Φύλο προσφύγων	Εθνικότητα προσφύγων ανα περίπτωση (με ομαδοποιημένες χώρες προέλευσης σε τέσσερις κατηγορίες)					Γενικό σύνολο προσφύγων ανα εκπαιδευτικό επίπεδο	Ποσοστό επι % από το αριθμό του συνόλου των προσφύγων
		Ερυθραία	Ιράκ	Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη	Ανηθαγενείς	Συρία		
Χωρίς εκπαίδευση	Ανδρες		2			6	8	2,71%
	Γυναίκες		4	1		9	14	4,74%
Νεογέννητα	Ανδρες		7			27	34	11,52%
	Γυναίκες		5			19	24	8,13%
Βασική εκπαίδευση	Ανδρες	1	8		1	23	33	11,18%
	Γυναίκες		1			35	36	12,20%
Κατώτερη και ανώτερη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Ανδρες	2	9	1	1	37	50	16,94%
	Γυναίκες	1	5	2	2	27	37	12,54%
Τριτοβάθμια/Πανεπιστημιακή εκπαίδευση	Ανδρες		2	1		20	23	7,79%
	Γυναίκες		4			11	15	5,08%
Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση μη Πανεπιστημιακή	Ανδρες		1			7	8	2,71%
	Γυναίκες		1			1	2	0,33%
Μη διαθέσιμη πληροφορία	Ανδρες		1		1	1	3	1,01%
	Γυναίκες		2	1		5	8	2,71%
Σύνολα προσφύγων	Ανδρες	3	30	2	3	121	159	53,90%
	Γυναίκες	1	22	4	2	107	136	46,10%
Γενικό σύνολο προσφύγων ανα χώρα προέλευσης	Ανδρες και Γυναίκες	4	52	6	5	228	295	100%
Ποσοστό επι % από το αριθμό του συνόλου των προσφύγων		1,40%	17,60%	2,10%	1,70%	77,30%		

Παρόλη την αρκετά ομοιόμορφη κατανομή ανάμεσα στον ανδρικό και στον γυναικείο πληθυσμό της έρευνας, ο παραπάνω πίνακας δεν είναι αρκετά αντικειμενικός ώστε να προσφέρει αντίστοιχα συμπεράσματα σχετικά με το επίπεδο μόρφωσης σε συνάρτηση με την χώρα καταγωγής των προσφύγων. Η ασύγκριτα αριθμητική υπεροχή των προσφύγων προερχόμενων από την Συρία, δεν καθιστά ασφαλή τα όποια συμπεράσματα προκύπτουν σχετικά με το επίπεδο μόρφωσης σε σύγκριση με την χώρα καταγωγής. Ωστόσο αυτό που είναι παρατηρήσιμο από ένα διάγραμμα διασποράς των συχνοτήτων, είναι πως ο μεγαλύτερος όγκος των προσφύγων όλων των ανωτέρων χωρών προέλευσης συγκεντρώνεται στο φάσμα ανάμεσα στην βασική εκπαίδευση και στην κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με ποσοστά 23,38% και 29,48% αντίστοιχα τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες. Εν κατακλείδι, και μολονότι η συνολική μέτρηση των βρεφών δεν μπορεί να οδηγήσει σε κάποια συμπεράσματα στην μέτρηση της παρούσας μεταβλητής, αξίζει να αναφερθεί ότι το ποσοστό αυτών είναι αρκετά υψηλό στο 19,65% του συνολικού αριθμού των ερευνώμενων προσφύγων.

3.1.7 Η ποσοτική καταμέτρηση των ευάλωτων προσφυγικών μονάδων του δείγματος

Όπως επισημάνθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας ερευνητικής μελέτης, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες έχει δημιουργήσει μια ειδική κωδικοποίηση τύπων ευαλωτότητας. Έχοντας ο καθένας από αυτούς έναν ξεχωριστό αριθμητικό κωδικό, περιγράφεται με πολύ γενικό τρόπο ο τύπος του προβλήματος που αντιμετωπίζει ο κάθε πρόσφυγας. Ο λόγος της χρέωσης αυτών των κωδικών στους πρόσφυγες που τους αναγνωρίζεται ότι αποτελούν ευάλωτα άτομα, έχει ως σκοπό την άμεση ανταπόκριση στις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε case όπως και του κάθε πρόσφυγα ξεχωριστά αλλά και στην προτεραιοποίηση της υπόθεσής τους όπως επισημάνεται από την ευρωπαϊκή οδηγία 2013/33/ΕΕ²⁴. Να σημειωθεί βέβαια για ακόμη μια φορά πως δεν επιτρέπεται η διπλή κωδικοποίηση ενός πρόσφυγα, ενώ στην περίπτωση που πληροί τις προϋποθέσεις για δύο κωδικούς τότε του χρεώνεται μόνο ο ένας εξ αυτών.

²⁴ βλ. σημ. 16, για λεπτομερέστερη αναφορά στην προτεραιότητα που δίδεται για την μετεγκατάσταση ευάλωτων αιτούντων διεθνούς προστασίας κατά την έννοια των άρθρων 21 και 22 της οδηγίας 2013/33/ΕΕ.

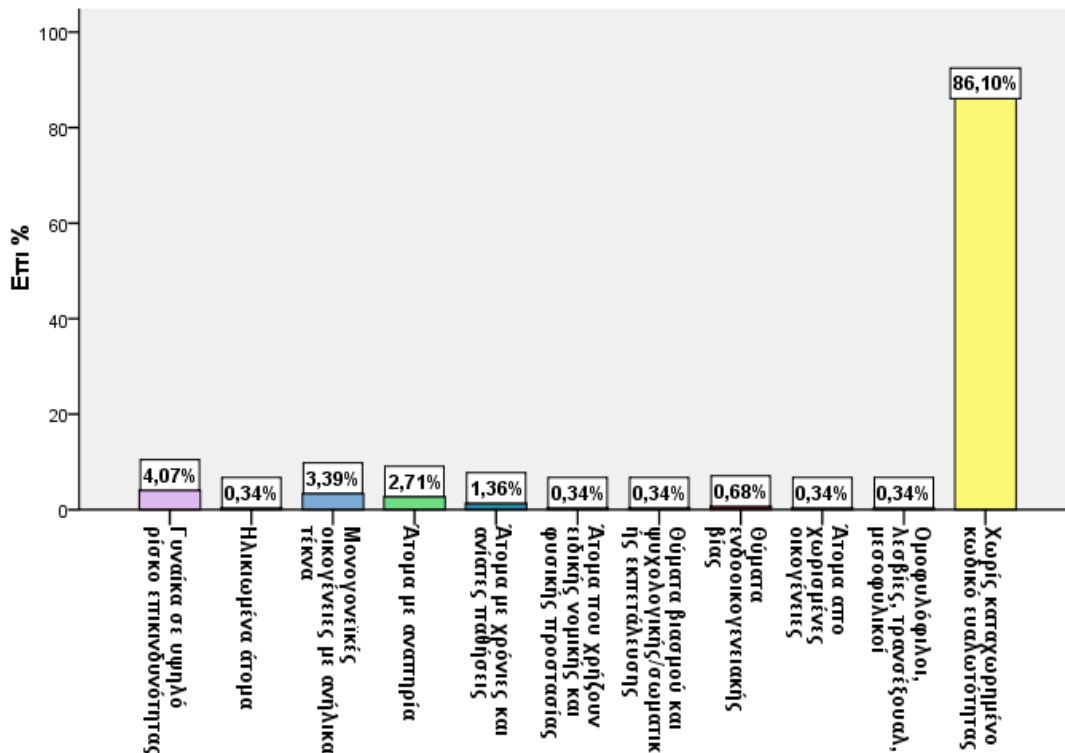
Είναι βέβαια σαφές, πως παρόλο που όλοι οι πρόσφυγες θεωρητικά αποτελούν ευάλωτη ομάδα πληθυσμού, κωδικό ευαλωτότητας λαμβάνουν μόνο εκείνοι στους οποίους αναγνωρίζεται μια ιδιαίτερη ανάγκη. Επίσης τον εκάστοτε κωδικό τον χρεώνεται εκείνο το μεμονωμένο άτομο που αντιμετωπίζει το πρόβλημα ή τη δυσκολία και όχι ολόκληρο το case στο οποίο ανήκει. Για παράδειγμα στην περίπτωση ενός case πυρηνικής οικογένειας όπου το ένα τέκνο χρεώνεται κωδικό ευαλωτότητας 5 λόγο αναπηρίας, τότε αυτός ο κωδικός θα χαρακτηρίζει μόνο το ανήλικο και όχι ολόκληρο το case. Για το λόγο αυτό οι μετρήσεις της συγκεκριμένης μεταβλητής θα γίνουν στον απόλυτο αριθμό των προσφύγων και όχι σε εκείνο των cases.

Πιο συγκεκριμένα οι κωδικοί ευαλωτότητας όπου με βάση τον κανονισμό της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ τηρούνται και καταχωρούνται όπου χρειάζονται στις βάσεις δεδομένων της ΜΚΟ PRAKSIS είναι συνολικά δώδεκα. Αναλυτικότερα, η πρώτη ευαλωτότητα αφορά τα ασηνόδευτα ανήλικα τα οποία κατεύθασαν στην χώρα τους, είτε μόνα, είτε με την φροντίδα και τη βοήθεια ενός ευρύτερου συγγενικού και φιλικού πλαισίου το οποίο βέβαια δεν έχει την κηδεμονία τους. Ακόμη μια κατηγορία αφορά τις μονογονεϊκές οικογένειες με ανήλικα τέκνα όπου η ευαλωτότητά τους αναγνωρίζεται στο γεγονός της δυσκολία να μεγαλώσουν τα παιδιά τους. Ακολουθούν οι γυναίκες οι οποίες αντιμετωπίζουν υψηλό επίπεδο ρίσκου, μιλώντας για εκείνες όπου έχουν πρόσφατα γεννήσει ή είναι σε κατάσταση εγκυμοσύνης. Επίσης, σε μια τρίτη κατηγορία ευάλωτων προσφύγων κατατάσσονται οι ηλικιωμένοι. Η κωδικοποίηση συνεχίζει με τα άτομα που αντιμετωπίζουν κάποιου είδους αναπηρία αλλά και με τα άτομα τα οποία αντιμετωπίζουν ανίατες ή επικίνδυνες παθήσεις. Ως τέτοιες μπορούν να θεωρηθούν ο ιός του HIV, της ηπατίτιδας Α, Β, C, άτομα με ζαχαρώδη διαβήτη κ.α. Μια ακόμη κατηγορία ευάλωτων προσφύγων αποτελεί εκείνη όπου χρήζει ειδικής νομικής αλλά και φυσικής προστασίας. Αυτά τα άτομα είναι συνήθως θύματα σωματεμπορίας ή ακόμη και άτομα των οποίων απηλείται η ζωή τους και βρίσκονται σε κίνδυνο. Επίσης, ακόμη ένας κωδικός αφορά εκείνα τα άτομα τα οποία έχουν πέσει θύμα βασανισμού είτε στη χώρα καταγωγής τους, είτε κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους μέχρι να έρθουν στην Ελλάδα. Ξεχωριστός κωδικός υπάρχει για τα άτομα όπου έχουν πέσει θύμα βιασμού, σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή ακόμη ψυχολογικής και σωματικής βίας, όπως αρκετοί πρόσφυγες οι οποίοι φυλακίστηκαν και κακοποιήθηκαν στις χώρες τους ή στις ενδιάμεσες χώρες του ταξιδιού τους. Κωδικό ευαλωτότητας λαμβάνουν επίσης και τα άτομα τα οποία έχουν πέσει θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Πλησιάζοντας στο τέλος, αναφέρονται και τα άτομα από χωρισμένες ή διαλυμένες

οικογένειες των οποίων αυτή η κατάσταση μπορεί να οφείλετε σε πολλούς λόγους όπως, είτε ότι αγνοείται ένα μέλος της οικογένειας, είτε ότι η μητέρα ή ο πατέρας έχει φύγει παράνομα για κάποια διαφορετική χώρα της Ευρώπης, ενώ μπορεί ακόμα ένα μέρος της οικογένειας να ταξίδεψε μόνο του και να αναμένετε η επανένωση με την υπόλοιπη. Τέλος, ειδική κατηγοριοποίηση λαμβάνουν όσοι δηλώνουν πως ανήκουν στην κοινότητα των ομοφυλόφιλων, των λεσβιών, των τρανσέξουαλ και των μεσοφυλικών.

Στον παρακάτω γράφημα απεικονίζεται η συχνότητα των αναφερόμενων κωδικών ευαλωτότητας στο σύνολο του προσφυγικού πληθυσμού που μελετά η παρούσα ερευνητική μελέτη. Ωστόσο να σημειωθεί ότι για την καλύτερη εικόνα του υπο διερεύνηση πληθυσμού έχει προστεθεί ένας ακόμη δέκατος τρίτος κωδικός ευαλωτότητας. Αυτός αφορά όλα εκείνα τα άτομα που δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις να χρεωθούν κάποιο κωδικό και έτσι δεν τους έχει καταχωρηθεί καμία ευαλωτότητα. Όπως φαίνεται και στο γράφημα ο κωδικός αυτός συγκεντρώνει και το υψηλότερο ποσοστό στο 86,10%. Στην ουσία, το ποσοστό που απομένει να μοιραστεί στις υπόλοιπες δώδεκα κωδικοποιήσεις περιορίζεται μόλις στο 13,9%, ποσοστό όπου αντιστοιχεί σε μόλις 41 πρόσφυγες, δηλαδή εκείνους όπου διαθέτουν μια ευαλωτότητα. Μολονότι όμως το πλήθος των προσφύγων δεν διαθέτει κάποια καταχωρημένη ευαλωτότητα, υποδηλώνοντας ίσως και μια περιορισμένη ευκολία στον τρόπο χρέωσής τους, η σε βάθος ανάλυση των ανωτέρω αποτελεσμάτων είναι σε θέση να οδηγήσουν σε κάποιες παρατηρήσεις. Αυτό που αρχικά παρατηρείται είναι πως από τις δώδεκα ευαλωτότητες στο παραπάνω γράφημα εμφανίζονται μόνο οι δέκα χωρίς να προσμετράτε η δέκατη τρίτη που καταχωρήθηκε από την ίδια την μελέτη. Οι δύο κατηγορίες οι οποίες δεν συγκέντρωσαν ούτε μια μονάδα είναι εκείνη που αφορά τα ασηνόδευτα ανήλικα και εκείνη που αφορά τα θύματα σωματεμπορίας και καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Γράφημα 9. Χρεωμένες κωδικοποιήσεις ευαλωτότητας στο ερευνητικό δείγμα ανα περίπτωση πρόσφυγα

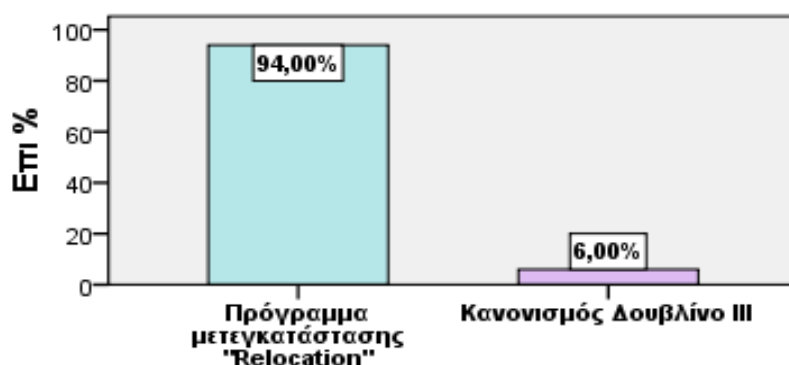
Επίσης, το μεγαλύτερο ποσοστό ευαλωτότητας το συγκεντρώνουν οι γυναίκες με υψηλό ρίσκο επικινδυνότητας σε ποσοστό 4,07% όπου αντιστοιχεί σε 12 πρόσφυγες. Ακόμη, στο 3,39% συναντάται το ποσοστό των μονογονεϊκών οικογενειών με ανήλικα τέκνα. Ωστόσο όπως παρατηρήθηκε σε προηγούμενο υποκεφάλαιο, τα αθροιστικά στοιχεία και για τα δύο φύλα που ανήκουν σε μονογονεϊκές οικογένειες ανέρχονται στο 10,84%, γεγονός που σημαίνει πως από αυτό το σύνολο το ποσοστό του 3,39% που αναγράφεται στον παραπάνω πίνακα διαθέτει ανήλικα τέκνα και αντιμετωπίζει δυσκολίες στην ανατροφή αυτών. Συγκριτικά με τα υπόλοιπα διαθέσιμα ποσοστά, τα άτομα με αναπηρία συγκεντρώνουν υψηλό ποσοστό στο 2,71% και τα άτομα με χρόνιες ανίατες παθήσεις περιορίζονται στο 1.36%. Συνοψίζοντας, οι υπόλοιπες κατηγοριοποιήσεις των ευάλωτων προσφύγων συγκεντρώνουν σχεδόν μηδαμινά ποσοστά έχοντας αντιστοιχίες σε μονάδες προσφύγων.

3.1.8 Το νομικό πλαίσιο των προσφύγων που μεταφέρθηκαν

Στην στατιστική μέτρηση που ακολουθεί, η παρούσα ερευνητική μελέτη θα εξετάσει το νομικό καθεστώς με το οποίο μεταφέρθηκε στα κράτη μέλη το σύνολο των προσφύγων που ερευνάτε. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατέθηκαν στο δεύτερο κεφάλαιο, ο υπο διερεύνηση προσφυγικός πληθυσμός που επιλέχθηκε έχει μεταφερθεί

είτε διότι πληρούσε τα κριτήρια όπως ορίζονται από το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης, είτε διότι υπαγόταν στο Κανονισμό Δουβλίνο III. Βέβαια, όπως είναι φανερό η ανάλυση συχνοτήτων στο παρακάτω γράφημα γίνεται με βάση τον αριθμό των cases, δεδομένου ότι η απόφαση για μεταφορά που λαμβάνει ένα case αφορά όλα τα μέλη του και όσι μεμονομένα μέλη αυτού.

Γράφημα 10. Το νομικό πλαίσιο της μεταφοράς του προσφυγικού δείγματος

Πιο συγκεκριμένα, όπως παρατηρείται στο παραπάνω γράφημα οι περισσότερες υποθέσεις προσφύγων έχουν μεταφερθεί με το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης σε ποσοστό 94,00%. Το ποσοστό αυτό σε απόλυτο αριθμό προσφύγων αντιστοιχεί σε 280 άτομα από το σύνολο των 295. Στον αντίποδα, τα cases τα οποία έχουν μεταφερθεί πληρώντας όλες τις προϋποθέσεις του Κανονισμού Δουβλίνο III περιορίζονται στο 6,00% του συνόλου, με την αντιστοιχία του ποσοστού σε σύνολα προσφύγων στα 15 άτομα. Η σύγκριση των παραπάνω αποτελεσμάτων με την μεταβλητή της εθνικότητας των προσφύγων με την οποία εμφανίζει να διαθέτει μεγάλη συσχέτιση, παρουσιάζει μια αναμενόμενη εικόνα. Στο σύνολο του 94,00% που συγκεντρώνει το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης, το 67,00% ανήκει σε Σύριους πρόσφυγες, το 17,00% σε Ιρακινούς, το 4,00% σε Ερυθραίους, ενώ το υπόλοιπο 6,00% το μοιράζονται στο ήμισυ οι ανιθαγενείς και όσοι προέρχονται από τα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη. Από την άλλη, το 6,00% όλων όσων υπάχθηκαν και μεταφέρθηκαν με βάση τον Κανονισμό Δουβλίνο III, προέρχονταν κατά 80% από τη Συρία, κατά 13,3% από τα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη και το υπολοίπο 6,6% ήταν ανιθαγενείς.

Ωστόσο, αυτή η ασύγκριτα μεγάλη διαφορά στα ποσοστά μεταξύ των δύο αυτών τρόπων μεταφοράς προσφύγων στις χώρες της Ευρώπης, έχει λογική εξήγηση.

Όπως αναφέρθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο, η απόφαση 2015/1601 του Συμβουλίου της 22^{ας} Σεπτεμβρίου του 2015, δημιουργήθηκε για να αποσυμφορήσει την Ελλάδα ως χώρα εισροής προσφύγων από τον πολύ μεγάλο όγκο προσφύγων που είχαν καταφθάσει στις ακτές της με την μεταφορά 50.400 αιτούντων διεθνή προστασία σε χώρες της Ευρώπης. Αυτό σημαίνει πως μαθηματικά, το μεγαλύτερο μέρος των προσφύγων που κατέφθαναν στις ελληνικές ακτές και αφού πληρούσαν όλα τα απαραίτητα κριτήρια, θα έπρεπε να μεταφερθούν με το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης, γεγονός που δικαιολογεί τα υψηλά ποσοστά του γραφήματος. Παράλληλα, ο νέος Κανονισμός Δουβλίνο III - 604/2013, δεν λειτούργησε με τον ίδιο τρόπο, δεδομένου πως δεν υπήρξε κάποια ρύθμιση από μεριάς Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με τον αριθμό των προσφύγων που θα γίνουν δεκτοί με οικογενειακή επανένωση. Για τους λόγους αυτούς προτεραιότητα δόθηκε στους δικαιούχους του Προγράμματος Μετεγκατάστασης με απώτερο σκοπό, τόσο η ελληνική κυβέρνηση, όσο και οι ευρωπαϊκές αρχές να πιάσουν τον προαναφερόμενο στόχο τους στις μετεγκαταστάσεις προσφυγικού πληθυσμού.

3.2 Οι χώρες μεταφοράς προσφύγων

Όπως ορίζεται στην απόφαση 2015/1601 του συμβουλίου Συμβουλίου της 22ας Σεπτεμβρίου του 2015, η μεταφορά προσφυγικού πληθυσμού στα κράτη μέλη θα πρέπει να ακολουθεί κάποιους συγκεκριμένους και αυστηρούς κανόνες. Αρχικά, ως κράτη μέλη δεν νοούνται τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά έτσι διευκρινίζονται ποια κράτη έχουν συμφωνήσει στην ανωτέρω απόφαση για την χορήγηση έκτακτης βοήθειας προς την Ελλάδα και την Ιταλία. Με λίγα λόγια, δεν έχουν συμφωνήσει και τα είκοσι οκτώ κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην μεταφορά προσφύγων στο έδαφός τους, δεδομένου ότι αρκετά έχουν διαφωνήσει σε αυτή την πολιτική διαχείρισης της προσφυγικής κρίσης. Παράλληλα, υπάρχουν κράτη στον ευρύτερο χώρο της Ευρώπης τα οποία συμμετέχουν στην όλη διαδικασία και στην παραπάνω απόφαση χωρίς όμως να αποτελούν και μέλη της ένωσης.

Συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν το δικαίωμα αυτοεξαίρεσης από την απόφαση 2015/1601 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου είναι, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία και η Δανία. Τα κράτη αυτά, παρότι μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, έχουν εκφράσει τις διαφωνίες τους σχετικά με τα αναγραφόμενα στο άρθρο 1 και άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 21 τα οποία προσαρτώνται

στη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης - ΣΕΕ²⁵ και στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης – ΣΛΕΕ (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2015). Ωστόσο από τις χώρες αυτές, μόνο το Ηνωμένο Βασίλειο έχει αυτοεξαιρεθεί και δεν προσφέρεται να δεχτεί πρόσφυγες στο έδαφός της. Αντίθετη πολιτική από τα παραπάνω τρία κράτη εφαρμόζουν η Ισλανδία, το Λιχτεστάιν, η Νορβηγία και η Ελβετία που αποτελούν μη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αλλά συμμετέχουν ενεργά στην υποδοχή προσφύγων στο έδαφός τους. Βέβαια οι σχέσεις των κρατών αυτών με την Κοινότητα παρότι μη μέλη αυτής είναι εξαιρετικά καλές γεγονός που έγκειται στην συνεργασία τους στο εμπορικό και οικονομικό επίπεδο, δεδομένου ότι όλες τους ανήκουν και έχουν συμφωνήσει στην Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών - ΕΖΕΣ όπως και στο κοινό Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο – ΕΟΧ με εξαίρεση στο δεύτερο της Ελβετίας (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2017).

Όμως, πέρα από το γεγονός σχετικά με το ποιες χώρες της Ευρώπης δέχονται να εξετάσουν υποθέσεις διεθνούς προστασίας στο έδαφός τους, σημαντικό ρόλο στον ευρωπαϊκό κανονισμό έχει και το θέμα της ποσόστωσης. Η ποσότητα των υποθέσεων των προσφύγων που καλείται να εξετάσει και να δεχτεί με μετεγκατάσταση η κάθε χώρα, βασίζεται σε μια φόρμουλα κατανομής η οποία υπολογίζεται με τη βοήθεια κάποιων κοινών συμφωνημένων μεταβλητών, κυρίως οικονομικής φύσεως. Πιο αναλυτικά, και με βάση το κανονισμό ο αριθμός των προσφύγων που πρέπει να δεχτεί κάθε κράτος μέλος καθορίζεται κατά 40% από το μέγεθος του πληθυσμού του, επίσης κατά 40% με βάση το συνολικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν – ΑΕΠ του και κατά 10% ανάλογα με το επίπεδο ανεργίας που διαθέτει. Ωστόσο το υπόλοιπο 50% των συνυπολογισμένων μεταβλητών εξαρτάται από τον όγκο του μέσου αριθμού των αιτήσεων ασύλου κατά τα τέσσερα προηγούμενα έτη (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2017).

Ο παραπάνω υπολογισμός, όπου γνωστοποιεί τον αριθμό των προσφύγων που αναλογεί σε κάθε κράτος μέλος, παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα. Ο πίνακας αυτός βρίσκεται στην Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δημοσιεύτηκε αμέσως μετά την υπογραφή της απόφασης 2015/1601 για την μετεγκατάσταση του αριθμού των

²⁵ Τα άρθρα 1 και 2 του Πρωτοκόλλου 21 αφορούν τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, τα οποία αναφέρονται επίσης στη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης - ΣΕΕ και στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης - ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 2 της ΣΕΕ αναφέρετε ότι:

«Η Ένωση παρέχει στους πολίτες της χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης χωρίς εσωτερικά σύνορα, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων σε συνδυασμό με κατάλληλα μέτρα όσον αφορά τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα, το άσυλο, τη μετανάστευση και την πρόληψη και καταστολή της εγκληματικότητας» (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2017).

50.400 προσφύγων μόνο από την Ελλάδα στα υπόλοιπα κράτη μέλη. Ωστόσο στο πίνακα έχει γίνει μια περαιτέρω επεξεργασία, με την αναγωγή των αριθμητικών μεγεθών στην κλίμακα τοις εκατό για την καλύτερη ανάγνωσή του. Να σημειωθεί ότι ανάλογος πίνακας στο ίδιο φύλο της Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφέρετε στους αντίστοιχους αριθμούς προσφύγων και στις χώρες μετεγκατάστασης των 15.600 ατόμων από την Ιταλία. Τέλος, τα αναφερόμενα αριθμητικά ποσοστά προς μετεγκατάσταση προσφύγων θα πρέπει με βάση την ανωτέρω απόφαση να έχουν μεταφερθεί στα αναγραφόμενα υπεύθυνα κράτη μέλη έως την 27^η Σεπτεμβρίου του 2017 όπου και λήγει η ισχύ του Προγράμματος Μετεγκατάστασης.

Συγκεκριμένα αυτό που παρατηρείται στον παρακάτω πίνακα είναι πως τα μεγαλύτερα ποσοστά προσφύγων θα γίνουν δεκτά από την Γερμανία και τη Γαλλία. Τα ποσοστά μεταφοράς προσφύγων στο έδαφός τους βρίσκονται στο 28,81% και στο 16,63% αντίστοιχα, ενώ αν ληφθούν υπόψιν οι μεταβλητές όπου αναφέρθηκε πως καθορίζουν τα ποσοστά αυτά, δεν θα ήταν παράτολμο να εξαχθεί το συμπέρασμα πως πρόκειται για τα ισχυρότερα κράτη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Στη τρίτη θέση ακολουθεί η Ισπανία με 12,15% και έπεται στη τέταρτη θέση η Πολωνία με 7,70%. Ακολουθούν, οι Κάτω Χώρες με 5,92%, η Ρουμανία με 3,75%, το Βέλγιο με 3,70%, η Σουηδία με 3,63%, η Αυστρία με 2,95%, η Πορτογαλία με 2,48%, η Τσεχική Δημοκρατία με 2,41%, η Ουγγαρία με 1,96%, η Φινλανδία με 1,94%, η Βουλγαρία με 1,29% και η Σλοβακία με ποσοστό 1,21%. Κατά ανάλογο τρόπο συνεχίζει με φθίνουσα πορεία της κατανομής υπό του 1% και στις υπόλοιπες χώρες με τελευταία την Μάλτα με μόλις 0,10%.

Πίνακας 11. Αριθμητική και ποσοτική κατανομή προσφύγων ανα κράτος μέλος σύμφωνα με το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης

A/A	Κράτη μετεγκατάστασης	Αριθμητική Κατανομή ανά κράτος μέλος	Αντιστοιχία σε ποσοστά επι %
1	Αυστρία	1.491	2,95
2	Βέλγιο	1.869	3,70
3	Βουλγαρία	651	1,29
4	Κροατία	434	0,86
5	Κύπρος	112	0,22
6	Τσεχική Δημοκρατία	1.215	2,41
7	Εσθονία	152	0,30
8	Φινλανδία	982	1,94
9	Γαλλία	9.898	16,63
10	Γερμανία	13.009	28,81

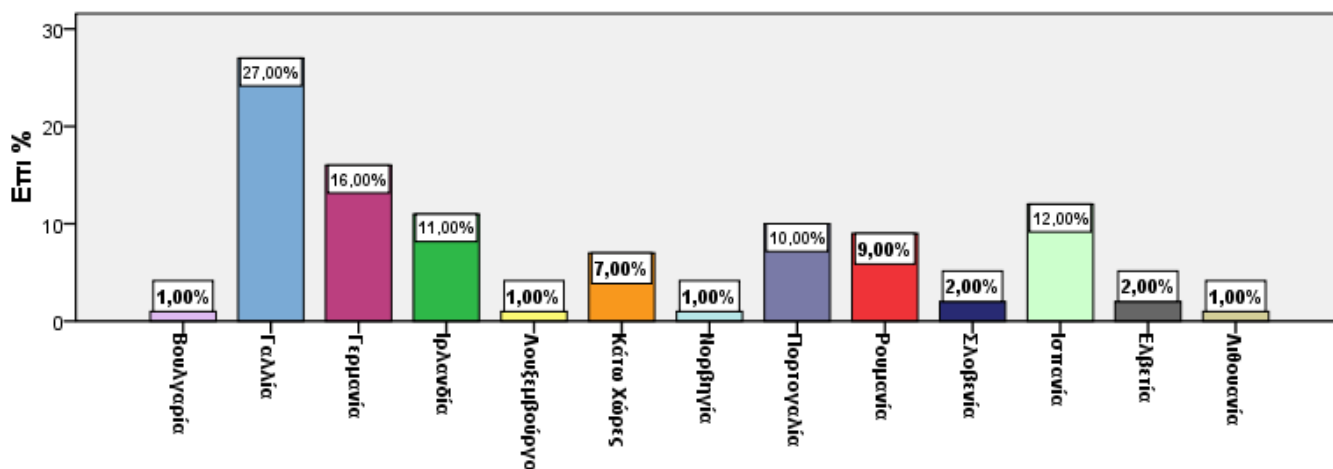
11	Ουγγαρία	988	1,96
12	Λετονία	215	0,42
13	Λιθουανία	318	0,63
14	Λουξεμβούργο	181	0,35
15	Μάλτα	54	0,10
16	Κάτω Χώρες	2.978	5,92
17	Πολωνία	3.881	7,70
18	Πορτογαλία	1.254	2,48
19	Ρουμανία	1.890	3,75
20	Σλοβακία	612	1,21
21	Σλοβενία	257	0,50
22	Ισπανία	6.127	12,15
23	Σουηδία	1.830	3,63
<i>Σύνολο προς μετεγκατάσταση προσφύγων</i>		<i>50.400</i>	<i>100</i>

Πηγή: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2015

3.2.1 Η συχνότητα υποδοχής των διερευνώμενων προσφύγων στα κράτη μέλη

Στο σημείο αυτό, η ερευνητική μελέτη θα παραθέσει στοιχεία σχετικά με το κράτος μετεγκατάστασης του συγκεκριμένου προσφυγικού δείγματος που ερευνάται. Έχοντας παραθέσει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τον ακριβή αριθμό των προσφύγων που αναμένετε να υποδεχτεί κάθε κράτος μέλος μέχρι τη λήξη της απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η μέτρηση που ακολουθεί παρουσιάζει τις συχνότητες που εμφανίζονται στο δείγμα της έρευνας. Η μέτρηση συχνοτήτων θα γίνει με βάση τον αριθμό των διερευνώμενων cases, ωστόσο θα ακολουθήσει και σχετικός πίνακας όπου θα αποτυπώνει του απόλυτους αριθμούς των μεμονωμένων προσφύγων έτσι ώστε να προσομοιάζεται με εκείνον που έχει δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βέβαια, θα πρέπει να γίνει σαφές πως στο παρακάτω γράφηκα και πίνακα συμπεριλαμβάνονται γενικά οι περιπτώσεις που μεταφέρθηκαν με το Πρόγραμμα Μετεγκατάσταση όπως και όσες υπάγονταν στον Κανονισμό Δουβλίνο III.

Γράφημα 11. Οι συχνότερες υποδοχές του ερευνώμενου πληθυσμού στα κράτη μέλη υποδοχής τους (μέτρηση βασισμένη στον αριθμό των υποθέσεων/cases)

Αυτό που παρατηρείται στο παραπάνω γράφημα είναι η ποσοτική υπεροχή των υποδοχών από μεριάς της Γαλλίας με ποσοστό 27% ενώ η Γερμανία να έπεται στο 16% του συνόλου των cases. Η εικόνα αυτή είναι διαφορετική από εκείνη που θα αναμενόταν με βάση το δημοσιευμένο πίνακα της προηγούμενης σελίδας, όπου δείχνει την Γερμανία να αναμένεται να δεχτεί ασύγκριτα μεγαλύτερο ποσοστό από κάθε άλλο κράτος μέλος. Βέβαια, αυτή η διαφορετική εικόνα που παρουσιάζεται στο γράφημα πιθανότατα να οφείλετε στις αυξημένες αποδοχές προσφύγων από την Γαλλία το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα όπου επέλεξε να εστιάσει η παρούσα μελέτη. Άλλωστε, ο τύπος της δειγματοληψίας ήταν τυχαίος επομένως δικαιολογεί να εμφανίζεται διαφορετική εικόνα από την αναμενόμενη. Παρόλα αυτά, και το ποσοστό της Γερμανίας είναι αρκετά υψηλό συγκριτικά με τα υπόλοιπα. Την Γερμανία πλησιάζουν τα ποσοστά της Ισπανίας στο 12% και ακολουθούν εκείνα της Ιρλανδίας με 11% και της Πορτογαλίας με 10%. Τις παραπάνω χώρες ακολουθούν με ποσοστό 9% η Ρουμανία και με 7% οι Κάτω Χώρες, ενώ οι υπόλοιπες έπονται με πολύ χαμηλότερα ποσοστά της τάξης του 2 και 3%.

Ωστόσο ο πίνακας προσφέρει μια πιο σαφή εικόνα των αριθμών των προσφύγων που έχουν γίνει δεκτοί στα αναγραφόμενα κράτη μέλη. Αξίζει να επαναληφθεί στο σημείο αυτό ότι μόνο το 5,1% δηλαδή τα 15 άτομα από το σύνολο που αναφέρονται στον πίνακα, έχουν υπαχθεί στο Κανονισμό του Δουβλίνο III. Από αυτά τα άτομα, τα 14 έγιναν δεκτά με οικογενειακή επανένωση στη Γερμανία ενώ μόνο 1 έγινε δεκτό από την Λιθουανία με το ίδιο καθεστώς. Σε μια πρόσθετη ανάλυση των παραπάνω ποσοστών, φαίνεται πως από το σύνολο των προσφύγων που έχει δεχτεί η Γερμανία το καθόλου μικρό ποσοστό του 29,78% αποτελούσε πρόσφυγες που

επανενώθηκαν με την οικογένειά τους. Διαπιστώνεται λοιπόν πως η Γερμανία προτιμά να δέχεται προσφυγικό πληθυσμό στο έδαφός της συνοδευόμενο από ολόκληρο το οικογενειακό τους σύστημα.

Πίνακας 12. Αριθμητική και ποσοτική απεικόνιση των συχνοτήτων υποδοχής τους ερευνώμενου προσφυγικού πληθυσμού από τα κράτη μέλη

Κράτη μέλη μεταφοράς	Απόλυτος αριθμός προσφύγων	Ποσοστό προσφύγων επι %
Βουλγαρία	4	1,36
Γαλλία	98	33,22
Γερμανία	47	15,93
Ιρλανδία	33	11,19
Λουξεμβούργο	1	0,34
Κάτω Χώρες	17	5,76
Νορβηγία	1	0,34
Πορτογαλία	24	8,14
Ρουμανία	13	4,41
Σλοβενία	10	3,39
Ισπανία	39	13,22
Ελβετία	7	2,37
Λιθουανία	1	0,34
Σύνολο προσφύγων	295	100,0

3.2.2 Συσχετίσεις μεταβλητών ανάλογα με το κράτος μέλος αποδοχής προσφύγων

Έχοντας ολοκληρώσει την παράθεση όλων των διαθέσιμων στατιστικών συχνοτήτων του συνόλου των μεταβλητών που συλλέχθηκαν από το διερευνώμενο προσφυγικό δείγμα, στο σημείο αυτό η ερευνητική μελέτη προχωρά στις ανάλογες συσχετίσεις των στοιχείων μεταξύ τους. Στα προηγούμενα υποκεφάλαια διενεργήθηκαν όλοι οι απαραίτητοι παράλληλοι υπολογισμοί όσων μεταβλητών αποδείχτηκε να έχουν μια αποδεδειγμένη συσχέτιση μεταξύ τους. Ωστόσο στο σημείο αυτό όλα τα ανωτέρω συμπεράσματα θα συνυπολογιστούν με την βασικότερη ίσως στατιστική συχνότητα των κρατών μελών υποδοχής προσφύγων, δεδομένου ότι η αναλυτικότερη αυτή εξέταση αποτελεί τον βασικό σκοπό της έρευνας. Συγκεκριμένα από την ανάλυση που ακολουθεί, ο αναγνώστης θα κατανοήσει ποια είναι τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του προσφυγικού πληθυσμού σε συνάρτηση με τις χώρες υποδοχής τους και αν όντως οι συχνότητες που εμφανίζονται στο προσφυγικό δείγμα φανερώνουν μια γενικότερη τάση.

Στο παρακάτω πίνακα έρχονται σε συνάρτηση τα διαθέσιμα στοιχεία σχετικά

με την εθνικότητα του διερευνώμενου προσφυγικού πληθυσμού με τα στοιχεία σχετικά με το κράτος μέλος στο οποίο έγιναν δεκτά και μεταφέρθηκαν. Σε γενικό επίπεδο παρατηρείται πως τα μεγαλύτερα ποσοστά προσφύγων που έχουν υποδεχτεί στο σύνολό τους τα κράτη μέλη προέρχονται από τη Συρία και δευτερευόντως από το Ιράκ. Ο όγκος του πληθυσμού που έχει δεχτεί η Γαλλία παρουσιάζει την αναμενόμενη εικόνα στον παρακάτω πίνακα αφού διαθέτει τα υψηλότερα ποσοστά. Ωστόσο παρατηρείται πως το πλήθος του αριθμητικού συνόλου των προσφύγων που έχει δεχτεί προέρχεται από τη Συρία και το Ιράκ. Βέβαια το υψηλό ποσοστό των Σύριων ίσως να δικαιολογείται από το γεγονός ότι αποτελούν το 77,2% του συνολικού δείγματος όπως και το αντίστοιχο 17,62% του πλήθους των Ιρακινών του δείγματος. Ακολουθεί η Γερμανία η οποία υπολογίζεται πως από το σύνολο των προσφύγων που δέχτηκε στο έδαφός της υπερέχουν οι Σύριοι με 78,72% και έπονται Οι Ιρακινοί με 14,89% και με μόλις 4,02% οι πρόσφυγες από τα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη. Η Ισπανία διαθέτει παρόμοια ποσοστά με τις δυο παραπάνω χώρες ενώ την ίδια λογική σχετικά με την εθνικότητα των προσφύγων ακολουθούν τόσο η Ιρλανδία, όσο και η Πορτογαλία.

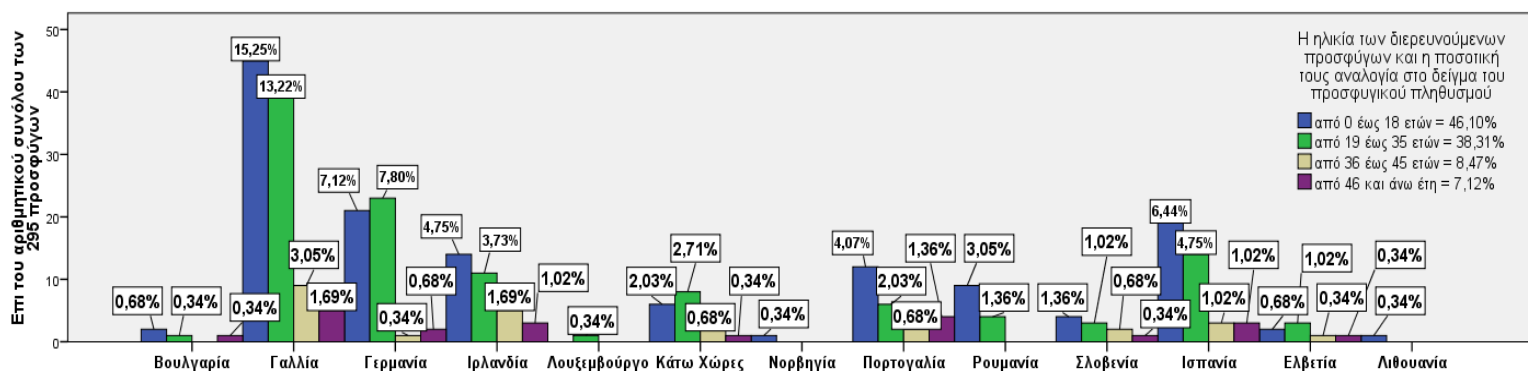
Πίνακας 13. Συσχέτιση μεταβλητών εθνικότητας προσφυγικού δείγματος και του κράτους μέλους υποδοχής τους

Κράτος μέλος μεταφοράς	Εθνικότητα προσφύγων ανα περίπτωση					Σύνολο προσφύγων ανάλογα με την χώρα υποδοχής τους
	Ερυθραία	Ιράκ	Κατεχόμενα Παλαιστινιακά εδάφη	Ανηθαγενείς	Συρία	
Βουλγαρία			1	3		4
Γαλλία	1	22	1		74	98
Γερμανία		7	2	1	37	47
Ιρλανδία		8			25	33
Λουξεμβούργο					1	1
Κάτω Χώρες					17	17
Νορβηγία					1	1
Πορτογαλία	1	5			18	24
Ρουμανία		2			11	13
Σλοβενία					10	10
Ισπανία	1	8	3		27	39
Ελβετία	1				6	7
Λιθουανία					1	1

Σύνολο μεταφερόμενων προσφύγων ανάλογα με την εθνικότητά τους	4	52	6	5	228	295
---	---	----	---	---	-----	-----

Στο γράφημα που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα ποσοστά αποδοχής του προσφυγικού πληθυσμού που ερευνήθηκε από κάθε κράτος μέλος σε συνάρτηση με την ηλικιακή κατηγορία του κάθε πρόσφυγα. Επίσης, ο πίνακας παρουσιάζει τα ακριβή αριθμητικά ποσοστά διευκολύνοντας την ανάγνωση του πίνακα αφού προσφέρει μια πιο ξεκάθαρη εικόνα των αριθμητικών μεγεθών. Αυτό που παρατηρείται είναι πως η κατανομή των αριθμών υποδοχής συγκεντρώνεται περισσότερο στις δύο πρώτες ηλικιακές κατηγορίες με την κατηγορία από 0 έως 18 έτη να συγκεντρώνει τα μεγαλύτερα ποσοστά σε αρκετές χώρες. Αυτή η διαπίστωση είναι λογική αν κανείς σκεφτεί πως το ποσοστό των προσφύγων όπου ανήκουν σε αυτή την ηλικιακή κλίμακα ανέρχεται στο 46,10%. Από το γράφημα φαίνεται πως η Γαλλία δέχτηκε το μεγαλύτερο ποσοστό των προσφύγων αυτής της ηλικίας με ποσοστό 15,25%, ακολουθεί η Γερμανία με 7,12%, η Ισπανία με 6,44% και η Ιρλανδία με 4,75%. Η πρωτιά της Γαλλίας σίγουρα δεν προκαλεί έκπληξη αν συνυπολογιστεί πως η ίδια δέχτηκε το μεγαλύτερο αριθμό των προσφύγων του δείγματος άνευ ηλικιακής ομάδας. Ωστόσο, και παρόλο που διαθέτει τα μεγαλύτερα ποσοστά παρατηρείται πως δεν υπάρχει ισοκατανομή των ποσοστών της στις υπόλοιπες κατηγορίες, φανερώνοντας μια τάση να δέχεται πρόσφυγες του ηλικιακού φάσματος από 0 έως 36 ετών. Σχετικά με τις ομοιόμορφες κατανομές προσφυγικού πληθυσμού, αυτές γίνονται εύκολα αντιληπτές από τον πίνακα που ακολουθεί. Από τον πίνακα φαίνεται πως οι χώρες οι οποίες έχουν μια σωστή κατανομή των προσφύγων που έχουν δεχτεί σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες είναι οι Κάτω Χώρες, η Σλοβενία και η Ελβετία.

Γράφημα 12. Στατιστική απεικόνιση των ποσοτικών συχνοτήτων της συσχέτισης της μεταβλητής των κρατών υποδοχής του ερευνώμενου δείγματος με την ηλικιακή κατηγορία των προσφύγων

Πίνακας 14. Στατιστική απεικόνιση των αριθμητικών συχνοτήτων της συσχέτισης της μεταβλητής των κρατών υποδοχής του ερευνώμενου δείγματος με την ηλικιακή κατηγορία των προσφύγων

Η ηλικιακές κατηγορίες των διερευνούμενων προσφύγων	Κράτη υποδοχής διερευνώμενων προσφύγων													Σύνολα προσφύγων ανα ηλικιακή κατηγορία
	Βουλγαρία	Γαλλία	Γερμανία	Ιρλανδία	Λουξεμβούργο	Κάτω Χώρες	Νορβηγία	Πορτογαλία	Ρουμανία	Σλοβενία	Ισπανία	Ελβετία	Λιθουανία	
από 0 έως 18 ετών	2	45	21	14	0	6	1	12	9	4	19	2	1	136
από 19 έως 35 ετών	1	39	23	11	1	8	0	6	4	3	14	3	0	113
από 36 έως 45 ετών	0	9	1	5	0	2	0	2	0	2	3	1	0	25
από 46 και άνω έτη	1	5	2	3	0	1	0	4	0	1	3	1	0	21
Σύνολα προσφύγων ανα χώρα υποδοχής	4	98	47	33	1	17	1	24	13	10	39	7	1	295

Ακόμη, παρατηρώντας τα ποσοστά των προσφύγων που ανήκουν στην μεγαλύτερη ηλικιακή κατηγορία, δηλαδή αυτή που ξεκινά από τα 46 έτη και άνω προκύπτει μια αντίστοιχη αναλογία. Η Γαλλία διαθέτει τα μεγαλύτερα ποσοστά στο 1,69% όπου την ακολουθεί η Πορτογαλία στο 1,36% και έπονται με ίδια ποσοστά στο 1,02% η Ισπανία και η Ιρλανδία. Ωστόσο καμία στατιστική εκτίμηση ή τάση δεν θα μπορούσε να είναι ασφαλής δεδομένου ότι τα άτομα αυτής της πολύ περιορισμένη ηλικιακής ομάδας αποτελούν μόλις το 7,12% του ερευνώμενου προσφυγικού πληθυσμού.

Μολονότι βέβαια τόσο η Γαλλία όσο και η Γερμανία δέχθηκαν μεγάλο ποσοστό προσφύγων από το ερευνητικό δείγμα της τάξης του 33,22% και 15,93% αντίστοιχα, η δεύτερη παρουσιάζει μια προτίμηση στην υποδοχή προσφύγων της ηλικιακής ομάδας 19 έως 36 ετών. Μπορεί η διαφορά των ποσοστών από τις δύο πρώτες ηλικιακές

κατηγορίες που δέχτηκε η Γερμανία να μην είναι και τόσο σημαντική, ωστόσο πιθανότατα να εμφανίζει μια τάση της γερμανικής κοινωνίας. Το επιχείρημα αυτό ενισχύεται ακόμη περισσότερο αν συνυπολογιστούν τα πολύ περιορισμένα ποσοστά που εμφανίζει στα ποσοστά του ηλικιακού φάσματος από 36 και άνω. Το διαφορετικό που έχει η ομάδα από τα 19 έως τα 36 έτη είναι πως αποτελεί την πιο δραστήρια και εργασιακά εκμεταλλεύσιμη ηλικιακή κατηγορία, γεγονός που πιθανότατα να δημιουργεί κάποιες παραπάνω σκέψεις. Την προτίμηση τους στη δεύτερη ηλικιακή ομάδα έναντι της πρώτης με παράλληλα περιορισμένα ποσοστά στις δύο μεγαλύτερες ηλικιακές κατηγορίες δείχνουν να έχουν και οι Κάτω Χώρες και μάλιστα με μεγαλύτερη διαφορά από εκείνη που σημειώνεται στη Γερμανία.

Συνεχίζοντας σε μια ακόμη ποιοτική ανάλυση των παρατηρήσιμων ποσοτικών αποτελεσμάτων των προηγούμενων υποκεφαλαίων, ο παρακάτω πίνακας επιλέγει να υπολογίσει το εκπαιδευτικό επίπεδο κάθε πρόσφυγα. Βέβαια, ο παρακάτω υπολογισμός δεν γίνεται ανάλογα με τον συνολικό προσφυγικό αριθμό αλλά, αυτό που επιχειρείται είναι να προκύψουν συμπεράσματα από μια μέτρηση η οποία εστιάζει στο ξεχωριστό αριθμό προσφύγων που έχει δεχτεί η κάθε χώρα. Με βάση τον ξεχωριστό αριθμό μεταφερόμενων προσφύγων κάθε χώρας αποτυπώνεται η αναλογία τους στο κάθε εκπαιδευτικό επίπεδο όπου ανήκουν. Με λίγα λόγια επιχειρεί μια περισσότερο ποιοτική ανάλυση των διαθέσιμων στατιστικών δεδομένων, εξατομικεύοντας στην αναλογία του εκπαιδευτικού επιπέδου του συγκεκριμένου πληθυσμού που έχει δεχτεί η κάθε χώρα υποδοχής. Με τη μέθοδο αυτή, η μελέτη θα οδηγηθεί σε συμπεράσματα για κάθε χώρα ξεχωριστά και θα προβεί στην παρατήρηση πιο συγκεκριμένων τάσεων.

Με βάση τη λογική αυτή, φαίνεται πως η Γαλλία και η Γερμανία έχουν προτιμήσει προσφυγικό πληθυσμό χαμηλότερης εκπαιδευτικής κλίμακας εν συγκρίσει με την Ιρλανδία, την Πορτογαλία, την Ρουμανία, την Σλοβενία και την Ισπανία. Αναλυτικότερα από το σύνολο των 98 ατόμων που έχει δεχτεί η Γαλλία το 22,44% αποτελεί άτομα της βασικής εκπαίδευσης και το 28,5% άτομα που έχουν ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αντίστοιχα για τη Γερμανία από το σύνολο των 47 προσφύγων όπου έχει δεχτεί, το ποσοστό της τάξης του 29,78% ανήκει τόσο στη βασική εκπαίδευση, όσο και στη δευτεροβάθμια. Στον αντίποδα τα αντίστοιχα ποσοστά της βασικής εκπαίδευσης της παραπάνω ομάδας των πέντε κρατών δεν διαθέτει τα πιο υψηλά ποσοστά με εξαίρεση αυτά των Κάτω χωρών, της Ρουμανίας και της Ισπανίας για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η παραπάνω τάση επαληθεύεται και στα ποσοστά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την Γαλλία και την Γερμανία να συγκεντρώνουν τα

χαμηλότερα ποσά αναλογικά με τα αντίστοιχα της Ιρλανδίας στο 30,30%, της Πορτογαλίας στο 25%, της Ρουμανίας 23,07%, της Σλοβενίας στο 20%, και με της Ισπανίας στο 7,69% να σημειώνει σημαντική διαφορά μεταξύ της Γερμανίας.

Πίνακας 15. Παράλληλη απεικόνιση αριθμού προσφύγων που μεταφέρθηκαν στα κράτη μέλη με την ποσοτική αναλογία του επιπέδου εκπαίδευσής τους

Επίπεδο εκπαίδευσης προσφύγων	Κράτος μέλος μεταφοράς													Αριθμητικά σύνολα προσφύγων ανάλογα με το επίπεδο μόρφωσής τους	Ποσοτικά σύνολα προσφύγων ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσής τους
	Βουλγαρία	Γαλλία	Γερμανία	Ιρλανδία	Λουξεμβούργο	Κάτω Χώρες	Νορβηγία	Πορτογαλία	Ρουμανία	Σλοβενία	Ισπανία	Ελβετία	Λιθουανία		
Χωρίς εκπαίδευση		10,20%	2,12%	6,06%		11,76%		4,16%		30,00%	7,69%			22	7,18%
Νεογέννητα		22,44%	17,02%	15,15%		23,52%		25,00%	7,69%	20,00%	12,82%	28,57%		58	19,65%
Βασική εκπαίδευση	25%	22,44%	29,78%	21,21%		23,52%		29,16%	23,07%	10,00%	23,07%	14,28%		69	23,38%
Κατώτερη και ανώτερη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	75%	28,57%	29,78%	21,21%		41,17%		4,16%	46,15%	20,00%	35,89%		100,00%	32	29,48%
Τριτοβάθμια/Πανεπιστημιακή εκπαίδευση		11,22%	4,25%	30,30%			100,00%	25,00%	23,07%	20,00%	7,69%			38	12,87%
Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση μη Πανεπιστημιακή		4,08%	6,38%		100,00%			8,33%						10	3,04%
Μη διαθέσιμη πληροφορία		1,02%	10,63%	6,06%				4,16%			5,12%	57,14%		11	3,72%
Αριθμητικά σύνολα μεταφερόμενων προσφύγων ανάλογα με την χώρα υποδοχής	4	98	47	33	1	17	1	24	13	10	39	7	1	295	100%

Ακόμα, το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού που έχει δεχτεί η Σλοβενία, δηλαδή το 30% είναι ανεκπαίδευτο. Επίσης φαίνεται ότι αναλογικά με το πληθυσμό που έχουν δεχτεί η Γερμανία και η Πορτογαλία σε ποσοστό 6,38% και 8,33% συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά προσφύγων με κάποια μετα-δευτεροβάθμια τεχνική εκπαίδευση. Επιπρόσθετα πρωταθλητές στη κατηγορία των βρεφών που έχουν δεχτεί στο έδαφός τους αποτελούν η Ελβετία, η Πορτογαλία, οι Κάτω Χώρες και έπεται η Γαλλία.

Η ερευνητική μελέτη συνεχίζει με έναν ακόμα συνδυαστικό πίνακα μεταξύ της σταθερής μεταβλητής που αφορά τα κράτη μέλη υποδοχής με το τύπο οργάνωσης της οικογενειακής ζωής των προσφύγων. Από το παρακάτω πίνακα είναι φανερός ο απόλυτος αριθμός των cases που έχει δεχτεί η κάθε χώρα μέλος στο έδαφός της αλλά αναλυτικότερα και το είδος της οικογενειακής ζωής του κάθε πρόσφυγα. Η έρευνα, από αυτή την ποσοτική συσχέτιση θα προσπαθήσει να βρει πιθανές τάσεις ανάμεσα στα κράτη μέλη που ερευνώνται.

Πίνακας 16. Αριθμητική συσχέτιση μεταβλητών κρατών μελών μεταφοράς ερευνώμενων προσφύγων και των τρόπων οργάνωσης της οικογενειακής τους ζωής

Χώρα μεταφοράς ανά περίπτωση	Τύποι οικογενειακής ζωής προσφύγων				Σύνολα Cases ανα χώρα υποδοχής
	Μεμονωμένη περίπτωση	Εκτεταμένη οικογένεια	Πυρηνική οικογένεια	Μονογονεϊκή οικογένεια	
Βουλγαρία			1		1
Γαλλία	5	2	17	3	27
Γερμανία	6	2	5	4	17
Ιρλανδία	3	1	5	2	11
Λουξεμβούργο	1				1
Κάτω Χώρες	3		3	1	7
Νορβηγία	1				1
Πορτογαλία	5		4	1	10
Ρουμανία	8		1		9
Σλοβενία	1	1	2		2
Ισπανία	3	3	6		12
Ελβετία		1			1
Λιθουανία	1				1
Σύνολα Cases ανα τύπο οικογένειας	36	10	43	11	100
Αντιστοιχία αριθμού προσφύγων ανα τύπο οικογένειας	36	34	194	32	295

Είναι εμφανές ότι η Γαλλία έχει λάβει τα περισσότερα σε αριθμό cases από κάθε άλλη χώρα, ωστόσο αυτό που παρατηρείται είναι πως με βάση το συνολικό αριθμό που έχει δεχτεί, το 69,96% δηλαδή πάνω από τις μισές της περιπτώσεις αποτελούν πυρηνικές οικογένειες. Βέβαια το γεγονός ότι οι πυρηνικές οικογένειες αποτελούν το 43% του συνόλου των cases μπορεί να θεωρήσει το παραπάνω ποσοστό ως κάτι το αναμενόμενο, όμως βλέποντας τη ποσότητα των μεμονωμένων περιπτώσεων που έχει λάβει η Ρουμανία σε αναλογία με το συνολικό αριθμό των cases που έχει δεχτεί και σε σύγκριση με τους αντίστοιχους αριθμούς της Γαλλίας η διαπίστωση μπορεί να θεωρηθεί βάσιμη. Η Ρουμανία έχει λάβει το 22,22% του συνόλου των μεμονωμένων περιπτώσεων παρόλο που ο συνολικός αριθμός των cases που έχει λάβει είναι πολύ περιορισμένος. Επομένως διαπιστώνεται μια τάση της Γαλλίας να λαμβάνει σε μεγαλύτερη αναλογία πυρηνικές οικογένειες προσφύγων και της Ρουμανίας να δέχεται μεγαλύτερη αναλογία μεμονωμένων περιπτώσεων προσφύγων.

Στη περίπτωση της Γερμανίας παρατηρείται το δεύτερο μεγαλύτερο αριθμητικό ποσό των μεμονωμένων περιπτώσεων μετά τη Ρουμανία, καθώς και η μεγαλύτερη ποσότητα μονογονεϊκών οικογενειών. Όπως είχε αναφερθεί σε προηγούμενο υποκεφάλαιο, από το σύνολο των ερευνώμενων προσφύγων μόλις το 5,1% έχει μεταφερθεί με τον Κανονισμό Δουβλίνο III και από αυτούς τη συντριπτική πλειοψηφία άνω του 98% την έχει υποδεχτεί η Γερμανία. Επομένως τα αυξημένα ποσοστά στους δύο προαναφερόμενους τύπους οικογενειακής οργάνωσης σε μεγάλο ποσοστό οφείλεται στο ιδιαίτερο καθεστώς μεταφοράς τους. Οι μεμονωμένες περιπτώσεις προσφύγων κατά μεγάλη αναλογία γίνονται δεκτές από τη Γερμανία με σκοπό την οικογενειακή τους επανένωση με μέλη που ήδη βρίσκονται εκεί, ενώ το ίδιο συμβαίνει και σε μεγάλο ποσοστό των μονογονεϊκών οικογενειών, κυρίως αποτελούμενων από μόνες μητέρες και τα παιδιά τους, των οποίων οι σύζυγοι ή άλλα μέλη του ευρύτερου οικογενειακού τους συστήματος αναμένουν την άφιξή τους. Βέβαια, προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση η τάση της Γερμανίας να επανενώνει τις οικογένειες και να συγκεντρώνει ολόκληρο το σύστημα της στο έδαφος.

Τέλος, κάνοντας μια περιορισμένη αναφορά στην Ισπανία όπου δέχεται το τρίτο μεγαλύτερο αριθμό cases στο σύνολό τους, παρατηρείται μια προτίμηση στις εκτεταμένες οικογένειες. Η Ισπανία έχει δεχτεί το 30% των εκτεταμένων οικογενειών που συμπεριλήφθηκαν στην ερευνητική μελέτη και παρότι μεγαλύτερο σχετικά περιορισμένο αριθμό πυρηνικών οικογενειών σε αναλογία το συνολικό αριθμό τους στην έρευνα. Αυτή η τάση της Ισπανίας πιθανότατα να οφείλετε στο πλαίσιο των ιδιαίτερων κοινωνικών σχέσεων που παρατηρούνται στις χώρες του Ευρωπαϊκού νότου στις οποίες η έντονη κοινωνική συνοχή χαρακτηρίζεται από την θρησκευτικότητα και τα ισχυρά οικογενειακά και συγγενικά δίκτυα (Δημουλάς, και συν., 1998). Για το λόγο αυτό πιθανότατα να δείχνει ότι προτιμά να δέχεται οικογενειακούς σχηματισμούς που να ταιριάζουν και να έχουν επαφή με το ήδη παραδοσιακό τρόπο οργάνωσης της μεσογειακού τύπου εκτεταμένης οικογένειας.

Συνοψίζοντας, μια ιδιαίτερης σημαντικότητας συσχέτιση θα ήταν ανάμεσα του τύπου ευαλωτότητας των προσφύγων και της χώρας υποδοχής τους. Ωστόσο όπως έχει αναφερθεί, μόλις το 13,9% των ερευνώμενων προσφύγων διαθέτουν κάποιας μορφής ευαλωτότητας, ποσοστό αρκετά περιορισμένο για διεξαγωγή συμπερασμάτων ακόμη και γενικότερων τάσεων. Ακόμη, με βάση την ανάλυση που έγινε στο σχετικό υποκεφάλαιο για τις διαφορετικές κωδικοποιήσεις της ευαλωτότητας, ένα μεγάλο ποσοστό αυτών των κωδικών καλύπτονται από τη μεταβλητή που αφορά το είδος

οργάνωσης της οικογενειακής ζωής. Για όλους τους προαναφερόμενους λόγους η παρούσα μελέτη δεν προβαίνει σε κάποια τέτοια ανάλυση, δεδομένου ότι ερεύνησε στατιστικά εκείνες τις μεταβλητές όπου τόσο ο όγκος των απαντήσεών τους, τόσο και σε ποιοτικό επίπεδο το περιεχόμενό τους αποδείχτηκε να έχουν το μεγαλύτερο βαθμό συσχέτισης.

Κεφάλαιο Τέταρτο

Οι ερευνητικές διαπιστώσεις

Οι όροι προσφυγική ή και ανθρωπιστική κρίση, αποτελούν μάλλον τις πιο σύνηθες εκφράσεις με τις οποίες αναφέρεται κάποιος στο προσφυγικό φαινόμενο των τελευταίων ετών. Η δημοσιότητα που έχει λάβει το θέμα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και κυρίως στο άκουσμα του αριθμού των πρώτων μαζικών μεταναστευτικών ροών προς την Ελλάδα και την Ιταλία, απασχόλησε πολύ και συνεχίζει να απασχολεί την κοινή γνώμη. Οι πρώτες αντιδράσεις της κοινής γνώμης έκαναν λόγο για προσφυγική απειλή προς τις δυτικές ευρωπαϊκές κοινωνίες και για ροές προσφύγων οι οποίες θα ήταν ατελείωτες για αρκετά χρόνια. Η τρομολαγνεία των μέσων μαζικής ενημέρωσης απέναντι στα ατελείωτα κύματα προσφύγων που κατέφθαναν στον ευρωπαϊκό χώρο, δημιούργησαν πρόσφορο έδαφος στην εμφάνιση στερεοτυπικών αντιλήψεων γύρω από το πρόσωπο του πρόσφυγα. Η απειλή από την ανατολή έφερε στην επιφάνεια θέματα ετερότητας με τον δυτικό πολιτισμό οδηγώντας παράλληλα στην ανάδειξη ανάλογων κοινωνικών αναπαραστάσεων.

Ωστόσο, όπως φάνηκε από τα μακροοικονομικά μεγέθη και τις διάφορες έρευνες σε διεθνές επίπεδο, τα γεγονότα κάθε άλλο παρά απειλητικά δεν φάνηκε να είναι. Τα προγράμματα διαχείρισης της προσφυγικής κρίσης, που αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο, δείχνουν να λειτουργούν περισσότερο ως μοχλός ανάπτυξης της οικονομίας παρά ως αναπόφευκτες και δαπανηρές πολιτικές. Κατά μία έννοια, η υποτιθέμενη και η συνεχώς προβαλλόμενη από τα μέσα ενημέρωσης συρρίκνωση και η επιβάρυνση της ευρωπαϊκής οικονομίας από τις ορδές προσφύγων, μετατράπηκε σε μια ευκαιρία για την δημοσιονομική ανάκαμψή της. Επίσης τα προγράμματα διαχείρισης του προσφυγικού πληθυσμού λειτούργησαν με τελείως διαφορετικό τρόπο αλλά και λόγο από εκείνον για τον οποίο δημιουργήθηκαν. Τέλος, από τις παρατηρούμενες συχνότητες υπάρχουν ενδείξεις ότι τα στοιχεία της ατομικής ταυτότητας των αιτούντων διεθνούς προστασίας έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο κατά την διαδικασία της μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού, γεγονός που θα αποδειχτεί στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

4.1 Η σκιαγράφηση του προφίλ των μεταφερόμενων προσφύγων

Ένα από τα βασικότερα ερωτήματα που έχει θέσει από την αρχή η συγκεκριμένη μελέτη, αποτελεί εκείνο που αφορά το ποια είναι τα στοιχεία που συνθέτουν το προφίλ των μεταφερθέντων προσφύγων στα κράτη μέλη. Παράλληλα, η ερευνητική μελέτη, έχοντας θέσει ως μια εκ των υποθέσεων εργασίας ότι υπάρχει συγκεκριμένο προφίλ προσφύγων όπου μεταφέρονται στα κράτη μέλη, μελετά τα στοιχεία της ταυτότητας τους προκειμένου να οδηγηθεί στα πιο κοινώς απαντώμενα χαρακτηριστικά τους από το δείγμα της έρευνας, βγάζοντας συμπεράσματα από τις παρατηρούμενες τάσεις. Η διαδικασία αυτή θα οδηγήσει στην επιβεβαίωση ή την απόρριψη της παραπάνω υπόθεσης, συνθέτοντας τα στοιχεία της συλλογικής ταυτότητας του μεταφερθέντος προσφυγικού πληθυσμού όπως έχουν συγκεντρωθεί από την έρευνα συχοτήτων.

4.1.1 Τα γνωρίσματα ταυτότητας του μεταφερόμενου προσφυγικού πληθυσμού

Η ταυτότητα αποτελεί μια πολυδιάστατη έννοια η οποία, έρχεται σε συσχέτιση με πολλές επιστήμες ανάμεσά του η κοινωνιολογία και η ανθρωπολογία, διαιρείται σε πολλές υποκατηγορίες ανάλογα με το αν αναφέρεται στο άτομο ή σε κάποιο σύνολο ατόμων. Ακόμα η ταυτότητα διακρίνεται ανάλογα με το ιδιαίτερο διακριτικό της στοιχείο το οποίο την χαρακτηρίζει που δύναται να είναι το φύλο, η ηλικία, η εθνική ταυτότητα των μεταναστευτικών ομάδων κλπ. Σε κάθε περίπτωση η έννοια της ταυτότητας λειτουργεί αλλά και διαμορφώνεται τόσο στο εθνικό, όσο και στο διεθνές περιβάλλον, υποδηλώνοντας τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στο εγώ και το εμείς με το αυτός και το αυτοί. Επομένως, όπως γίνεται φανερό η όποια κοινωνική και πολιτική αλλαγή υφίσταται με ένα κοινωνικό σύνολο ή μια κοινωνία, η έννοια της ταυτότητας επαναπροσδιορίζεται και διαμορφώνεται αναλόγως. Ωστόσο, εννοιολογικά με τον όρο συλλογική ταυτότητα αποκαλούνται εκείνα τα κοινά χαρακτηριστικά στοιχεία που συγκεντρώνει μια ομάδα ή ακόμα και ένα σύνολο ανθρώπων. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε αυτήν την ομάδα διαθέτουν κάποια στοιχεία ταύτισης τα οποία μπορεί να αποδίδονται είτε από την γέννησή τους όπως για παράδειγμα η χώρα καταγωγής τους, είτε μπορεί να είναι επίκτητα όπως το επίπεδο μόρφωσης τους (Κοντοχρήστου & Μ., 2007).

Όπως επίσης επισημαίνει ο Richard Jenkins «...όλες οι συλλογικές ταυτότητες είναι εξ ορισμού κοινωνικές ταυτότητες...» (2007:27), επισημαίνοντας τον

κοινωνιολογικό ενδιαφέρον της ανάλυσης που θα ακολουθήσει. Ακόμα όπως αναφέρει ο ίδιος για ακόμη μια φορά, ως ταυτότητα αποκαλούνται «...οι τρόποι σύμφωνα με τους οποίους τα άτομα και οι συλλογικότητες διακρίνονται από άλλα άτομα [αλλά και οι τρόποι σύμφωνα με τους οποίους διακρίνονται οι] συλλογικές ταυτότητες στις κοινωνικές τους σχέσεις». Τέλος συμπληρώνει λέγοντας πως η ταυτότητα του κάθε ατόμου και κάθε ομάδας είναι «...η συστηματική θεμελίωση και νοηματοδότηση των σχέσεων ομοιότητας και διαφοράς μεταξύ ατόμων, μεταξύ συλλογικοτήτων και μεταξύ ατόμων και συλλογικοτήτων» (Jenkins, 2007:28).

Κατά ανάλογο τρόπο και η παρούσα ερευνητική μελέτη θα εξετάσει το θέμα της συλλογικής ταυτότητας των μεταφερθέντων προσφύγων, αφού πρώτα συγκεντρωθούν όλα τα απαραίτητα στοιχεία από την ανάλυση των συχνότητων του προηγούμενου κεφαλαίου. Στην ουσία ο τρόπος που ακολούθησε η μελέτη για την ανάδειξη των χαρακτηριστικών του προφίλ των προσφύγων αποτέλεσε τη συγκέντρωση όλων των σε υψηλότερη συχνότητα απαντώμενων στοιχείων από το σύνολο των 100 cases που διερευνήθηκαν. Με την συγκέντρωσή τους είναι δυνατόν να σκιαγραφηθεί το προφίλ των προσφύγων που μεταφέρθηκαν στα κράτη μέλη και ακολούθως να επαληθευτεί ή όχι η προαναφερθείσα υπόθεση εργασίας αναφορικά με την ύπαρξη ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του προσφυγικού πληθυσμού όπου γίνονται σε μεγαλύτερη συχνότητα δεκτά από τα κράτη μέλη με βάση τα ισχύοντα προγράμματα μεταφοράς.

Με βάση λοιπόν τις εξεταζόμενες συχνότητες του προηγούμενου κεφαλαίου, τα αποτελέσματα των μετρήσεων έδειξαν ότι το ανδρικό φύλο υπερτερεί στο μεταφερθέν προσφυγικό πληθυσμό έναντι του γυναικείου με διαφορά της τάξεως του 7,8%. Ακόμα, στο σύνολο των υποθέσεων που εξετάστηκαν, το μεγαλύτερο μέρος των μεταφερθέντων προσφύγων αποτελείται από νεαρής ηλικίας πληθυσμό. Συγκεκριμένα οι συχνότητες έδειξαν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του διερευνώμενου πληθυσμού κυμαίνεται από 0 έως και 18 έτη σε ποσοστό 46,10%. Σχετικά με την χώρα προέλευσής των προσφύγων που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα, το πλήθος του 73% του μεταφερθέντος προσφυγικού πληθυσμού στα κράτη μέλη, προέρχονται από την Συρία και η ομιλούμενη πρωτεύουσα γλώσσα που χρησιμοποιούν είναι τα αραβικά με ποσοστό 82%. Επίσης η μεταβλητή που εξέτασε την συχνότητα των τύπων οργάνωσης της οικογενειακής ζωής των μεταφερθέντων, διαπίστωσε ότι η μεγαλύτερη συχνότητα συγκεντρώθηκε στον τύπο της πυρηνικής οικογένειας. Συγκεκριμένα το 43% των μεταφερθέντων ανήκουν σε πυρηνικού τύπου οικογενειακή οργάνωση.

Η μέτρηση που αφορούσε το επίπεδο μόρφωσης παρείχε πληθώρα πληροφοριών αφού παρατηρήθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταφερθέντων προσφύγων έχουν ολοκληρώσει μόλις την βασική τους εκπαίδευση σε ποσοστό 23,39%. Βέβαια, όπως ειπώθηκε και στο ανάλογο κεφάλαιο, στην περίπτωση που αθροιστούν τα ποσοστά της χαμηλότερης και της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, διαπιστώνεται ότι αυτά υπερτερούν έναντι της βασικής. Πάντως είτε με τον ένα, είτε με τον άλλο τρόπο στην πλειοψηφία τους οι μεταφερθέντες πρόσφυγες δεν ανήκουν σε ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο πλην της δευτεροβάθμιας εκπαιδευτικής κλίμακας. Συνεχίζοντας στους κωδικούς ευαλωτότητας της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, όπου όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο αναγνωρίζουν την ύπαρξη κάποιας παραπάνω δυσκολίας σχετικά με την υγεία ή σχετικά με κάποια κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι μεταφερθέντες αιτούντες διεθνούς προστασίας, παρατηρήθηκε ότι το 86,10% δεν είχε χρεωθεί με κάποιο κωδικό ευάλωτης κατάστασης, ενώ μόλις για το 13,9% αναφερόταν κάποιου είδους ιδιαίτερης ανάγκης και είχαν χρεωθεί κωδικό ευαλωτότητας.

Σχετικά με το νομικό πλαίσιο με το οποίο διενεργήθηκε η μεταφορά των διερευνώμενων προσφύγων, οι συχνότητες δεν είχαν ίση κατανομή ποσοτικά και στους δύο εξεταζόμενους τρόπους μεταφοράς. Πιο συγκεκριμένα η συντριπτική πλειοψηφία του ερευνώμενου προσφυγικού πληθυσμού που συμπεριλήφθηκε στην παρούσα έρευνα μεταφέρθηκε υπαγόμενο στις διατάξεις του Προγράμματος Μετεγκατάστασης σε ποσοστό 94%. Το υπολειπόμενο 6% μεταφέρθηκε τηρώντας όλα τα κριτήρια του Κανονισμού Δουβλίνο III με την οικογενειακή τους επανένωση με την υπόλοιπη οικογένειά τους που βρίσκεται στα διάφορα κράτη μέλη. Συσχετίζοντας την τελευταία μεταβλητή με εκείνη των κρατών μελών υποδοχής, διαπιστώθηκε ότι από το σύνολο του 6% που μεταφέρθηκαν με τον Κανονισμό του Δουβλίνο III, όλες πλην μιας περίπτωσης έγιναν δεκτές από την Γερμανία. Οι αντίστοιχες συχνότητες του υπόλοιπου 94% που υπάχθηκαν και μεταφέρθηκαν με το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης, έγιναν δεκτές πλειοψηφικά από τη Γαλλία με ποσοστό 27%.

Έχοντας συγκεντρώσει τις παραπάνω πληροφορίες από την έρευνα συχνοτήτων του προηγούμενου κεφαλαίου, η μελέτη είναι σε θέση να σκιαγραφήσει τη συλλογική ταυτότητα και τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά των μεταφερθέντων προσφύγων στα κράτη μέλη. Επομένως, με βάση όλα τα ανωτέρω χαρακτηριστικά που προέκυψαν και αν αυτά συγκεντρώνονταν όλα σε έναν πρόσφυγα τότε αυτός θα ήταν αραβόφωνος σύριος άντρας με ηλικία από 0-18 ετών ο οποίος θα άνηκε σε κάποια πυρηνική οικογένεια.

Επίσης, όπως παρατηρείται θα είχε ολοκληρώσει την βασική εκπαίδευση στην χώρα καταγωγής του και δεν θα αντιμετώπιζε κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα υγείας ούτε θα ήταν αντιμετώπος με κάποια περίπλοκη κατάσταση που θα δικαιολογούσε την χρέωση κωδικού ευαλωτότητας. Τέλος θα είχε πιθανότατα μεταφερθεί με την οικογένειά του στη Γαλλία με το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης.

Η παραπάνω διαπίστωση θα μπορούσε να είναι ακόμη πιο ενδιαφέρουσα στην περίπτωση που η ερευνητική εργασία μελετούσε σε παράλληλο χρόνο τα χαρακτηριστικά εκείνων των οποίων η αίτησή τους για χορήγηση διεθνούς προστασίας και μεταφοράς τους σε κάποιο κράτος υποδοχής απορρίφθηκε. Με αυτό τον τρόπο θα ήταν πιο φανερή η διαφορά στο προφίλ εκείνων που μεταφέρθηκαν με εκείνων που απορρίφθηκαν και τα συμπεράσματα θα ήταν πιο πλούσια. Όμως, η μελέτη των απορριπτικών αποφάσεων μεταφοράς όλων των προσφύγων της ίδιας περιόδου αποτελεί έναν ερευνητικό περιορισμό και δεν συμπεριλήφθηκε στην παρούσα έρευνα.

Στο σημείο αυτό και πριν ολοκληρωθεί το παρόν υποκεφάλαιο αξίζει να γίνει μια αναφορά στις πολύ ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις σχετικά με το προφίλ του γυναικείου μεταφερόμενου πληθυσμού. Με την συγκέντρωση όλων αυτών των παρατηρήσεων από το προσφυγικό δείγμα που αφορούν την μεταφερόμενη γυναίκα πρόσφυγα και μολονότι το δείγμα είναι αρκετά περιορισμένο για τέτοιου είδους διαπιστώσεις, αναδύεται η αναπαράσταση του γυναικείου φύλου στον αραβικό κόσμο. Συγκρίνοντας τα χαρακτηριστικά των δύο φύλων παρατηρήθηκε, ότι τα μεμονωμένα περιστατικά γυναικών προσφύγων τα οποία δεν ταξίδεψαν προ της Ευρώπης ούτε μεταφέρθηκαν είτε με τον σύζυγο, είτε στο πλαίσιο της οικογένειάς τους είναι κατά 3,05% λιγότερα από εκείνα των ανδρών. Εξετάζοντας πιο βαθιά την συγκεκριμένη παρατήρηση φαίνεται πως οι μόνοι μεταφερόμενοι άνδρες ηλικίας από 0 έως 18 ετών υπερτερούν κατά 10% περίπου. Απεναντίας, τα ποσοστά των μεταφερόμενων γυναικών που συνοδεύονται από τον άνδρα ή τα παιδιά τους κυμαίνονται κατά 13,06% υψηλότερα έναντι των ανδρών. Τα ποσοστά αυτά υποδηλώνουν πως ο γυναικείος αραβικός πληθυσμός δεν είναι σε θέση να λάβει αποφάσεις που αφορούν την επιβίωσή τους γεγονός που υποδηλώνει την άμεση εξάρτησή τους από τον άνδρα/σύζυγο, πατέρα ή και συγγενή. Ωστόσο, το προφίλ της ανυπεράσπιστης γυναίκας η οποία βρίσκεται σε αδύναμη και μειονεκτική θέση έναντι των ανδρών φαίνεται και στο επίπεδο εκπαίδευσης, όπου σε όλες τις βαθμίδες εκτός της βασικής εκπαίδευσης μειονεκτούν. Επίσης σημειώνουν ποσοστό κατά 2,03% υψηλότερο στον αμόρφωτο πληθυσμό, υποδηλώνοντας τις περιορισμένες ευκαιρίες που διαθέτουν στην εκπαίδευση και την

χαμηλή συμμετοχικότητά τους στις υψηλότερες εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Συνοψίζοντας, από την παραπάνω συγκεντρωτική ανάλυση των συχνοτήτων η έρευνα κατέληξε στο ποια είναι τα χαρακτηριστικά που σκιαγραφούν προφίλ των μεταφερθέντων προσφύγων, απαντώντας με σαφή τρόπο στο σχετικό ερώτημα που είχε θέσει. Η ανάλυση που προηγήθηκε συγκέντρωσε όλα τα κοινά χαρακτηριστικά της ταυτότητας των μεταφερθέντων προσφύγων και είναι σε θέση να παρατηρήσει τις πιθανές τάσεις αναφορικά με το προφίλ των προσφύγων που μεταφέρονται. Με βάση τα συλλεγόμενα στοιχεία της παρούσας μελέτης διαπιστώνεται λοιπόν η τάση των κρατών μελών να δέχονται στο έδαφός τους άτομα οικονομικά ενεργά που μπορούν να εργαστούν γεγονός που δικαιολογείται από το μικρό της ηλικίας τους. Ακόμα, παρατηρείται η τάση να μεταφέρονται πρόσφυγες όπου σε μεγαλύτερη συχνότητα πλαισιώνονται από την οικογένειά τους. Επίσης, το αναδυόμενο προφίλ του παραπάνω πρόσφυγα όπως προέκυψε δεν έχει ιδιαίτερη μόρφωση επομένως όχι και ιδιαίτερες απαιτήσεις από την χώρα υποδοχής του. Αναφορικά με τα ποσοστά ευαλωτότητας, υπάρχουν ενδείξεις ότι τα κράτη μέλη δέχονται άτομα χωρίς κάποια ιδιαίτερης σημασίας προβλήματα επομένως και δεν χρήζουν ιδιαίτερης περίθαλψης και υπηρεσιών. Ολοκληρώνοντας, και παρ' όλες τις διαπιστώσεις των παρατηρούμενων τάσεων, η υπόθεση εργασίας που θέλει συγκεκριμένο προφίλ προσφύγων να μεταφέρονται στα κράτη μέλη ακόμη δεν χρειάζεται περεταίρω και εις βάθος ανάλυση όπου θα γίνει στα επόμενα υποκεφάλαια.

4.2 Εξετάζοντας τις ευρωπαϊκές πολιτικές μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού

Στα υποκεφάλαια που ακολουθούν η μελέτη θα ασχοληθεί με την ανταπόκρισή της σε δύο βασικά ερευνητικά ερωτήματα που έχει θέσει. Συγκεκριμένα, η παρακάτω ανάλυση προσπαθεί να δώσει απάντηση στο ερώτημα αν υπάρχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του προσφυγικού πληθυσμού όπου γίνονται δεκτά στο έδαφος των κρατών μελών και παράλληλα αν υπάρχουν και ποια είναι τα κριτήρια με βάση τα οποία τα εν λόγω κράτη εγκρίνουν την μεταφορά τους. Στην ουσία η διερεύνηση της υπόθεσης εργασίας που θέλει την ύπαρξη ‘‘δεύτερης ανάγνωσης’’ στο προφίλ των προσφύγων με σκοπό να γίνουν δεκτά στο έδαφος των κρατών μελών αποτελεί ήσσονος σημασίας. Συνοψίζοντας και με σκοπό την επιβεβαίωση ή την απόρριψη της παραπάνω υπόθεσης εργασίας, θα εξεταστούν ποιες συσχετίσεις μπορούν να υπάρξουν ανάμεσα στους ρυθμούς ανάπτυξης, γήρανση του πληθυσμού και στην κάλυψη θέσεων

εργασίας κάθε κράτους μέλους με τα απαντώμενα χαρακτηριστικά που συνθέτουν την προσφυγική ταυτότητα του ερευνώμενου πληθυσμού.

4.2.1 Στατιστική συσχέτιση του προσφυγικού προφίλ με τις χώρες μεταφοράς τους – η “δεύτερη ανάγνωση” των συχνοτήτων

Μελετώντας την αρχαία περίοδο της Ευρώπης, διαπιστώνεται πως ακόμα και από τους πρώτους πολιτισμούς όπως η αρχαία Ελλάδα και η αρχαία Ρώμη έως και σήμερα, οι μετακινήσεις και οι εκτοπίσεις πληθυσμών αποτελούν μια σπουδαία πηγή ανάπτυξης. Βέβαια, η δοκιμασμένη στο χρόνο αναπτυξιακή πολιτική μεταφοράς πληθυσμών στον ευρωπαϊκό χάρτη, αποτελεί δίκικο μαχαίρι αφού οδηγεί με παράλληλο τρόπο στον κοινωνικό αποκλεισμό και στην περιθωριοποίηση των μεταφερόμενων (Δημουλάς, et al., 1998). Ωστόσο, με την διεθνοποίηση της οικονομίας στην σημερινή Ευρώπη, έχει προκληθεί η ανάγκη τόσο για την εισαγωγή, όσο για την εξαγωγή πληθυσμών, καθιστώντας την αναπτυξιακή αυτή πρακτική ως μια πετυχημένη οικονομική συνταγή (Anderson, 1991).

Ενδεχομένως, κατά ανάλογο τρόπο φαίνεται να λειτούργησε η εισαγωγή προσφύγων από το ξέσπασμα της προσφυγικής κρίσης στα τέλη του 2014. Η προσφυγική κρίση των τελευταίων ετών η οποία ξεκίνησε με την συρροή εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων στα ελληνικά παράλια, εισήγαγε ένα πολύ μεγάλο όγκο πληθυσμού στον ευρωπαϊκό χώρο. Η εισροή του προσφυγικού πληθυσμού φαίνεται να λειτούργησε ως αναπτυξιακός μοχλός για την οικονομία των κρατών μελών. Με λίγα λόγια η απειλή και γενικότερα η επονομαζόμενη προσφυγική κρίση μετατράπηκε σε προσφυγική ευκαιρία με σκοπό να θεραπεύσει τις πληγές της τραυματισμένης ευρωπαϊκής οικονομίας. Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικότερα όσα συμμετείχαν στις διαδικασίες μεταφοράς προσφύγων στο έδαφός τους, θέλησαν να εκμεταλλευτούν την προσφυγική ευκαιρία προσφοράς εργατικού δυναμικού με σκοπό να καλύψουν επιλεκτικά τις ανάγκες των κενών θέσεων εργασίας τους.

Χαρακτηριστικά, στους δύο πίνακες που ακολουθούν παρατηρούνται τα ποσοστά κενών θέσεων τόσο σε ανειδίκευτο, όσο και σε ειδικευμένο προσωπικό για όλες τις χώρες στις οποίες μεταφέρθηκε ο προσφυγικός πληθυσμός που διερευνήθηκε. Στην ουσία, η λογική ότι τα κράτη μέλη που όπως έδειξαν οι συχνότητες του προηγούμενου κεφαλαίου έλαβαν μεγαλύτερα ποσοστά προσφύγων χαμηλής και μέτριας εκπαιδευτικής κλίμακας, είναι εκείνα τα οποία έχουν ανάγκη από μεγαλύτερο αριθμό ανειδίκευτων εργατών. Παρόλο που δεν είναι διαθέσιμα τα στατιστικά στοιχεία

για την Γαλλία, τα αντίστοιχα της Γερμανίας για τις ανειδίκευτες κενές θέσεις εργασίας φαίνεται να είναι τα υψηλότερα από κάθε άλλο κράτος μέλος παρουσιάζοντας μάλιστα και σταδιακή αύξηση κάθε χρόνο. Επομένως, διαπιστώνεται πως η ανάλυση του προηγούμενου κεφαλαίου που δείχνει την τάση της Γερμανίας να δέχεται στο έδαφος της χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου πρόσφυγες επιβεβαιώνεται από τις αυξημένες της ανάγκες σε ανειδίκευτο προσωπικό. Να σημειωθεί επίσης πως το αυξημένο ποσοστό ανειδίκευτου προσωπικού επιβεβαιώνεται και από τις σχετικές ενδείξεις της μελέτης που τη θέλουν να δέχεται πολύ μεγαλύτερο ποσοστό προσφύγων μεταδευτεροβάθμιας τεχνικής εκπαίδευσης.

Πίνακας 17. *Αριστερά:* ποσοστά ανειδίκευτων κενών θέσεων εργασίας στους τομείς της βιομηχανίας, των κατασκευών και τη παροχής υπηρεσιών.

Δεξιά: ποσοστά ειδικευμένων κενών θέσεων εργασίας στους τομείς των επιχειρήσεων, της οικονομίας και της διοίκησης

Κράτη μέλη	2014	2015	2016	Κράτη μέλη	2014	2015	2016
Ευρωπαϊκή Ένωση των 28	1,6	1,7	1,8	Ευρωπαϊκή Ένωση των 28	1,6	1,8	1,9
Βουλγαρία	0,7	0,8	0,8	Βουλγαρία	0,5	0,5	0,6
Γερμανία	2,5	2,6	2,6	Γερμανία	2,8	2,9	2,9
Ιρλανδία	0,7	0,9	0,9	Ιρλανδία	0,7	0,8	0,9
Ελλάδα	0,8	0,2	0,3	Ελλάδα	1,4	0,2	0,5
Ισπανία	0,6	0,6	0,7	Ισπανία	0,4	0,4	0,4
Γαλλία	:	:	:	Γαλλία	:	:	:
Λιθουανία	0,9	1,0	1,2	Λιθουανία	1,0	1,0	1,3
Λουξεμβούργο	0,9	1,2	1,3	Λουξεμβούργο	1,0	1,4	1,4
Κάτω Χώρες	1,5	1,7	2,0	Κάτω Χώρες	1,7	2,0	2,2
Πορτογαλία	0,6	0,6	0,7	Πορτογαλία	0,8	0,9	1,0
Ρουμανία	0,9	1,2	1,3	Ρουμανία	0,7	1,0	1,0
Σλοβενία	1,0	1,2	1,7	Σλοβενία	1,2	1,4	2,0
Νορβηγία	2,1	1,6	1,7	Νορβηγία	1,9	1,4	1,6
Ελβετία	1,1	1,0	1,1	Ελβετία	1,3	1,1	1,2

Πηγή: Eurostat,2017.Job vacancy rate, ανάκτηση από <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Πηγή: Eurostat,2017.Job vacancy rate, ανάκτηση από <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Αντιθετικές διαπιστώσεις στις ανάγκες ανειδίκευτου προσωπικού, παρουσιάζουν και τα διάφορα κράτη μέλη όπου οι μετρήσεις στο προσφυγικό πληθυσμό που δέχτηκαν έδειξαν να προτιμούν πρόσφυγες ανώτερης εκπαιδευτικής κλίμακας. Συγκεκριμένα, πρόκειται για τις χώρες όπως η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, και η Ισπανία. Τα ποσοστά κενών θέσεων ανειδίκευτων εργατών είναι πολύ περιορισμένα στις χώρες αυτές, ενώ παρόλα αυτά δείχνουν να έχουν μια σταθερά

ανοδική τάση όχι όμως με την δυναμική της Γερμανίας.

Στον αντίποδα, ο πίνακας στα δεξιά έρχεται να επιβεβαιώσει όποια τάση παρατηρείται στον πρώτο, αναφέροντας αυτή τη φορά τα ποσοστά των κενών ειδικευμένων θέσεων εργασίας. Οι χώρες όπως η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Ρουμανία οι οποίες όπως ειπώθηκε έδειξαν να έχουν την τάση να δέχονται το περισσότερο μορφωμένο προσφυγικό πληθυσμό του δείγματος, επιβεβαιώνουν αυτή τους την τάση από τα αυξημένα ποσοστά εξειδικευμένων κενών θέσεων εργασίας. Συγκεκριμένα η ανάγκη για κάλυψη θέσεων στο τομέα των επιχειρήσεων, της οικονομίας και της παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών φαίνεται να είναι πολύ πιο περιορισμένη από εκείνη της Γερμανίας, ωστόσο η δυναμικά αυξητική τους τάση είναι πολύ μεγαλύτερη.

Από τις παραπάνω διαπιστώσεις με την ανάλυση των πινάκων σε συσχέτιση με τα ευρήματα της ερευνητικής μελέτης, είναι δυνατόν σε ένα βαθμό να διαφαίνεται η αναπτυξιακή πολιτική κάθε κράτους μέλους. Γενικότερα η δυναμική που έχουν οι τάσεις που παρουσιάζονται δείχνουν μια μεγαλύτερη ανάγκη στο να καλυφθούν εξειδικευμένες θέσεις εργασίας και λιγότερες ανειδίκευτες. Πιθανότατα, και δίχως να έχει ερευνηθεί η παρακάτω υπόθεση, ο καταμερισμός των θέσεων εργασίας να έχει γίνει με τρόπο ώστε οι γηγενείς να καταλαμβάνουν τις πιο εξειδικευμένες θέσεις και ο προσφυγικός πληθυσμός να εξυπηρετεί την κάλυψη των ανειδίκευτων. Παράλληλα όμως σε χώρες με περιορισμένη βιομηχανία άρα και ζήτηση ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού, να διατηρούν μια διαφορετική στάση προτιμώντας προσφυγικό πληθυσμού με υψηλές γνώσεις με σκοπό να τονώσουν την οικονομία με διαφορετικό τρόπο.

Μιλώντας όμως για τόνωση της ευρωπαϊκής οικονομίας, δεν θα πρέπει να περιορίζεται η ανάλυση μόνο στις πολιτικές για την ανάπτυξη και την οικονομική ανάκαμψη των κρατών μελών που σχετίζονται με την εισροή εργατικού δυναμικού. Τα θέματα που σχετίζονται με την οικονομική ανάπτυξη ενός κράτους είναι περισσότερο σύνθετα και πολυπαραγοντικά όπως ακριβώς και το προσφυγικό φαινόμενο των τελευταίων ετών ενώ σίγουρα για κανένα λόγο δεν αποτελούν προβληματική της συγκεκριμένης ερευνητικής μελέτης. Παρατηρώντας όμως τα ευρωπαϊκά στατιστικά δεδομένα και τις συχνότητες που έχουν προκύψει αντίστοιχα, η παρούσα ερευνητική μελέτη μπορεί να οδηγηθεί σε πιο ποιοτικές παρατηρήσεις.. Ωστόσο, το μόνο σίγουρο είναι πως τα προσφυγικά ρεύματα των τελευταίων ετών, όχι μόνο βοήθησαν στην οικονομική ανάκαμψη και στην εμφάνιση πιο θετικών τάσεων στα δημοσιονομικά της Ευρώπης, όπως θα σχολιαστεί στο επόμενο κεφάλαιο, αλλά ανανέωσε και τον υπάρχον

ευρωπαϊκό πληθυσμό.

Η έννοια της ανανέωσης του ευρωπαϊκού πληθυσμού αναφέρεται στην εισροή νεαρού πληθυσμού σε μια κοινώς γνωστή γερασμένη ευρωπαϊκή κοινωνία. Ουσιαστικά οι πρόσφυγες λειτούργησαν ως ένεση νεότητας στις κοινωνίες των κρατών μελών και γενικότερα σε μια ευρωπαϊκή ήπειρο που χαρακτηρίζεται από γερασμένο και χαμηλής γεννητικότητας πληθυσμό. Απεναντίας και αν το δείγμα που ερεύνησε η παρούσα μελέτη μπορεί να αποτελέσει αντιπροσωπευτικό δείγμα όλων των προηγούμενων και επόμενων μεταναστευτικών κυμάτων, τότε είναι σίγουρο πως οι προσφυγικές ροές λειτούργησαν και για λόγους δημογραφικής ανανέωσης. Στο παρακάτω πίνακα φαίνεται ο μέσος όρος ηλικίας των πολιτών κάθε κράτους μέλους που δέχτηκε τον ερευνώμενο προσφυγικό πληθυσμό στο έδαφός του.

Πίνακας 18. Δημογραφικές προβλέψεις μέσου όρου ηλικίας πληθυσμού των κρατών μελών στα οποία μεταφέρθηκε ο ερευνώμενος προσφυγικός πληθυσμός

Κράτη μέλη	2015	2025	2035
Ευρωπαϊκή Ένωση των 28	42,4	44,5	46,1
Βουλγαρία	43,4	46,4	49,2
Γερμανία	45,9	46,1	47,4
Ιρλανδία	36,4	39,9	42,0
Ελλάδα	43,4	47,8	51,8
Ισπανία	42,3	46,9	49,4
Γαλλία	41,0	42,2	42,4
Λιθουανία	42,7	46,1	49,4
Λουξεμβούργο	39,3	40,5	42,3
Κάτω Χώρες	42,2	42,8	43,2
Πορτογαλία	43,5	48,0	51,1
Ρουμανία	41,0	44,8	47,7
Σλοβενία	42,8	45,9	48,6
Νορβηγία	39,1	40,4	42,1

Πηγή: Eurostat,2017.Baseline projections: demographic balances and indicators. Median age of population , ανάκτηση από <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρείται πως για το έτος 2015 ο μέσος όρος της ηλικίας των πολιτών των χωρών στις οποίες μεταφέρθηκε το ερευνώμενο προσφυγικό δείγμα συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας ανέρχεται στα 42,4 έτη. Ο πίνακας απεικονίζει επίσης και τις προβλέψεις του μέσου όρου ηλικίας ανά δεκαετία, οι οποίες δείχνουν την ολοένα αυξητική πορεία του μέσου όρου ηλικίας στις αναγραφόμενες χώρες, φτάνοντας τα 46,1 έτη για την Ευρωπαϊκή Ένωση των 28 το 2035. Η ερευνητική

μελέτη θυμίζει ότι η αντίστοιχη μέτρηση στο διερευνώμενο προσφυγικό δείγμα θέλει το ποσοστό των προσφύγων με μέσο όρο ηλικίας άνω των 36 ετών που μεταφέρθηκαν να βρίσκεται μόλις στο 15,59%. Αντίθετα το πλήθος των μεταφερόμενων προσφύγων που ερευνήθηκαν, δηλαδή το 84,41%, κυμαίνεται από 0 έως 35 έτη. Εξίσου σημαντικό είναι να αναφερθεί πως ο μέσος όρος ηλικίας όλων των μεταφερόμενων προσφύγων που μελετήθηκαν ήταν μόλις τα 20,05 έτη. Είναι φανερό λοιπόν πως είναι συγκριτικά ανυπολόγιστη η διαφορά μεταξύ του μέσου όρου ηλικίας των μεταφερόμενων προσφύγων με εκείνο των πολιτών των κρατών μελών και να σημειωθεί ότι η έρευνα διενεργήθηκε σε προσφυγικό πληθυσμό που μεταφέρθηκε το 2016.

Μια ακόμη διαπίστωση αφορά τα πολύ υψηλά ποσοστά του μέσου όρου ηλικίας που σημειώνει πρωτίστως η Γερμανία και δευτερευόντως η Γαλλία. Τα ποσοστά αυτά και παρότι στη περίπτωση της Γαλλίας σημειώνονται υψηλότερα από άλλες χώρες του πίνακα, πρέπει να μελετηθούν με διαφορετική κλίμακα δεδομένου ότι αποτελούν τα πολυπληθέστερα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, η Γερμανία αποτελεί το 15,20% του συνόλου του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28 και η Γαλλία το 13,06% (European Union Homepage, 2017). Ωστόσο, να σημειωθεί ότι με βάση τον κανονισμό 2015/1601 του συμβουλίου Συμβουλίου της 22ας Σεπτεμβρίου του 2015, για τη μετεγκατάσταση προσφυγικού πληθυσμού στα κράτη μέλη, οι δύο αυτές χώρες δέχονται τα μεγαλύτερα ποσοστά προσφυγικού πληθυσμού δηλαδή 28,81% και 16,63% αντίστοιχα, επομένως συγκριτικά και το μεγαλύτερο ποσοστό από το νεαρό προσφυγικό πληθυσμό με σκοπό να εξυγιάνουν τους ρυθμούς γήρανσης των πληθυσμών τους.

Συνοψίζοντας όπως φαίνεται και από την παραπάνω ανάλυση, η προσφυγική κρίση στάθηκε ικανή να δώσει μια νέα ώθηση στο τέλος των ευρωπαϊκών κρατών και στο οικονομικό αδιέξοδο της οικονομικής τους ανάκαμψης. Μολονότι, περαιτέρω ενδείξεις σχετικά με το παραπάνω συμπέρασμα θα υπάρξουν στο επόμενο υποκεφάλαιο, είναι σαφές πως τα προσφυγικά κύματα αποτέλεσαν μια σημαντική ευκαιρία την οποία εκμεταλλεύτηκαν δεόντως οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις. Με βάση την έως τώρα ερευνητική ανάλυση των διαθέσιμων στοιχείων φαίνεται πως οι χάρακες της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής μετουσίωσαν τον προσφυγικό πληθυσμό στα σχέδιά τους με σκοπό την κάλυψη θέσεων εργασίας όπου υπήρξε μεγαλύτερη ζήτηση και ανάγκη, αλλά και όπου δεν μπορούσαν να καλυφθούν με άλλο τρόπο. Παράλληλα ο όγκος των προσφύγων που εισήλθε στην ευρωπαϊκή ήπειρο αποτέλεσε σημαντικό

τονωτικό του γερασμένου ευρωπαϊκού πληθυσμού δίνοντας παράλληλα νέα ώθηση και δυναμική στις κοινωνίες των κρατών μελών.

4.2.2 Η κριτική και οι αμφιβολίες στην φερεγγυότητα των διαδικασιών μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού

Όλες οι ευρωπαϊκές αποφάσεις και κανονισμοί μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού στα κράτη μέλη ελήφθησαν με σκοπό την αποφόρτιση των χωρών υποδοχής από το βάρος του όγκου των προσφύγων που εισήλθαν ως αιτούντες διεθνούς προστασίας στο έδαφός τους. Ωστόσο, σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να ασκήσει κριτική στην εν λόγω διαδικασία η οποία παρατέθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, υποστηρίζοντας ότι η εφαρμογή όλων των προγραμμάτων μεταφοράς προσφύγων δεν ακολούθησε την λογική αντιμετώπισης μιας ανθρωπιστικής κρίσης. Ουσιαστικά, τα προγράμματα μεταφοράς λειτούργησαν περισσότερο ως οικονομικά μοντέλα ανάπτυξης παρά ως έκτακτες παρέμβασης της ευρωπαϊκής κοινότητας με σκοπό την περίθαλψη και την προστασία των προσφύγων. Οι ενδείξεις που προκύπτουν από τις στατιστικές αναλύσεις οι οποίες επιβεβαιώνουν την άποψη αυτή, είναι εκείνες οι οποίες δικαιολογούν την ύπαρξη όποιας αμφιβολίας σχετικά με την φερεγγυότητα των διαδικασιών μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού.

Όπως υποστηρίζει ο Noam Chomsky μιλώντας για την κοινωνία των δύο τρίτων, η ζωή και η πολιτική που εφαρμόζουν τα κράτη της δύσης αλλάζει με την λογική που θέλει το ένα τρίτο να γυαλίζει τα παπούτσια των υπόλοιπων δύο τρίτων. Πλέον είναι σχεδόν άτοπο κανείς να μιλά για μονοπωλιακές αγορές δεδομένου ότι ειδικά η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προβεί σε μια δυναμική συσχέτιση ανάμεσα στην παγκόσμια και στην τοπική της πραγματικότητα δεδομένου ότι πλέον τον λόγο έχει η παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Αυτή η φιλελευθεροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων φαίνεται να είναι κυρίως υπεύθυνη για τα μεταναστευτικά ρεύματα (Δημουλάς, και συν., 1998), τόσο των προηγούμενων, όσο και των τωρινών χρόνων.

Η φιλελευθεροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων επόμενο ήταν να φέρει αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις. Γενικότερα στο διεθνές επίπεδο αλλά και στην Ευρώπη παρατηρείται μια ολοένα ελαστικοποίηση της ανθρώπινης εργασίας γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται από την ανάπτυξη και την δημιουργία νέων ομάδων εργατών όπως οι πρόσκαιροι, οι ανεπίσημοι, ή ακόμα και οι εποχιακοί εργαζόμενοι. Ιδιαίτερα σε χώρες όπως την Ιταλία, την Ελλάδα, τη Γαλλία και την Ισπανία η αυξημένη ζήτηση θέσεων ελαστικής εργασίας έχει οδηγήσει σε αυξημένα ποσοστά προσφοράς αυτών

των θέσεων σε μετανάστες. Η τακτική της ομαδικής μετανάστευσης εργατικού δυναμικού δεν είναι άγνωστη, δεδομένου ότι με τον ίδιο τρόπο στο παρελθόν το Γερμανικό κράτος εισήγαγε εργατικό δυναμικό από τις πρώην Σοσιαλιστικές χώρες συμβάλλοντας θετικά στην εθνική οικονομία. Άλλωστε η εμπλοκή του μεταναστευτικού δυναμικού στο τομέα της εργασίας “επιτρέπεται” εκεί όπου υπάρχει ελαστική και χαμηλόμισθη απασχόληση. Συνεπώς, από την μια πλευρά παρατηρείται η αύξηση προσφοράς εργασίας στο μεταναστευτικό πληθυσμό με ελαστικές συνθήκες εργασίας και χαμηλούς μισθούς, ενώ από την άλλη δημιουργείται ένα απαγορευτικό κλίμα σε όλες τις διαδικασίες ένταξης, ενσωμάτωσης και περεταίρω εξέλιξης των πληθυσμών αυτών (Δημουλάς, και συν., 1998) στις χώρες μεταφοράς τους.

Όπως είναι φανερό, θέματα σχετικά με την προσφορά, τις μορφές και την παγκοσμιοποίηση της εργασίας με εκείνο των προσφύγων, κάθε άλλο παρά μεμονωμένα δεν θα πρέπει να ερευνώνται. Για παράδειγμα η άτυπη εργασία στην Ευρώπη πέρα από το γεγονός ότι αποτελεί έναν τομέα ισχυρής οικονομικής δραστηριότητας από μόνο του, παράλληλα ευθύνεται στο μεγαλύτερο βαθμό για την μετανάστευση ή καλύτερα την εισροή εργατικού δυναμικού δίνοντας νέα μορφή στο διεθνή καταμερισμό της εργασίας. Επομένως, ένα άτομο το οποίο έχει την ιδιότητα του πρόσφυγα αυτομάτως έχει και περιορισμένες εργασιακές ευκαιρίες γεγονός που εισάγει τον όρο της «φυλετικοποίησης της εργασίας» (Δημουλάς, και συν., 1998:229).

Όπως φαίνεται από την βιβλιογραφία, υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις οι οποίες δικαιολογημένα τροφοδοτούν τις αμφιβολίες σχετικά με τις διαδικασίες μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού στα κράτη μέλη. Φαίνεται πως τα οικονομικά μεγέθη και οι νέες παραγωγικές ανάγκες είναι εκείνες οι οποίες ώθησαν στην ψήφιση του κανονισμού μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού και όχι η ηθική συνείδηση και η φιλανθρωπική πλευρά των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων. Όπως υποστηρίζει ο Ψημμένος, το από πού, το πότε, το γιατί και το για ποια κοινωνία μεταναστεύει ένας μετανάστης αποτελούν στοιχεία τα οποία θα πρέπει πάντα να συνεξετάζονται (1995).

Όλες οι παραπάνω διαπιστώσεις αποτελούν στοιχεία που θίγουν την φερεγγυότητα του κανονισμού μεταφοράς προσφύγων συνάμα αμφισβητούν την σκοπιμότητά του στην αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης δεδομένου ότι εξαρχής υπήρχαν άλλες βλέψεις. Έρευνες ωστόσο καταρρίπτουν τα πλέον δημοφιλή επιχειρήματα που θέλουν την υπερβολική επιβάρυνση του ΑΕΠ, την μείωση των θέσεων εργασίας των ντόπιων με την παράλληλη επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών και της ανάπτυξης με την εισροή προσφύγων. Οι διαπιστώσεις αυτές

αποτελούν ακόμη ένα επιχείρημα στον παραπάνω ισχυρισμό σχετικά με την σκοπιμότητα της διαδικασίας μεταφοράς προσφύγων, αφού όπως σημειώνουν οι παρακάτω μελέτες ο αντίκτυπος της εισροής μεταναστών έχει μόνο θετικά οφέλη και μηδαμινό αντίκτυπο στις δυτικές κοινωνίες.

Συγκεκριμένα μελέτη των Felbermayr Gabriel, Peri Giovanni και Routvaara Panu έδειξε πως οι εισροές προσφύγων δεν επιδεινώνουν το κλίμα της αγοράς εργασίας, άποψη η οποία επικρατεί στις χώρες αποδοχής. Αντίθετα υποστηρίζουν ότι η εισροή προσφύγων μπορεί να δώσει νέα ώθηση και κίνητρα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας κυρίως στις επιχειρήσεις. Επίσης η μελέτη τους καταρρίπτει την ευρέως διαδεδομένη πεποίθηση που θέλει τους πρόσφυγες να βλάπτουν τα ντόπια άτομα με χαμηλή εξειδίκευση (2014). Μια δεύτερη έρευνα έδειξε ότι οι ξαφνικές εισροές προσφύγων έχουν αποδείξει ότι έχουν ελάχιστες ή καθόλου επιπτώσεις στους μισθούς των γηγενών υποστηρίζοντας ότι ο αντίκτυπος είναι σχεδόν ανύπαρκτος. Ο αντίκτυπος των εισροών στους ημεδαπούς εργαζόμενους παραμένει μικρός και δεν υπάρχουν ενδείξεις που να αποδεικνύουν την ύπαρξη μεγάλων αρνητικών συνεπειών για τους λιγότερο μορφωμένους εργαζόμενους (Clemens & Hunt, 2017). Ένα ακόμη δημοφιλές επιχείρημα αποτελεί αυτό που θέλει τις προσφυγικές εισροές να ζημιώνουν σε μεγάλο βαθμό τα δημόσια οικονομικά στις χώρες υποδοχής. Σε σχετική έρευνα που μελετά το οικονομικό βάρος υποδοχής προσφύγων που πραγματοποιήθηκε στη Σουηδία, βρέθηκε ότι το κόστος όλων των αφίξεων στην ανωτέρω χώρα, εκτός εκείνων του 2015, υπολογίζεται στο 1,35% του ΑΕΠ. Να σημειωθεί ότι το κόστος αυτό μειώνεται κατά πολύ στην περίπτωση που η ενσωμάτωσή τους γίνει συντονισμένα και με γοργούς ρυθμούς με την παράλληλη προσφορά θέσεων εργασίας. Επομένως διαπιστώνεται ότι η οικονομική επιβάρυνση μιας γενναιόδωρης πολιτικής για τους πρόσφυγες δεν είναι ιδιαίτερος βάρια (Ruist, 2016).

Τα ζητήματα πλήρους ένταξης των προσφύγων στις κοινωνίες της δύσης με την παράλληλη δικτύωση τους με την αγορά εργασίας θα πρέπει να βρίσκονται υψηλά στην ατζέντα των κρατών μελών. Όπως σημειώνουν οι d'Artis Kanacs και Patrizio Lecca, εκτός από τις ανθρωπιστικές πτυχές, η βιώσιμη ενσωμάτωση των προσφύγων είναι σημαντική για την κοινωνική, οικονομική και δημοσιονομική πορεία των κρατών. Τα αποτελέσματα της έρευνάς τους δείχνουν πως παρόλο που το σύνολο των προγραμμάτων ενσωμάτωσης αποτελούν δαπανηρές διαδικασίες για τους δημόσιους προϋπολογισμούς, τα μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα κοινωνικά, οικονομικά και δημοσιονομικά οφέλη ενδέχεται να υπερβαίνουν τα κόστη ενσωμάτωσης. Δηλαδή οι

πολιτικές ένταξης αντισταθμίζονται από τα οφέλη που προκύπτουν από την αύξηση του εργατικού δυναμικού. Επομένως, όποιο μοντέλο ενσωμάτωσης και αν χρησιμοποιηθεί, η μελέτη δείχνει πως θα υπάρξει θετική πορεία του ΑΕΠ (2016).

Μια ακόμη έρευνα αυτή τη φορά δημοσιευμένη από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο – ΔΝΤ, υποστηρίζει πως μολονότι η εισροή προσφύγων αποτελεί θέμα αμφιλεγόμενο στην διεθνή πολιτική σκηνή, αντίθετα στο οικονομικό επίπεδο τα πράγματα είναι πολύ πιο ξεκάθαρα. Η μελέτη που διεξήγαγε δείχνει πως μακροπρόθεσμα οι εργαζόμενοι υψηλής και χαμηλής ειδίκευσης που μεταφέρονται φέρνουν οφέλη στις νέες χώρες καταγωγής τους αυξάνοντας το εισόδημα ανά άτομο καθώς και το βιοτικό επίπεδο της χώρας. Οι πρόσφυγες υψηλής ειδίκευσης μεταφέρουν ποικίλα ταλέντα και εμπειρογνωμοσύνη ενώ εκείνοι με χαμηλή ειδίκευση καλύπτουν βασικά επαγγέλματα για τα οποία οι ντόπιοι είτε είναι ελλιπείς σε αριθμό ώστε να τα καλύψουν, είτε από επιλογή δεν τα διεκδικούν. Ως εκ τούτου η μελέτη καταλήγει στο ότι το κάθε κράτος αξίζει το κόπο να αναλάβει βραχυπρόθεσμες δαπάνες για την ενσωμάτωση αυτών των νέων εργαζομένων (Jaumotte, Koloskova, & Saxena, 2016).

Ίσως τελικά η καλύτερη αντιμετώπιση των μετακινούμενων πληθυσμών προς τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ηπείρου να είναι η θεσμική και η πολιτισμική ενσωμάτωσή τους στις κοινωνίες που τους υποδέχονται. Δυστυχώς όμως ακόμη και σε αυτή την περίπτωση διαπιστώνεται ότι ακολουθούνται διαφορετικές πολιτικές από κάθε κράτος μέλος. Αυτή η ποικιλομορφία των διαφορετικών πολιτικών ανάμεσα στα κράτη μέλη υπάρχει διότι διαθέτουν διαφορετικά οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά συστήματα μεταξύ τους (Χριστόπουλος, 2004). Βέβαια είναι αυτονόητο ότι η σχέση μετανάστευσης και παγκοσμιοποίησης είναι αλληλένδετη. Τα κράτη που είναι οικονομικά εύρωστα επικροτούν την κίνηση κεφαλαίων, αγαθών και τις εισροές εργατικού δυναμικού (Εμκε-Πουλοπούλου, 2007). Επομένως αποτελεί πλέον προφανές πως η μεταφορά προσφύγων αποτελεί στην ουσία την μεταφορά νέας εργατικής δύναμης στις χώρες της δύσης με σκοπό την δημοσιονομική και κοινωνική ενίσχυση των χωρών αυτών. Προφανώς, πολλές από τις έρευνες και τις δημοσιευμένες οικονομικές μελέτες που αφορούν τον αντίκτυπο των προσφυγικών ροών που κατέφθαναν στα ευρωπαϊκά σύνορα, είχαν ήδη προετοιμάσει την δύση για την δέουσα πολιτική που θα πρέπει να εφαρμόσει.

Εν κατακλείδι, στα προηγούμενα υποκεφάλαια οδηγούν στην πιθανή διαπίστωση της ερευνητικής μελέτης πως δεν είναι τυχαία η επιλογή προσφύγων από τα κράτη μέλη και πως ακόμα και στο σχετικά περιορισμένο ερευνητικό δείγμα της

παρούσας μελέτης υπάρχουν ενδείξεις και τάσεις που θέλουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του προσφυγικού προφίλ να προτιμώνται από συγκεκριμένες χώρες. Οι ενδείξεις αυτές έγιναν ακόμη πιο πειστικές όταν η παρούσα μελέτη εξέτασε τον παράγοντα της δεύτερης ανάγνωσης του προφίλ των μεταφερόμενων προσφύγων από τα κράτη μέλη υποδοχής σε αντιδιαστολή με δημοσιευμένα στοιχεία από την Eurostat, στο προηγούμενο υποκεφάλαιο. Ο συνδυασμός όλων των ανωτέρω διαπιστώσεων οδηγεί με κάθε επιφύλαξη στο συμπέρασμα πως τα προγράμματα μεταφοράς προσφύγων προς τα κράτη μέλη δημιουργήθηκαν πέρα από τους τεχνικούς λόγους για την αποσυμφόρηση των κρατών πρώτης υποδοχής, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία, κυρίως για οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους. Οι ενδείξεις της παρούσας έρευνας σχετικά με την επιλογή του προσφυγικού πληθυσμού από τις χώρες υποδοχής δείχνουν πως δεν γίνεται με τυχαίο τρόπο όπως ορίζεται από τον κανονισμό 2015/1601 για το Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης. Επίσης, ακόμη και στην διαδικασία μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού με τον Κανονισμό του Δουβλίνο III, φαίνεται να υπάρχει μονομερής ανταπόκριση ελάχιστων χωρών στα αιτήματα οικογενειακή επανένωσης όπου τα αιτήματα διευθετούνται μόνο από συγκεκριμένες χώρες. Συνεπώς, όλα τα ανωτέρω στοιχεία της μέχρι τώρα ανάλυσης, καθώς και εκείνα που παρουσιάζουν τον αντίκτυπο και τα οικονομικά οφέλη των προσφυγικών εισροών, παρουσιάζουν μια εικόνα διάβρωσης του ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου. Τέλος, να σημειωθεί ότι η όποια προσβολή της φερεγγυότητας και του συνόλου της διαδικασίας λειτουργίας του ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, έγκειται στις διαπιστώσεις της παρούσας μελέτης σχετικά με την μη δίκαιη, αμερόληπτη και άνευ εθνικών σκοπιμοτήτων εξέταση των αιτημάτων διεθνούς προστασίας και μεταφοράς προσφύγων.

4.3 Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις των δυτικών κρατών μελών προς το προσφυγικό πληθυσμό

Οι εισερχόμενοι προσφυγικοί πληθυσμοί στο ευρωπαϊκό έδαφος, πέρα από τις όποιες οργανωτικές, συστημικές και θεσμικές πιέσεις όπου άσκησαν στα κράτη μέλη, αποτέλεσαν παράλληλα ένα θέμα το οποίο απασχόλησε την κοινή γνώμη. Τα κράτη μέλη ανέλαβαν την ευθύνη για την υποδοχή και την φροντίδα των προσφύγων μια απόφαση όπου έφερε στην επιφάνεια πολλές αντικρουόμενες απόψεις και πλήθος σχολίων οι οποίες φανέρωναν τις υφιστάμενες κοινωνικές αναπαραστάσεις. Όπως αναφέρει η Κωνσταντοπούλου «η επικοινωνία έχει ανάγκη από ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς. Αυτό το πλαίσιο αναφοράς αποτελείται από τις κοινωνικές

αναπαραστάσεις-συλλογικές δομές που εκφράζουν τον τρόπο που κατανοεί τον κόσμο [και στην προκειμένη περίπτωση τον προσφυγικό πληθυσμό] μια κοινωνία. Οι κυρίαρχοι προβληματισμοί διοχετεύονται από τα μέσα...» και με αυτόν τον τρόπο καταφέρνουν να γίνουν γνωστοί στο ευρύ κοινό, να διαδοθούν και με τρόπο όσο πιο παραστατικό «εκφράζουν...την κοινή γνώμη δηλαδή την κυρίαρχη λογική» (2014:15).

Είναι λοιπόν σαφές πως στην εμφάνιση των όποιων κοινωνικών αναπαραστάσεων απέναντι στις προσφυγικές αφίξεις, σημαντικό ρόλο κατέχει ο τρόπος με τον οποίο τα μέσα μαζικής επικοινωνίας έχουν μεταδώσει και προβάλει μια εικόνα. Επομένως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αποτελούν τόσο τον προκλητικό παράγοντα εκδήλωσης των κοινωνικών αναπαραστάσεων, όσο και το μέσο με το οποίο κατευθύνεται η κοινή γνώμη στην υιοθέτηση της κυρίαρχης λογικής. Όπως επίσης επισημαίνει η Κωνσταντοπούλου, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κυρίως η τηλεόραση, έχουν την ικανότητα «...μετατροπής της όρασης σε πίστη...» με τη χρήση ενός έντονου αφηγηματικού λόγου ο οποίος καταφέρνει και διαιωνίζει «...κατεστημένες αντιλήψεις και καθορισμένες προδιαγραφές σωστού και λάθους συμπεριφοράς στο πλαίσιο μιας κοινωνίας...» (2012:37,51).

Στην ουσία η εικόνα με τον τρόπο τον οποίο αναπαράγεται από την τηλεόραση, αποτελεί μια παραγόμενη πραγματικότητα η οποία συνήθως έχει στερεοτυπική χροιά. Πρόκειται δηλαδή για την προβολή ενός θέματος με τρόπο αρκετά σκηνοθετημένο και παραποιητικό της αντικειμενικής πραγματικότητας. Άλλωστε η κύρια φύση της τηλεόρασης αποτελεί η πώληση των ειδήσεων με τέτοιο τρόπο ώστε να αγοραστούν από το μεγαλύτερο μέρος μιας κοινωνίας, πράγμα που προϋποθέτει μια πιο δραματική και περίτεχνη παρουσίαση των γεγονότων (Κωνσταντοπούλου, 2012).

Συνεπώς, όλη η παραπάνω βιβλιογραφική ανάλυση επιθυμεί να εισάγει τον αναγνώστη στον κόσμο των μέσων μαζικής ενημέρωσης και στον τρόπο με τον οποίο τα μέσα ενημέρωσης της μετανεωτερικής εποχής μεταφέρουν την πληροφορία και τις ειδήσεις στην κοινωνία με τέτοιο τρόπο όπου προάγουν τις σχέσεις ετερότητας. Τα στερεότυπα που υπάρχουν απέναντι στον προσφυγικό πληθυσμό και γενικότερα απέναντι στον τρόπο οργάνωσης των κοινωνιών της ανατολής είναι αρκετά και πασιφανή κυρίως για τους αναλυτές του ειδησιογραφικού λόγου. Ωστόσο, η μεγαλύτερη μερίδα των τηλεθεατών ή των αναγνωστών του γραπτού δημοσιογραφικού λόγου, βορβανδίζονται καθημερινά από αντιθετικά μηνύματα τα οποία το μόνο που καταφέρνουν είναι να δημιουργήσουν σύγχυση στο επίπεδο της κοινωνικής ζωής και μια θολή εικόνα απέναντι στο πρόσωπο του πρόσφυγα αιτούντα διεθνούς προστασίας.

Με λίγα λόγια, η ανάλυση που θα ακολουθήσει θα ασχοληθεί με το ποιες είναι σε μεγαλύτερη συχνότητα στερεοτυπικές ανατιλήψεις που προβάλλονται κυρίως από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης όπως και με το ποιες οι πιθανές κοινωνικές αναπαραστάσεις που έρχονται στην επιφάνεια από το σύνολο της διαδικασίας μεταφοράς προσφύγων.

4.3.1 Σχέσεις ετερότητας για το προσφυγικό πληθυσμό

Η μετανάστευση, αποτελεί μια συγκλονιστική αλλαγή στη ζωή ενός ανθρώπου. Οποιος λόγος και αν βρίσκεται πίσω από την μετανάστευση ανθρώπων, το μόνο σίγουρο είναι πως συνεπάγεται με τη απώλεια του συνήθους τρόπου ζωής, του οικείου περιβάλλοντος και αγαπημένων προσώπων. Όπως γίνεται κατανοητό πολύ σημαντική παράμετρος στην διαδικασία φροντίδας των προσφύγων λόγω των βίαιων διαδικασιών αποκοπής από τον παρελθόντα τρόπο ζωής τους, αποτελεί η αντιμετώπιση που λαμβάνουν από το περιβάλλον υποδοχής τους (Ντάνη), στα κράτη μέλη. Η θετική αυτοεικόνα και η ανάγκη κάποιος να αισθάνεται, ξεχωριστός σημαντικός, έχοντας συνέχεια στο χρόνο χωρίς να του προσάπτεται μια οποιαδήποτε ταμπέλα, αποτελούν βασικές ανάγκες (Breakwell, 1986), συνάμα γνωρίσματα τα οποία οι πρόσφυγες δεν διαθέτουν στις δυτικές κοινωνίες υποδοχής τους. Όπως επισημαίνει η Ντάνη, «...ζουν σε μια προσωρινότητα χωρίς να γνωρίζουν ποιο θα είναι το μέλλον τους...». Έχουν αλλοιωθεί τα στοιχεία της ατομικής τους ταυτότητας αφού αυτή τώρα έχει αντικατασταθεί από τα στοιχεία της κατηγορίας που τώρα ανήκουν. Συνεπώς όπως συμπληρώνει η ίδια «...τα φώτα της δημοσιότητας είναι στραμμένα πάνω τους με έναν αρνητικό ή με έναν ακραία θετικό τρόπο. Φέρουν μια υποτιμημένη ταυτότητα, μια ταυτότητα που επιχειρείται να στηγματιστεί μέσα από την παραγωγή ακραίου λόγου και της ρητορικής μίσους» (72), ενώ υφίστανται καθημερινά την βία από τον “πολιτισμένο” δυτικό κόσμο ο οποίος έχει αναλάβει την φροντίδα του.

Ο Agamben, έκανε λόγο για τη «γυμνή ζωή» η οποία αποτελεί χαρακτηριστικό το οποίο μπορεί να δοθεί σε άτομα, ζητήματα ή και καταστάσεις που αποκλείονται από οποιαδήποτε πολιτική σημασία, καθιστώντας τα αναλώσιμα και ευάλωτα σε οποιοδήποτε είδος βίας. Επισημαίνει ότι ο ορισμός του για τη «γυμνή ζωή» θα πρέπει να αναγνωρίζεται ως «η ζώνη της αδιαφορίας» και ως τη συνεχή μετάβαση μεταξύ ανθρώπου και θηρίου. Για να μπορέσει κάποιος να έρθει στη θέση της «γυμνής ζωής», πρέπει πρώτα να αποτελέσει μέρος του κοινωνικοπολιτικού χώρου, ώστε να είναι σε

θέση να αποκλειστεί από αυτόν. Για να γίνει αυτή η μετάβαση, ο ρόλος του κυρίαρχου καθίσταται πολύ κρίσιμος αφού είναι εκείνος που είτε θα συμπεριλάβει εκείνο το άτομο στον υφιστάμενο κοινωνικοπολιτικό χώρο, είτε θα τον αποκλείσει από όλα τα δικαιώματα του καθιστώντας τον γυμνό. Συγχρόνως το άτομο αυτό, αποκλείεται και από το ουσιώδες δικαίωμά του στη ζωή (Agamben, 1995:109). Σχετικά με το ζήτημα της αξίας της ζωής, ο Butler αναγνωρίζει ότι κάποιες ζωές είναι πιο πολύτιμες από άλλες και ότι επίσης καθιστούν την οργή τους πιο πολύτιμη (2004: 30). Από την άλλη πλευρά, η κοινή γνώμη θα επηρεαστεί επίσης από την απαγόρευση κάποιων «ζώων», καθώς πρόκειται να θεωρηθούν ως απειλή για τις αποδεκτές από το σύνολο της κοινωνίας ζωές που θα αντιδράσουν με τη βία (Butler, 2004:34).

Με λίγα λόγια κάποια άτομα στην κοινωνία και στην προκειμένη περίπτωση οι πρόσφυγες, έρχονται αντιμέτωποι με το πλήθος της κυρίαρχης λογικής, γεγονός που ενδεχομένως να τους στερεί την κοινωνική τους ζωή, οδηγώντας την στο θάνατο χωρίς την πρόκληση θρήνου και λύπης, δεδομένου ότι η ζωή τους δεν λογίζεται ως ισάξια των γηγενών και άξια πένθους. Οι αυτού του είδους σχέσεις ετερότητας του γηγενούς πληθυσμού για τους πρόσφυγες είναι εμφανείς και ξεκινά ακόμα και από τις διαδικασίες υποδοχής τους. Συγκεκριμένα όλος ο προβληματισμός κινείται γύρω από τα camps συγκέντρωσης των προσφυγικών πληθυσμών με την έλευσή τους στον ευρωπαϊκό χώρο.

Προκειμένου να αναδείξει τη θεωρία του σχετικά με τη «γυμνή ζωή» και την “κατάσταση εξαίρεσης” από το κοινωνικό σύνολο, ο Agamben αναλύει τον αντίκτυπο των στρατοπέδων συγκέντρωσης και κράτησης του δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Προσπαθεί να καταλάβει πώς η άσκηση της εξουσίας καθιστά τους ανθρώπους εντελώς στερημένους των δικαιωμάτων και των προνομίων τους, ώστε καμία πράξη που διαπράττεται εναντίον τους να μην φαίνεται πλέον ως “έγκλημα”. Το στρατόπεδο αναγνωρίζεται ως ο ακριβής χώρος όπου μπορεί να ασκήσει την κυριαρχία του ο κυρίαρχος, επειδή η νομική τάξη αναστέλλεται και η εξαίρεση γίνεται ο κανόνας. Η αναστολή του νόμου δίνει στον κυρίαρχο το δικαίωμα να ενεργεί αυτόνομα, παράλληλα λειτουργεί δυσανάλογα για τον κρατούμενο που, παρά τις αξίες του νομικού συστήματος, “τίθεται υπό κράτηση” ακόμη και χωρίς να διαπράττει έγκλημα. Βρίσκεται στη “ζώνη αδιαφορίας” όπου οι κρατούμενοι μεταφέρονται καθώς περνούν τις πύλες του στρατοπέδου. Ενώ βρίσκονται σε αυτή την κατάσταση - ανάμεσα στο εξωτερικό και στο εσωτερικό - αποκλείονται από την πολιτική σημασία τους για να γίνουν γυμνοί. Αυτή η κατάσταση εξαίρεσης, στην οποία περιλαμβάνεται τόσο ο

νόμος, όσο και το πολιτικό θέμα, είναι αυτό που κάνει το στρατόπεδο με βάση τον Foucault «...τον πιο απόλυτο βιοπολιτικό χώρο [...] όπου όλα είναι πραγματικά δυνατά...» και όπου ο κυρίαρχος μπορεί να ασκήσει την εξουσία του με ατιμωρησία. Αυτή η αναστολή του νόμου, η οποία λαμβάνει χώρα στα στρατόπεδα, γίνεται ένας κανόνας αν και αρχικά διαμορφώνεται ως προσωρινή λύση για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Επισημαίνει ότι, κάθε φορά που δημιουργούνται χώροι όπως τα camps προσφύγων, όλοι οι άνθρωποι πρέπει να θεωρούν τους εαυτούς τους ευάλωτους και πιθανά υποκείμενα της "γυμνής ζωής", καθώς ο ίδιος αναγνωρίζει ότι «...ο καταυλισμός συνίσταται στην υλοποίηση του κράτους εξαίρεσης...» (Agamben, 1995:170,171-172, 167, 169, 174). Όπως επίσης επισημαίνεται από τους Δημουλάς, Κ., Έξαρχος, Γ., Μουσούρου, Α. κ.α, «...θα έλεγε κανείς ότι οι κοινωνικοί χώροι υποδοχής των...[προσφυγικών πληθυσμών] ήδη από το 1600 – 1800μ.χ, διαμορφώνονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να περιφράζουν την δυνατότητα ανάπτυξης της ζωής τους, είτε μέσα από την πολιτική αφομοίωσή τους, είτε μέσα από την φυσική εξόντωσή τους» (1998:222). Με αυτούς τους όρους, όλοι είναι ευάλωτοι σε κάθε είδους βία που μπορεί να προκύψει από τη δύναμη του κυρίαρχου (Nous, 2002:56).

Έχει γίνει μεγάλη κριτική στην ανάλυση του Agamben σχετικά με τη σύγκριση των στρατοπέδων συγκεντρώσεως με τα camps φιλοξενίας των προσφύγων. Οι περισσότερες από αυτές τις κριτικές σχετίζονται με τον ισχυρισμό ότι «...το στρατόπεδο είναι το “βιοπολιτικό παράδειγμα της σύγχρονης εποχής”...» (De la Durantaye, 2009: 214). Ο Dominick La Capra βλέπει τη δήλωση του Agamben ως “υπερβολή”, μια «...ριζοσπαστική κριτική του παρόντος σε σχέση με το παρελθόν...» (2007: 161). Σύμφωνα με τον Michael Hardt και τον Thomas Dumm, ο Agamben αναγνωρίζει λανθασμένα τη συνέχεια του κυρίαρχου κράτους. (Hardt & Dumm, 2000). Η Patricia Owens διατυπώνει ένα διαφορετικό επιχείρημα εναντίον του Agamben αναφορικά με τη σχέση που προτείνει μεταξύ των ναζιστικών στρατοπέδων και των σημερινών καταυλισμών προσφύγων. Προκειμένου να δικαιολογήσει τη θεωρία της, βασίζεται στο έργο της Hannah Arendt και διακρίνει τα στρατόπεδα συγκέντρωσης από τα camp κράτησης. Σύμφωνα με αυτήν, το επιχείρημα του Agamben ότι όλα τα στρατόπεδα αντιπροσωπεύουν το χώρο όπου "όλα είναι δυνατά" είναι λανθασμένο και πρέπει να αντικατασταθεί από την αρχή ότι "όλα επιτρέπονται". Δηλώνει ότι ήταν μόνο στα στρατόπεδα εξόντωσης των ναζιστών όπου έγινε η πρώτη παραδοχή, καθώς στόχος τους ήταν να εξαλείψουν "όχι μόνο τους Εβραίους" αλλά και ολόκληρη την έννοια του "ανθρώπου" (Owens, 2009: 575). Έτσι, η γενίκευση του Agamben ότι τα

χαρακτηριστικά των στρατοπέδων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου είναι τα ίδια με εκείνα των σύγχρονων στρατοπέδων κράτησης, υπολείπεται.

Παρά τις όποιες αμφισβητήσεις της ριζοσπαστικής θεωρίας του Agamben, τα κέντρα κράτησης προσφυγικού πληθυσμού, συνδέονται άρρηκτα με τη υποβίβαση ορισμένων ατόμων ή ομάδων στη γυμνή ζωή. Η ζωή χωρίς ζωή μπορεί να αναγνωριστεί ως μια ζωή απογυμνωμένη από κάθε δικαίωμα, ως μια ζωή ευάλωτη σε όλους τους τύπους βίας, ως μια ζωή που δεν αξίζει να ζήσει. Οι κάτοχοι της εξουσίας, δηλαδή οι πολιτισμένοι γηγενείς δυτικοί πολίτες με τις κυβερνήσεις τους, είναι εκείνοι που μπορούν να ελέγχουν τις απαραίτητες διαδικασίες προς αυτή τη μετάβαση από μια κοινωνικοπολιτική κατάσταση της ζωής σε μια ζωή χωρίς δικαιώματα και ευκαιρίες, με αντικείμενο υποβίβασης στην προκειμένη περίπτωση τους πρόσφυγες.

Σύμφωνα με τον Muller, οι πρόσφυγες αντιπροσωπεύουν «...την ευθραυστότητα της σύγχρονης κυριαρχίας...» και τις «...φανταστικές κοινότητες στις οποίες ζούμε...». Συνεχίζει λέγοντας ότι οι έρευνες για τους πρόσφυγες θα πρέπει να επικεντρωθούν στην εξερεύνηση των πρακτικών του κυρίαρχου καθώς και στις ευρείες ερμηνείες του όρου “ανθρώπινη”. Με παρόμοιο τρόπο όπως έκανε ο Butler, επισημαίνει ότι οι φωνές των ευάλωτων ομάδων, όπως είναι οι πρόσφυγες, είναι συχνά περιορισμένες. Αυτό είναι αποτέλεσμα της εξουσίας του κυρίαρχου να αναπαραγάγει την ταυτότητα του πρόσφυγα ως απειλή και να ενισχύσει τους “λόγους της ασφάλειας”. Σε αυτό το σημείο υποστηρίζει ότι ενώ η κατηγορία των προσφύγων είναι η εκδήλωση της εξουσίας του κυρίαρχου, ταυτόχρονα αντιπροσωπεύει και τα όριά της καθώς όπως αναφέρει αποτελεί μια “προσωρινή συνθήκη” (Muller, 2004:51,52).

Ολοκληρώνοντας με την άποψη της Baele, τα δυτικά κράτη, προκειμένου να ενισχύσουν την εδαφική κυριαρχία τους, δημιουργούν συνεχώς εμπόδια στο αναδυόμενο κίνημα χιλιάδων προσφύγων και ως εκ τούτου τους οδηγούν στο θάνατο. Κατά συνέπεια, αυτές οι εκτοπισμένες κοινότητες πρέπει είτε να πληρώνουν με χρήματα είτε με τη ζωή τους, καθώς θα πρέπει να επιστρέψουν στις χώρες τους όπου πρέπει να έρθουν αναγκαστικά αντιμέτωποι με την πιθανότητα βομβαρδισμού. Αυτές οι πράξεις χαρακτηρίστηκαν από τη Baele ως θανατηφόρες πολιτικές ελέγχου των συνόρων και την εισαγωγή στρατιωτικών τεχνολογιών για τον σχεδιασμό εξελιγμένων συστημάτων ελέγχου. Συνοψίζοντας, η ίδια σχολιάζει αυτές τις ενέργειες μαζί με τον ρατσισμό και τις πολιτικές εδαφικοποίησης, δεδομένου ότι τα κράτη εστιάζουν περισσότερο στον πληθυσμό τους, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την πιθανότητα να πεθάνουν οι “άλλοι” (Baele, 2016).

4.3.2 Οι αναδύομενες στερεοτυπικές αναπαραστάσεις της δύσης στο προσφυγικό ζήτημα

Ο προσφυγικός πληθυσμός, με την άφιξή του στο ευρωπαϊκό έδαφος έρχεται αντιμέτωπος με την κυρίαρχη πολιτισμική ομάδα η οποία καλείται να τον ονομάσει και τα τον ορίσει ως ξένο, πρόσφυγα, αιτούντα ασύλου ή και μετανάστη. Το ποιος από τους παραπάνω χαρακτηρισμούς θα υιοθετήσει ο κάθε αιτών διεθνούς προστασίας θα εξαρτηθεί από την δική του αυτοεικόνα αλλά και από την ταυτότητα που ο ίδιος θα δεχτεί να υιοθετήσει στη νέα του κοινωνική πραγματικότητα. Βέβαια η επιλογή οποιαδήποτε ταυτότητας και ταμπέλας δεν αποτελεί μια διαδικασία στην οποία συμμετέχει μόνο ο πρόσφυγας, δεδομένου ότι καθοριστικό ρόλο διαθέτει και η ίδια η κοινωνία που του την προσδίδει. Με λίγα λόγια, το τι βλέψεις έχει μια κοινωνία από τον πρόσφυγα θα καθορίσει σε πρώτο βαθμό το πώς θα τον αποκαλεί και σε δεύτερο την αποδοχή [αυτής της αναπαράστασης] από τον ίδιο τον πρόσφυγα (Παπαστάμου, et al., 2008).

Σχετικά με την ύπαρξη επιλογής του προσφυγικού πληθυσμού από τις χώρες υποδοχής τους, η Χρυσόχου Ξ. συμφωνεί με την παρούσα εργασία αναφέροντας πως «...οι επιλογές [των προσφύγων] διαμορφώνονται παράλληλα με τις προσδοκίες που έχει από αυτούς/ες η κοινωνία υποδοχής». Ακόμη συμπληρώνει λέγοντας πως «υπάρχουν πολλές μελέτες που δείχνουν τον τρόπο που διαμορφώνονται οι προτιμώμενες στρατηγικές ανθρώπων που έχουν μετακινηθεί σε μια νέα χώρα και ότι αυτές δεν είναι ανεξάρτητες από το πώς αντιλαμβάνονται το τι επιθυμεί η κοινωνία υποδοχής από αυτούς/ες». Δηλαδή συμπεραίνει πως, η ένταξη ενός πρόσφυγα στο πλαίσιο μιας νέας κοινωνίας δεν στηρίζεται μόνο στην προσωπική του επιλογή, αλλά αποτελεί και απόφαση της ίδιας της κοινωνίας να τον εντάξει (Παπαστάμου, και συν., 2008:283-305).

Ωστόσο, στην διαδικασία απόρριψης ή μάλλον μη αποδοχής ενός πρόσφυγα στο πλαίσιο μιας κοινωνίας, πέρα από τις όποιες αντιθέσεις σχετικά με τις βλέψεις και προσδοκίες που μπορεί να έχει από τον ίδιο, σημαντικό παράγοντα αποτελούν και οι κοινωνικές αναπαραστάσεις που έχει υιοθετήσει η ίδια η κοινωνία για αυτόν. Οι αναδύομενες κοινωνικές αναπαραστάσεις για τον προσφυγικό πληθυσμό πιθανότατα να αποτελέσουν και τον καταληκτικό παράγοντα της πλήρους ένταξης ενός πρόσφυγα σε μια κοινωνία, δεδομένου ότι ακόμη και αν ως φυσικό πρόσωπο μεταφερθεί, ουσιαστικά θα βρίσκεται στο περιθώριο της. Η ζωή στο περιθώριο, όπως αναλύθηκε

στο προηγούμενο υποκεφάλαιο, στην ουσία αποτελεί μια κοινωνική τιμωρία στο πρόσωπο του πρόσφυγα, ο οποίος βρέθηκε στο εκτελεστικό απόσπασμα χωρίς να υπάρχει σαφή κατηγορία και στοιχεία τα οποία να τον καταδικάζουν για το οτιδήποτε. Με άλλα λόγια, ο κοινωνικός αποκλεισμός που υφίσταντο ο προσφυγικός πληθυσμός από τις δυτικές κοινωνίες, είναι προϊόν αν όχι λανθασμένων τότε σίγουρα άνευ λογικής βάσης αυθαίρετων στερεοτύπων και κοινωνικών αναπαραστάσεων οι οποίες άπτονται των χαρακτηριστικών της συλλογικής τους ταυτότητας.

Η ατομική και η συλλογική ταυτότητα είναι μικρο και μακρο «...ιστορικό-πολιτισμικές κατασκευές...» (Κοντοχρήστου & Μ., 2007:11), πράγμα που σημαίνει ότι οι αναπαραστάσεις του προσφυγικού πληθυσμού στην δύση δεν αποτελούν δημιουργήματα που έκαναν την εμφάνισή τους με το ξέσπασμα της προσφυγικής κρίσης, αφού πολλές από αυτές τις στερεοτυπικές πεποιθήσεις προϋπήρχαν. «Η ταυτότητα διαμορφώνεται και λειτουργεί μέσα σε ένα ευρύτερο εθνικό καθώς και διεθνές περιβάλλον, στο πλαίσιο του οποίου το “εγώ – εμείς” τελεί σε συνεχή αντιπαραβολή προς το “άλλο”...». Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας διαδραματίζουν ένα πολύ καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των συλλογικών ταυτοτήτων δεδομένου ότι μεσολαβούν στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται η κοινή γνώμη τον κόσμο. Η ταυτότητα επομένως, είτε πρόκειται για ατομική, είτε για συλλογική «...διαμορφώνεται, ανασυντάσσεται και επανακαθορίζεται, στο πλαίσιο μιας κοινωνικής πραγματικότητας, την οποία διαμεσολαβούν και κατασκευάζουν ή καλύτερα μεσοποιούν, σε ένα σημαντικό βαθμό τα ΜΜΕ». Κατά συνέπεια τα θέματα που αφορούν την ταυτότητα και την αναπαράστασή της, έχουν άμεση σχέση με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης τα οποία μάλιστα συνήθως χαρακτηρίζονται ως «...εκφραστές και δημιουργοί της εθνικής ταυτότητας...» (Κοντοχρήστου & Μ., 2007:18-19,286), λειτουργία από την οποία οι πρόσφυγες αποκλείονται.

Οι πρόσφυγες μέσω των αναδυόμενων κοινωνικών αναπαραστάσεων των δυτικών κοινωνιών, αναγνωρίζουν την εξουσία να εξαθλιώνονται σε πρόσωπα που αναγνωρίζονται ως κάτοχοι θέσεων υψηλού επιπέδου «...στον προσανατολισμό της κοινωνικής κυριαρχίας». Τα άτομα αυτά που ανήκουν σε θέσεις υψηλού επιπέδου, μέσω των αντιλήψεών τους για συγκεκριμένες ευάλωτες ομάδες, μπορούν να επηρεάσουν την κοινή γνώμη με τη διάδοση μιας αρνητικής αντίληψης προς τα μέλη αυτής της ομάδας «...ως λιγότερο αξίες της ανθρώπινης μεταχείρισης...». Σε τέτοιου είδους κινήσεις προβαίνουν προκειμένου να προστατεύσουν και να ενισχύσουν την κυριαρχία της αντίληψης τους όπως και του λόγου τους, έχοντας συνάμα ως σκοπό να

προωθήσουν την κοινωνική ανισότητα και τις διακρίσεις. Από την άλλη πλευρά, θα μπορούσαν να “προσβάλουν” τους πρόσφυγες επειδή τους θεωρούν απειλή για τις παραδοσιακές αξίες και ως μια “δοκιμασία” για την κοινωνία. Σύμφωνα με τους συγγραφείς, είναι επίσης συχνό τα μέλη τέτοιων ευάλωτων ομάδων, όπως είναι οι πρόσφυγες, να αναπτύξουν «...αρνητικές συναισθηματικές αντιδράσεις...» ως συνέπεια αυτών των ψευδών αντιλήψεων. Επιπλέον, η “ανθρωποποίηση” ενισχύεται σε μεγάλο βαθμό από τις αναπαραστάσεις των μέσων ενημέρωσης, οι οποίες χρησιμοποιούνται ως μέσο των μελών κατόχων θέσεων υψηλού επιπέδου με σκοπό την προώθηση της κυριαρχίας των κυρίαρχων ατόμων ή ομάδων (Esses, Veenvliet, Hodson, & Mihic, 2008:8,6,21-22).

Όπως σημειώνουν οι Pettigrew και Meertens, το κυριότερο αίσθημα που διακατέχει τον γηγενή πληθυσμό απέναντι στο μεταφερόμενο προσφυγικό πληθυσμό, είναι ο φόβος πως με την άφιξή του θα εξασθενίσουν ή ακόμα και θα χαθούν τα στοιχεία της τοπικής τους κουλτούρας και των παραδόσεων. Αυτό το αίσθημα της ανασφάλειας και του φόβου αποτελεί και την βασικότερη θέση εναντίωσης των γηγενών στην υποδοχή προσφυγικού πληθυσμού (Pettigrew & Meertens, 1995). Σε κάθε περίπτωση η απειλή που πιθανότατα νιώθει ο γηγενής πληθυσμός μπορεί να έχει υλική όσο και συμβολική βάση. Πάντως το αίσθημα της απειλής θεωρείται ως κάτι κοινωνικά κατασκευασμένο το οποίο μάλιστα δεν φέρει ο άλλος, εννοώντας ο πρόσφυγας. Πιο συγκεκριμένα και στην προκειμένη περίπτωση ο πρόσφυγας με την άφιξή του αρχίζει να έχει πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους, σε δικαιώματα, καταλαμβάνει χώρο και πλέον ξεκινά να επηρεάζει με την παρουσία του τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε ένα σύστημα στο οποίο μέχρι τώρα άλλοι αποτελούσαν την κυρίαρχη ομάδα, κατέχοντας το αποκλειστική πρόσβαση στη διεκδίκησης όλων των ανωτέρω προνομίων (Bodo, 1999). Όπως σημειώνει η Ντάνη, είναι «...περισσότερο πιθανό κάποιος να έχει αρνητική στάση απέναντι σε μια μειονότητα, όταν αντιλαμβάνεται την κοινωνία ως ένα πεδίο ανταγωνισμών, όπου υπάρχουν μόνο νικητές και χαμένοι» (51).

Παράλληλα, με την εισροή προσφυγικών πληθυσμών στην ευρωπαϊκή Ήπειρο, ήρθαν στην επιφάνεια και πολλά θέματα τα οποία σχετίζονται με την ασφάλεια των γηγενών. Όπως επισημαίνουν οι Baker, Bloom, Davis σε πρόσφατη έρευνά τους, η εισροή προσφύγων στην Ευρώπη προκάλεσε φόβους ασφάλειας και δημιούργησε άγχος σχετικά με τις κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες της ένταξής τους στις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Οι δείκτες που χρησιμοποίησε η ερευνητική ομάδα για να

καταγράφει και να αποτυπώσει το επίπεδο της ανησυχίας και της ανασφάλειας στο οποίο βρίσκονται οι ευρωπαϊκές χώρες είναι άνευ προηγουμένου. Τα πρόσφατα κύματα προσφύγων της Ευρώπης από τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική παρουσιάζουν δύσκολες προκλήσεις ασφάλειας. Δημιουργούν επίσης άγχος σχετικά με τις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες της μεγάλης εισροής προσφυγικού πληθυσμού. Οι φόβοι για την τρομοκρατία και το έγκλημα προσθέτουν στις παραδοσιακές οικονομικές ανησυχίες τις επιπτώσεις των μεγάλων μεταναστευτικών ροών στις αγορές εργασίας, στις αγορές κατοικίας, στην εκπαίδευση, στις κοινωνικές υπηρεσίες και στις κρατικές δαπάνες. Όπως επισημαίνουν οι ίδιοι, για όλους τους ανωτέρω λόγους, οι σημαντικές πολιτικές μετανάστευσης, συμπεριλαμβανομένης της ανοιχτής συνοριακής αντίληψης στη ζώνη Σένγκεν των 26 χωρών, είναι τώρα υπό αμφισβήτηση (2015).

Στην ιδέα της αναπαράστασης του πρόσφυγα ως απειλή, εχθρό ακόμα και ως τρομοκράτη έχει χυθεί πολύ μελάνι από τον έντυπο τύπο και έχει γίνει πολύς λόγος κυρίως από τα τηλεοπτικά μέσα. Οι συχνές τρομοκρατικές επιθέσεις στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες αποτελούν το εύπορο έδαφος πάνω στο οποίο μπορούν να αναπτυχθούν αυτού του είδους οι ισχυρισμοί και οι πεποιθήσεις σχετικά με τον προσφυγικό πληθυσμό. Για πολλούς ευρωπαίους πολίτες, η ανατολή αποτελεί μια κρυφή δύναμη η οποία επιθυμεί να εξουσιάσει και να κατατροπώσει τις δυτικές κοινωνίες στο όνομα της θρησκείας. Τα στοιχεία αυτής της στερεοτυπικής αντίληψης αποτελούν πλούσιο ειδησεογραφικό υλικό για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τους δημοσιογράφους, δεδομένου ότι μιλούν για μια ανυπεράσπιστα ανατολή η οποία προσπαθεί να πάρει εκδίκηση. Σημαντικός παράγοντας στην φόρμουλα επιτυχίας αυτής της αναπαράστασης προς τον προσφυγικό πληθυσμό, κατέχει και η θρησκεία, η οποία προβάλλεται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ως υπαίτια της βίαιης συμπεριφοράς τους. Είναι βέβαια πασιφανής η γενίκευση των όποιων ειδησεογραφικών συμπερασμάτων στο σύνολο του μεταφερόμενου προσφυγικού πληθυσμού σε αντίθεση με τον ανυπεράσπιστο ντόπιο πληθυσμό.

Ωστόσο, παρατηρώντας τα δεδομένα με ορθολογικότερο τρόπο, συμπεραίνεται πως στην πραγματικότητα τα πράγματα δεν είναι έτσι. Σε έρευνα των Dreher, Gassebner, Schaudt που δημοσιεύτηκε μόλις τον Αύγουστο του 2017 παρατηρήθηκε, ότι ενώ ο αριθμός των τρομοκρατικών επιθέσεων αυξήθηκε με τον αριθμό των ξένων που ζουν σε μια χώρα υποδοχής, οι πρόσφυγες δεν είχαν μεγαλύτερες πιθανότητες να γίνουν τρομοκράτες ή να διαπράξουν μια τρομοκρατική ενέργεια σε σύγκριση με τους

ντόπιους της χώρας στην οποία ζούσαν. Τα αποτελέσματα δείχνουν επίσης ότι η απαγόρευση της μουσουλμανικής μετανάστευσης είναι πιο πιθανό να αυξήσει τον κίνδυνο τρομοκρατίας που εκδηλώνεται από τον ντόπιο πληθυσμό. Οι ίδιοι επισημαίνουν πως τις αναπαραστάσεις του πρόσφυγα τρομοκράτη ενίσχυσαν οι εξαγγελίες του Αμερικανού προέδρου Trump, ο οποίος φαίνεται να μοιράζεται την ευρέως διαδεδομένη ανησυχία ότι οι αλλοδαποί και ιδίως οι μετανάστες από Μουσουλμανικές χώρες πιθανότητες να διαπράξουν τρομοκρατικές επιθέσεις. Καταλήγοντας, σημειώνουν πως οι απαγορεύσεις της μουσουλμανικής μετανάστευσης είναι πιθανό να αυξήσουν τον κίνδυνο τρόμου αντί να αυξήσουν την ασφάλεια του εγχώριου πληθυσμού (2017).

Αυτού του είδους οι κοινωνικές αντιδράσεις πηγάζουν συνήθως όταν κάποιο κράτος υπολείπεται στους τομείς της οικονομίας και της κοινωνικής πρόνοιας. Στην περίπτωση αυτή προσπαθεί να αποδείξει ότι λειτουργεί με ευνομία στον τομέα του κοινωνικού ελέγχου μέσω της ποινικοποίησης του πρόσφυγα/εχθρού που αποτελεί ένα βολικό εξιλαστήριο θύμα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και του φόβου της τρομοκρατίας (Παύλου & Χριστόπουλος, 2004). Άλλωστε όπως έχει δείξει η ιστορία των γκέτο, η δημιουργία χώρων περιχαράκωσης των μεταναστών αποτελεί μια αποδεκτή και συχνά εφαρμοζόμενη κοινωνική πολιτική στα πλαίσια των ευρωπαϊκών πολιτικών για την ανάπτυξη. Με αυτό τον τρόπο οι όποιες βίαιες πολιτικές που με την εφαρμογή τους οδηγούν στον κοινωνικό αποκλεισμό τους εισερχόμενους αποτελεί για τις ευρωπαϊκές κοινότητες «...μια βασική πολιτική ζωής και ένα είδος περίεργης ασφάλειας». Πρόκειται δηλαδή για «...ένα διαχρονικό παιχνίδι αφομοίωσης ή αποκλεισμού [που εφαρμόζει η ευρωπαϊκή κοινωνία], ορίζοντας τους εχθρούς [του] για να βρεί τους φίλους...» του (Δημουλάς, και συν., 1998:222).

Συνεπώς, οι αναδυόμενες κοινωνικές αναπαραστάσεις προς τον εισερχόμενο προσφυγικό πληθυσμό είναι πολλές και κατά γενική ομολογία αρνητικές, προσδίδοντάς τους χαρακτηριστικά που έχουν να κάνουν με την επικυνδυνότητά τους. Στον κοινωνικό αποκλεισμό και στον γενικότερο αρνητικό χαρακτηρισμό που έχουν λάβει τα προσφυγικά κύματα, την μεγαλύτερη ευθύνη την έχουν τα μέσα ενημέρωσης και κυρίως οι εικόνες που προβάλλει η τηλεόραση. Ίσως να καθυστερήσει ακόμη η στιγμή όπου τα οικονομικά οφέλη της έλευσης των προσφύγων, όπως παρουσιάστηκαν στα προηγούμενα υποκεφάλαια, επισκιάσουν τους όποιους αρνητικούς χαρακτηρισμούς, αποδέχοντάς τους πλήρως στις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Ωστόσο,

ακόμα και αν αυτό συμβεί θα πρόκειται για μια ενσωμάτωση η οποία θα βασίζεται εξολοκλήρου στα οικονομικά μοντέλα ανάπτυξης.

Συμπεράσματα

Η παρούσα ερευνητική μελέτη ασχολήθηκε με τους μηχανισμούς διαχείρισης του όγκου του προσφυγικού πληθυσμού που κατέφθασε στα ευρωπαϊκά παράλια, αναζητώντας άσυλο και ως αιτών διεθνούς προστασίας στα κράτη της δύσης. Η συμβολή της Έπαυσης Αρμοστικής του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στην οργάνωση και την εφαρμογή του προγράμματος μετεγκατάστασης προσφύγων στα κράτη μέλη όπως όριζε το ανωτέρω πρόγραμμα, ήταν σημαντική και καίριας σημασίας. Με βάση το εν λόγω πρόγραμμα, για κάθε κράτος μέλος της συμφωνίας ανατέθηκε ένας συγκεκριμένος αριθμός προσφύγων, ο οποίος υπολογίστηκε έχοντας υπόψη συγκεκριμένες μεταβλητές, που όφειλαν να δεχτούν στο έδαφός τους, με σκοπό την εξέταση του αιτήματός τους για διεθνή προστασία όπου θα οδηγούσε στην χορήγηση ασύλου ή στην απόρριψη της αίτησής τους. Η λογική του προγράμματος ήταν η αποφόρτιση των κρατών πρώτης υποδοχής προσφύγων, όπως της Ελλάδας και της Ιταλίας, από την αποκλειστική ευθύνη για την παροχή περίθαλψης, φροντίδας και νομικής εξέτασης του απρόσμενου αυτού προσφυγικού όγκου που κατέφθανε καθημερινά.

Το πρόγραμμα ορίζει με σαφή τρόπο πώς θα λειτουργούσε το σύστημα μετεγκατάστασης προσφύγων. Συγκεκριμένα αναφερόταν πως η διαδικασία μεταφοράς προσφύγων θα γινόταν με την παράλληλη και ανά τρεις μήνες ανακοίνωση του αριθμού των κενών θέσεων που διαθέτουν για την αποδοχή προσφύγων στο έδαφός τους το κάθε κράτος μέλος. Στη συνέχεια θα γινόταν τυχαία επιλογή προσφύγων προς μετεγκατάσταση από τις λίστες αναμονής που διατηρούν οι αρμόδιες Υπηρεσίες Ασύλου στις χώρες πρώτης υποδοχής τους και δρομολογείται η μεταφορά τους. Ένας ακόμη τρόπος μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού στα κράτη μέλη, πέρα από εκείνον του Προγράμματος Μετεγκατάστασης, αποτελεί ο αναθεωρημένος κανονισμός Δουβλίνο III, με βάση τον οποίο μεθοδευόταν η μεταφορά εκείνων των προσφυγικών υποθέσεων στα κράτη όπου διέθεταν συγγενικά μέλη με σκοπό την οικογενειακή τους επανένωση και την διαβίωσή τους στις ίδιες χώρες.

Έχοντας αυτό το σημείο αναφοράς, η παρούσα ερευνητική μελέτη αμφισβητεί την φερεγγυότητα στην εφαρμογή όλων των διατάξεων του παραπάνω προγράμματος καθώς και του κανονισμού, θέτοντας μια σειρά από ερευνητικά ερωτήματα στα οποία μάλιστα αποκρίθηκε. Με βάση την έρευνα συχνοτήτων που έγινε σε συγκεκριμένο δείγμα μεταφερόμενου προσφυγικού πληθυσμού, συλλέχθηκαν όλα τα στοιχεία που

σκιαγραφούν το προφίλ των προσφύγων που καταφθάνουν στα ευρωπαϊκά σύνορα αλλά και που γίνονται δεκτά από τα κράτη μέλη μέσω του Προγράμματος Μετεγκατάστασης και του Κανονισμού Δουβλίνο III. Η μελέτη προσπαθεί να διαπιστώσει εάν πράγματι, στο υπο διερεύνηση δείγμα παρατηρήθηκε ότι υπάρχει συγκεκριμένο προσφυγικό προφίλ το οποίο καταφέρνει να γίνει δεκτό της διαδικασίας μεταφοράς σε κάποιο κράτος μέλος, επαληθεύοντας την ανάλογη υπόθεση εργασίας. Συγχρόνως, από την μελέτη που διενεργήθηκε διερευνάτε η περίπτωση τα ατομικά χαρακτηριστικά του κάθε πρόσφυγα αποτελούν στοιχεία τα οποία θα καθορίσουν την αποδοχή ή την απόρριψη του αιτήματός τους να εξεταστεί το αίτημα διεθνούς προστασίας από κάποιο άλλο κράτος μέλος εκτός από εκείνο της πρώτης υποδοχής τους. Επομένως η υπόθεση εργασίας που θέλει την ύπαρξη δεύτερης ανάγνωση του προφίλ τους με σκοπό τη μεταφορά τους στην χώρα μετεγκατάστασής τους, αποτελεί πραγματικότητα συνάμα μια διαδικασία μετουσίωσης των χαρακτηριστικών τους γνωρισμάτων. Εν ολίγοις, η καθόλου τυχαία επιλογή του προσφυγικού πληθυσμού γίνεται με βάση τις απαιτήσεις κάθε κράτους μέλους από τον μεταφερόμενο πληθυσμό οι οποίες κατά κύριο λόγο είναι οικονομικής φύσεως.

Τα κράτη μέλη αναγνώρισαν στην διαδικασία μεταφοράς προσφυγικού πληθυσμού την ευκαιρία να εισάγουν φθινό εργατικό δυναμικό το οποίο θα καταλάβει θέσεις εργασίας τις οποίες ο γηγενής πληθυσμός δεν επιλέγει. Οι διάφορες ερευνητικές μελέτες που έχουν γίνει γύρω από το θέμα, επιβεβαιώνουν τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης, λέγοντας πως η υποδοχή προσφυγικού πληθυσμού θα αποτελέσει σημαντικό μοχλό ανάπτυξης στην νωχελική ευρωπαϊκή οικονομία, βελτιώνοντας το δημοσιονομικό της επίπεδο. Άλλωστε το χαρτί της εισροής προσφύγων, αποτελεί κίνηση πολλές φορές δοκιμασμένη στο παρελθόν του δυτικού πολιτισμού με αδιαμφισβήτητη επιτυχία. Παράλληλα, ο πολύ νέος ηλικιακά προσφυγικός πληθυσμός θα δώσει μια ανάσα στον αρκετά γερασμένο ευρωπαϊκό πληθυσμό και με ανάλογο τρόπο ώθηση στην δυναμική της οικονομίας με σκοπό να εξυγιανθούν τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας και ασφάλισης.

Ωστόσο, πίσω από αυτήν την αδιαφανή διαδικασία με την οποία μεθοδεύεται η μεταφορά προσφυγικού πληθυσμού, οι πρόσφυγες γίνονται αποδεκτοί σε κοινωνίες εχθρικά διακείμενες και προκατειλημμένες προς το μέρος τους. Οι πρόσφυγες πέρα από την όλη εκμετάλλευση που υφίστατο, έρχονται επίσης αντιμέτωποι με τον κοινωνικό αποκλεισμό από το υπόλοιπο μέρος της κοινωνίας. Οι στερεοτυπικές αντιλήψεις των ντόπιων τροφοδοτούνται από τα δημοσιεύματα και τις εικόνες που

προβάλλονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κυρίως την τηλεόραση. Η αναπαράσταση του πρόσφυγα αποτελεί την μεγαλύτερη δυσκολία για την ενσωμάτωσή τους στην νέα πραγματικότητα. Ζώντας στο περιθώριο της κοινωνίας αποκομμένοι από οποιουδήποτε τύπου συμμετοχή στην κοινωνική ζωή και δίχως μάλιστα να του δίνεται η ευκαιρία να εξελιχθούν, μοιάζουν με κοινωνικά νεκρά άτομα τα οποία απλώς υπάρχουν στην ροή της καθημερινότητας.

Συνεπώς, όσο συντονισμένη και αν φάνηκε η διαδικασία αντιμετώπισης της προσφυγικής κρίσης της οποίας τα ποσοστά εισερχόμενων προσφύγων δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό της ανθρωπιστικής κρίσης, αυτή εξυπηρέτησε διαφορετικούς σκοπούς. Τα προγράμματα μεταφοράς προσφύγων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν λειτούργησαν με γνώμονα την περίθαλψη και την φροντίδα των εκτοπισμένων από τις πατρίδες τους πρόσφυγες, αλλά ως μηχανισμοί αντιμετώπισης των χρόνιων δυσλειτουργιών και του αδιεξόδου της ευρωπαϊκής οικονομίας και κοινωνίας. Άλλωστε, όπως επισημάνθηκε και παραπάνω, δεν θα περίμενε κανείς μια διαφορετική αντιμετώπιση από τον ευρωπαϊκό μηχανισμό, δεδομένου ότι η ευρωπαϊκή ιστορία αποτελείται από πλούσιες σελίδες στο κεφάλαιο της ανθρώπινης εκμετάλλευσης.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αθανασοπούλου, Μ., Μεχίλι -Ενκελεϊντ, Α., & Αθανασοπούλου, Α. (2013). *Διεπιστημονική Φροντίδα Υγείας* (Τόμ. 5(4)). Ανάκτηση από <https://www.inhealthcare.gr/>
- Δημοκρατίας, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής. (2016, Ιούνιος 22). Θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας - Σύσταση Αναπτυξιακού Συμβουλίου και άλλες διατάξεις. *Νόμος υπ' αριθμ. 4399, Α(117)*.
- Δημουλάς, Κ., Έξαρχος, Γ., Μουσούρου, Λ., Μωυσίδης, Α., Ρόμπολης, Σ., Τσαούσης, Δ., . . . Ψημμένος, Ι. (1998). *Κοινωνικός αποκλεισμός: Η ελληνική εμπειρία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης. (2009). *Διεθνής Μεταναστευτική Νομοθεσία - Γλωσσάριο για τη Μετανάστευση*. Αθήνα: International Organization for Migration. Ανάκτηση από <http://www.iom.int>
- Εμκε-Πουλοπούλου. (2007). *Η μεταναστευτική πρόκληση*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Έμκε-Πουλοπούλου, Η.-Ε. (2007). *Η μεταναστευτική πρόκληση*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2011, Δεκέμβριος 13). Οδηγία 2011/95/ΕΕ Του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011. *Σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία (αναδιατύπωση)*, σσ. 9-26.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2013, Ιουνίου 19). Για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (αναδιατύπωση). *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013*, σσ. 31-59.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2013, Ιούνιος 26). Οδηγία 2013/33/ΕΕ Του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013. *Σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση)*, σσ. 96-116.
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2015, Σεπτέμβριος 24). Απόφαση (ΕΕ) 2015/1601 Του Συμβουλίου της 22ας Σεπτεμβρίου 2015. *Για τη θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας*, σσ. 80-94.
- Ευρωπαϊκή Ένωση. (2017, August 24). *EUR-Lex - Access to European Union Law C2012/326/01*. Ανάκτηση από EU Law and Publications: <http://eur-lex.europa.eu/legal->

content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2012.326.01.0001.01.ELL&toc=OJ:C:2012:326:TO
C#C_2012326EL.01020101

- Ευρωπαϊκή Ένωση. (2017, August 24). *European Union External Action*. Ανάκτηση από Iceland, Liechtenstein, Norway, Switzerland and EU:
https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en
- Ευρωπαϊκή Ένωση. (2017, Αύγουστος 24). *Ευρωπαϊκή Επιτροπή*. Ανάκτηση από Ευρωπαϊκή αλληλεγγύη ένα σύστημα μετεγκατάστασης για τους πρόσφυγες:
https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/2_eu_solidarity_a_refugee_relocation_system_el.pdf
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο - Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2016). *Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας 18 Μαρτίου*. Ανάκτηση από <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως της ελληνικής Δημοκρατίας. (2008, Ιούλιος 11). ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 90. *ΦΕΚ 138/Α'/11.7.2008, Ι(138)*.
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. (2010, Νοέμβριος 22). ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 113. *Ι(194)*.
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως της ελληνικής Δημοκρατίας. (2010, Νοεμβρίου 22). ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 114/2010. *Ι(195)*.
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως της ελληνικής Δημοκρατίας. (2013, Οκτωβρίου 21). ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 141/2013. *Ι(226)*.
- Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων Παντείου Πανεπιστημίου (Ι.Δ.Ι.Σ). (2013). *Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων Παντείου Πανεπιστημίου (Ι.Δ.Ι.Σ)*. Ανάκτηση από Ετήσια Έκθεση 2013 Μετανάστευσης και Ασύλου στην Ελλάδα:
http://emn.ypes.gr/images/docs/EMN_APR/EMN_APR2013/greece_annual_policy_report2013_el.pdf
- IOM. (2015). *Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond, Compilation of available data and information*. Ανάκτηση από International Organization of Migration, The UN migration agency: <https://greece.iom.int/>
- IOM. (2016). *Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond, Compilation of available data and information*. Ανάκτηση από International Organization of Migration, The UN migration agency: <https://greece.iom.int/>
- Κοντοχρήστου, & Μ. (2007). *Ταυτότητα και ΜΜΕ στη σύγχρονη Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Κυριαζή, Ν. (2011). *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Πεδίο.
- Κυριαζόπουλος, Π., & Σαμαντά, Ε. (2011). *Μεθοδολογία έρευνας εκπόνησης διπλωματικών εργασιών*. Αθήνα: Σύγχρονη εκδοτική.
- Κυρίδης, Α. (2014). *4ο Συνέδριο Ελληνικής Κοινωνιολογικής Εταιρείας, Κοινωνικές ταυτότητες και κοινωνική συνοχή, προκλήσεις και προοπτικές*. Αθήνα: Πρακτικά.

- Κωνσταντοπούλου, Χ. (2012). *Τηλεόραση: Ένα εικονικό καφενείο*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Κωνσταντοπούλου, Χ. (2014). *Κοινωνικές αναπαραστάσεις: επικοινωνιακά μέσα και εξουσία*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Ministry of public order and citizen protection Greece. (2013, June). *Greek Action Plan on asylum and migration management*. Ανάκτηση από Executive Summary Progress Report January – May 2013:
http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/p4_progressreport_/p4_progressreport_en.pdf
- Μπουρλιάσκος, Β. (2010). *Πώς γράφεται μια επιστημονική εργασία: Συγγραφή επιστημονικής εργασίας και βιβλιογραφική έρευνα*. Αθήνα: Διόνικος.
- Μπρεδήμας, Α. (1990). *Η αρχή του Non Refoulement, Θεωρητικές όψεις και ελληνική πρακτική*. Αθήνα.
- Νάσκου - Περράκη, Π. (1991). *Περί Ασύλου και προσφύγων*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- Ντάνη, Σ. (n.d.). *Όψεις του προσφυγικού φαινομένου*. Αθήνα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Παπασιώπη-Πασιά, Ζ. (2015). *Δίκαιο Αλλοδαπών*. Αθήνα- Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- Παπαστάμου, Σ., Προδρομίτης, Γ., Λέτσιος, Κ., Χρηστάκης, Ν., Χαντζή, Α., Ξενικού, Α., . . . Αποστολόδης, Θ. (2008). *Εισαγωγή στην κοινωνική ψυχολογία: Η παράδοση* (Τόμ. II). (Π. Σ., Επιμ.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παύλου, Μ., & Χριστόπουλος, Δ. (2004). *Η Ελλάδα της μετανάστευσης. Κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη*. Αθήνα: ΚΕΜΟ.
- Περράκης, Ε. Σ., & Μάστακας, Θ. Π. (2002). *Άσυλο, Πρόσφυγες, Μετανάστες στη σειρά κείμενα Διεθνούς Πρακτικής*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- Ρούκουνας, Ε. (1995). *Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ίδρυμα Μααγκοπούλου για τα ανθρώπινα δικαιώματα*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της "Εστίας".
- Σακελλαρόπουλος, Θ. (2006). *Ζητήματα κοινωνικής πολιτικής*. Αθήνα: Διόνικος.
- Σαμπατάκου, Ε.-Α. (2010). *Ερμηνεύοντας την εξέλιξη της κοινής μεταναστευτικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Σιταρόπουλος, Ν. (1997). *Η νομική προστασία των προσφύγων - αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα. Τα σχετικά διαμπλεκόμενα νομικά πλαίσια και ο ρόλος τους στη σύγχρονη ελληνική πρακτική*. Αθήνα.
- Τσιάκαλος, Γ. (2007). *Κοινωνικός Αποκλεισμός: ορισμοί, πλαίσιο και σημασία*. Στο Κ. Δημουλάς, Γ. Έξαρχος, Λ. Μουσοπούρου, Α. Μωυσιάδης, Σ. Ρομπόλης, Δ. Τσαούσης, . . . Ι. Ψημμένος, *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η ελληνική εμπειρία* (σσ. 39-67). Αθήνα: Gutenberg.
- Ύπατη Αρμοστεία Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες. (2009). *Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες*. Ανάκτηση από Εγχειρήδιο για τις διαδικασίες και τα κριτήρια καθορισμού του καθεστώτος των προσφύγων

σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967:
<http://www.unhcr.gr/>

- Υπηρεσία Ασύλου . (2017, Απρίλιος 9). *Ελληνική Δημοκρατία. Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής*. Ανάκτηση από Στατιστικά στοιχεία της Υπηρεσίας Ασύλου - Διαδικασίες Μετεγκατάστασης: http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2017/04/Relocation-procedures-up-to-09.04.17_gr.pdf
- Υπηρεσία Ασύλου. (2017, Μάρτιος 3). *Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής*. Ανάκτηση από <http://asylo.gov.gr>
- Υπηρεσία Ασύλου. (2017, Φεβρουάριος 15). *Ελληνική Δημοκρατία. Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής*. Ανάκτηση από Στατιστικά στοιχεία Υπηρεσίας Ασύλου από 1-01-2016 έως 31-12-2016.
- Υπουργείο Εσωτερικών. (2015, Νοέμβριος 2). *Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Εσωτερικών*. Ανάκτηση από Δελτίο τύπου σχετικά με την έναρξη του Προγράμματος Μετεγκατάστασης προσφύγων:
<http://www.ypes.gr/el/MediaCenter/ΤυπουΑναπλ/PressReleases/?id=05c8412d-53b6-4751-a5ee-28389400a074>
- Φράγκου, Ρ., & Χότουρας, Δ. (2014). Ο νέος Κανονισμός «Δουβλίνο III» Προσπάθεια εξορθολογισμού του ευρωπαϊκού συστήματος ή ακόμη μια χαμένη ευκαιρία. *Συνήγορος(101)*, 70-73.
- Χαλικιάς, Μ., Μανωλέσου, Α., & Λάλου, Π. (2015). *Μεθοδολογία έρευνας και εισαγωγή στη στατιστική ανάλυση δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS*. Αθήνα: Ελληνικά ακαδημαϊκά και ηλεκτρονικά συγγράμματα και βοηθήματα - Kallipos.
- Χριστόπουλος, Δ. (2004). *Η Ελλάδα της μετανάστευσης. Κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη*. Αθήνα: ΚΕΜΟ.
- Ψημμένος, Ι. (1995). *Μετανάστευση απο τα Βαλκάνια, κοινωνιός αποκλεισμός στην Αθήνα*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Ξενόγλωσση*
- Anderson, B. (1991). *Imagined communities*. UK: Verso.
- Baddie, E. (2011). *Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Baker, S., Bloom, N., & Davis, S. (2015, December 15). *VOX, CEPR's Policy Portal. Research-based policy analysis and commentary from leading economists*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 12, 2017, από Immigration fears and policy uncertainty: <http://voxeu.org/article/immigration-fears-and-policy-uncertainty>
- Bell, J. (2007). *Πώς να συντάξετε μια επιστημονική εργασία: Οδηγός ερευνητικής μεθοδολογίας*. (Ε. Πανάγου, Μεταφρ.) Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Bodo, L. (1999). Prejudice as group position: Microfoundations of a sociological approach to racism and race relations. *Journal of Social Issues*(55), σσ. 445-472.
- Breakwell, G. (1986). *Coping with threatened identities*. London: Methuen.

- Clemens, M., & Hunt, J. (2017, 7 21). *VOX CEPR's Policy Portal. Research-based policy analysis and commentary from leading economists*. Ανάκτηση 9 9, 2017, από Research on the wage and employment impact of refugees shows modest or no harmful effects on native workers: <http://voxeu.org/search/node/refugee>
- Dreher, A., Gassebner, M., & Shaudt, P. (2017, August 17). *VOX, CEPR's Policy Portal. Research-based policy analysis and commentary from leading economists*. Ανάκτηση September 12, 2017, από Migration and terror: <http://voxeu.org/article/migration-and-terror>
- European Union Homepage. (2017, May 28). *Ευρωπαϊκή Ένωση*. Ανάκτηση από Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής - Frontex: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_el
- European Union Homepage. (2017, May 28). *Ευρωπαϊκή Ένωση*. Ανάκτηση από Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής - Frontex: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_el
- Eurostat. (2017, 8 18). *Job vacancy statistics*. Ανάκτηση 8 29, 2017, από Industry, construction and services and Business, economy vacancy: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Eurostat. (2017, 2 24). *Median age of population*. Ανάκτηση 8 29, 2017, από Baseline projections: demographic balances and indicators.: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Felbermayr, G., Peri, G., & Poutvaara, P. (2014, 8 8). *VOX, CEPR's Policy Portal. Research-based policy analysis and commentary from leading economists*. Ανάκτηση 9 9, 2017, από How immigration benefits natives despite labour market imperfections and income redistribution: <http://voxeu.org/search/node/refugee>
- Hakim, C. (1982). *Secondary analysis in Social research: A guide to data source and methods with examples*. London: Allen & Unwin.
- Hardt, M., & Dumm, T. (2000). Sovereignty, multitudes, absolute democracy: A discussion between Michael Hardt and Thomas Damm about Hardt and Negri's empire. *Harvard University Press*, 4(3), 110-127.
- Held, D., & McGrew, A. (2002). *Παγκοσμιοποίηση αντι-παγκοσμιοποίηση*. Αθήνα: Πολύτροπον.
- Jaumotte, F., Koloskova, K., & Saxena, S. (2016, 10 24). *IMF Blog. Insights and analysis on economics and finance*. Ανάκτηση 9 9, 2017, από Migrants bring economic benefits for advanced economies: <https://blogs.imf.org/2016/10/24/migrants-bring-economic-benefits-for-advanced-economies/>
- Jenkins, R. (2007). *Κοινωνική ταυτότητα*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Kancs, d., & Lecca, P. (2016, 8). Long-term social, economic and fiscal effects of immigration into the EU: The role of the intergation policy. Brussels, Belgium: EERI: Economics and Econometrics Research Institute.
- Kaunert, C., & Léonard, S. (2011, Summer). GRITIM - Working paper series. *The European Union and refugees: Towards More Restrictive Asylum Policies in the European*

- Union?*(8). (N. F. Guillén, Επιμ.) Pompeu Fabra, Barcelona, Spain. Ανάκτηση από www.upf.edu/gritim/distribució
- Langford, L. (2013). The Other Euro Crisis: Rights Violations Under the Common European Asylum System and the Unraveling of EU Solidarity. *Harvard Human Rights Journal*, 26, 217 - 264.
- Lavrysen, L. (2012). European Asylum Law and the ECHR: An Uneasy Coexistence. *Goettingen Journal of International Law*, 4 (1), 217 – 262.
- Marinho, Clotilde, Heinonen, Matti . (2001, February 15). Dublin after Schengen: Allocating Responsibility for Examining Asylum Applications in Practice. *European Institute of Public Administration (Maastricht) - EIPASCOPE*, 1-12. Ανάκτηση από <http://aei.pitt.edu/id/eprint/800>
- Mierwa , K. (2013). *Is the Cornerstone of the Common European Asylum System crumbling? A study on the Compliance of the Dublin II Regulation with human and fundamental Rights Provisions*. Enschede, Holland: University of Twente-Westfalische Wilhelms-Universitat .
- Mole, N. Meredith, C. (2010). *Asylum and the European Convention on Human Rights*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Ανάκτηση από *Asylum and the European Convention on Human Rights*. Human Rights Files: <http://www.refworld.org/pdfid/4ee9b0972.pdf>
- Morice, A. (2004, Απρίλιος 4). Η "πολιτισμένη" Ευρώπη καταργεί το δικαίωμα Ασύλου. *άρθρο της "Le monde diplomatique"*, δημοσιεύτηκε στην "Ελευθεροτυπία", 39-42.
- OHCHR. (2017). *United Nations Information Centre. Universal Declaration of Human Rights*. Ανάκτηση από United Nations human rights. Office of the high commissioner: <http://www.ohchr.org>
- Pettigrew, T., & Meertens, R. (1995). Subtle and blatant prejudice in Western Europe. *European Journal of Social Psychology* (25), σσ. 57-75.
- Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ruist, J. (2016, 1 28). *VOX, CEPR's Policy Portal. Research-based policy analysisi and commentary from leading economists*. Ανάκτηση 9 9, 2017, από Fiscal costof refugees in Europe: <http://voxeu.org/search/node/refugee>
- UN General Assembly. (1967, December 14). *Declaration on Territorial Asylum A/RES/2312(XXII)*. Ανάκτηση από Refworld - The Leader in Refugee Decision Support: <http://www.refworld.org/docid/3b00f05a2c.html> [accessed 20 May 2017]
- UN High Commissioner for Refugees - UNHCR. (2010, June). *The Heightened Risk Identification Tool - User Guide*. Ανάκτηση από Community Development, Gender Equality and Children Section, Resettlement Service: <http://www.refworld.org>
- UN High Commissioner for Refugees. (2007, April 3). *Guidance on the Use of Standardized Specific Needs Codes* . Ανάκτηση από <http://swigea56.hcrnet.ch/refworld/docid/48ef08842.html>.

- UNESCO - United Nations Educational Scientific and Cultural Organization. (2012). *ISCED - International Standard Classification of Education 2011*. Montreal, Quebec, Canada: Unesco Institute for Statistics. Ανάκτηση από ISCED - International Standard Classification of Education 2011.
- UNHCR. (2012, May). *United Nations High Commissioner for Refugees- Office in Greece*. Ανάκτηση από Contribution to the dialogue on migration and asylum: https://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/News/2012/positions/2012_Migration___Asylum_EN.pdf
- UNHCR. (2013, Ιούλιος). *Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες – Γραφείο Ελλάδας*. Ανάκτηση από Επίκαιρα Ζητήματα Προσφυγικής Προστασίας στην Ελλάδα: http://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/News/2013/PCjuly/2013_July_Positions_GR.pdf
- UNHCR. (2016, December 15). *Donors for the Greek operations*. Ανάκτηση July 9, 2017, από Accommodation and services: <http://donors.unhcr.gr/relocation/en/partners-and-the-planned-accommodation-places/>
- UNHCR. (2017, May 2). *Donors for the Greek operation. Relocation and intergration*. Ανάκτηση από Weekly accommodation update: http://donors.unhcr.gr/relocation/en/home_en/
- UNHCR. (2017, January). *Site profiles - Greece*. Ανάκτηση από UNHCR The UN refugee agency: <http://www.unhcr.gr/sites>
- UNHCR. (2017, May 2). *Site profiles - Greece* . Ανάκτηση από UNHCR The UN refugee agency : <http://rrse-smi.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=d5f377f7f6f2418b8ebadaae638df2e1>
- UNHCR. (2017). *The UN refugee agency UNHCR in 2017 - Mission*. Ανάκτηση από UNHCR Global Appeal 2017 Update: <http://reporting.unhcr.org>
- UNHCR. (2017). *Weekly accommodation & relocation update*. Ανάκτηση από UNHCR Greece.
- UNHCR The UN refugee agency. (2017, December). *Refugees & Migrants sea arrivals in Europe*. Ανάκτηση από Regional Bureau Europe: data.unhcr.org/mediterranean
- UNRIC. (1966, Δεκέμβριος 16). *The United Nations Regional Information Centre - UNRIC*. Ανάκτηση από Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων: <https://www.unric.org/html/greek/pdf/refugeeconvention-GRE.pdf>